

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
FRANSIZCA MÜTERCİM-TERCÜMANLIK PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OSMANLICADA LA FONTAINE: MEHMED ALİ
ÇEVİRİSİ ÜZERİNE BETİMLEYİCİ BİR
ÇALIŞMA**

**MURAT SİRKECİOĞLU
06703004**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. AYŞE BANU KARADAĞ**

**İSTANBUL
2010**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
FRANSIZCA MÜTERCİM-TERCÜMANLIK PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OSMANLICADA LA FONTAINE: MEHMED ALİ
ÇEVİRİSİ ÜZERİNE BETİMLEYİCİ BİR
ÇALIŞMA

MURAT SİRKECİOĞLU
06703004

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 30.06.2010

Tezin Savunulduğu Tarih: 25.6.2010

Tez Oy birliği/Oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyad

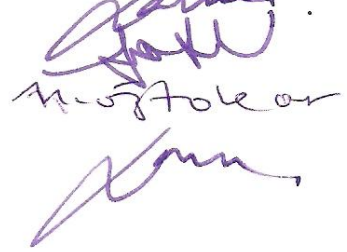
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Füsün ATASEVEN

Prof. Dr. Nedret ÖZTOKAT

Doç. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ

İmza

İSTANBUL
HAZİRAN 2010

ÖZ

OSMANLICADA LA FONTAINE: MEHMED ALİ ÇEVİRİSİ ÜZERİNE BETİMLEYİCİ BİR ÇALIŞMA

Murat Sirkecioğlu
Haziran 2010

Edebiyat çevirilerinin erek kültür dizgesinin biçimlenmesi ve kültürlerarası etkileşimin pekişmesindeki rolü ve işlevi yadsınamaz. Ancak tarihsel süremde çevirilere nasıl yaklaşıldığını incelediğimizde bu çevirilerin ya hiç ele alınmadığını ya da kabulden çok eleştirel incelemelere konu olduğunu görürüz. İçinde bulunduğumuz yarım yüzyıl içinde ileri sürülen kimi çeviri kuramları ise eşsüremli olarak ya da tarihsel kesitte çevirilere farklı araçlarla yaklaşmamızı sağlamışlardır. Bu araştırmada özgün metin-çeviri metin kutuplarının ortasında konumlandırılabilen “fabl” türünde yazılan metinlerden Türkçeye yapılan bir çeviri bütüncesi üzerinde, Hans J. Vermeer’in Skopos Kuramı temel alınarak bir inceleme yapılmıştır. Birinci bölümde, araştırmaya girişi oluşturmak için, bir edebiyat türü olarak fablın, kaynak ve erek kültürdeki yeri incelenmiştir. La Fontaine ve yapıtları üzerinde durulduktan sonra, bu fabllardan Osmanlı erek dizgesine yapılan farklı çeviriler ele alınmıştır. İkinci bölümde yapılacak incelemeye temel oluşturması ve yöntemin belirlenmesi amacıyla, kuramsal çerçeve çizilmiştir. Bu kısımda, tarihsel kesitte çeviri araştırmalarının yapılmasına olanak sağlayan, yirminci yüzyılın ikinci yarısında oluşan yeni bir paradigmanın öncülerinden Alman çeviribilimci Hans J. Vermeer’in Skopos Kuramı irdelenmiştir. Çeviri bütüncesinin incelendiği üçüncü bölümde ise, söz konusu kuramın sunduğu araçlar doğrultusunda, çevirmen Mehmed Ali’nin La Fontaine fabllarından yaptığı 18 çeviri metni ele alınarak, çevirmenin verdiği kararların metne nasıl yansıdığı incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda çevirmenin amacının, çeviri sürecinde alınan kararlar üzerinde belirleyici olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar, tarihsel kesitte çeviri edebiyat metinleri üzerinde yapılacak araştırmaların, çevirinin ne olduğunu, çevirmen kararlarının çevirinin oluşumunda ne kadar etkili olduğunu anlamamızda önemli bir katkısı olabileceğini göstermiştir.

Anahtar kelimeler: fabl, skopos, tarihsel çeviri araştırması, kaynak metin, erek metin.

ABSTRACT

LA FONTAINE IN OTTOMAN TURKISH: A DESCRIPTIVE STUDY ON MEHMED ALI'S TRANSLATION

Murat Sirkecioğlu
June 2010

The role and the function of the literary translations in the formation of target culture system and the enhancement of the intercultural relations cannot be denied. However, when one carries out a research on the translations at the historical axis, it is seen that these translations are neither not taken up at all as the subject of the research or that they constituted the topic of critical investigation rather than that of acceptance. In the last four-five decades, however, at least some translation theories enabled us to approach such translations both on the synchronic and the diachronic axes with different tools. In this thesis, a research is carried out on a corpus of Turkish translations done from fables which may be taken as located on the center of the two poles of the original text and the translated text within the framework of Hans J. Vermeer's Skopos Theory. In the first chapter, in order to pave the way into the research, fable as a literary genre is investigated both in the source and the target cultures. After focusing on La Fontaine and his works, translations done by different translators in the Ottoman target system are analysed. In the second chapter, theoretical framework for the research is explained with the purpose of setting the framework and thus the method for the study. In this section, the Skopos Theory of the German translation studies scholar Hans J. Vermeer, one of the pioneers of which may refer to as a new paradigm founded on the second half of the 20th century, is discussed. In the third chapter where the corpus of translated texts are studied, 18 translated texts of the translator Mehmed Ali from La Fontaine's fables are investigated within the framework of the Skopos Theory delineating the reflections of the translator's decisions on the translated text. The results of this research showed that it is the purpose of the translator that shape the translator's decisions taken during the process of translation. Moreover, it may be concluded that the researches carried out on the translated literature texts on the historical axis would contribute to our understanding of what translation is and how the decisions taken by the translator shape the translation.

Anahtar kelimeler: fable, skopos, translation research on diachronic axis, source text, target text.

ÖNSÖZ

İlk olarak, beni tarihsel çeviribilim alanında inceleme yapmaya yönlendiren, Osmanlıca öğrenmeye yol açan, Yıldız Teknik Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık bölümü öğretim üyesi, tez danışmanın Doç. Dr. Ayşe Banu Karadağ'a teşekkürü bir borç bilirim. Kendisi bana böyle bir zengin alanın kapılarını açarak, çeviribilime çok yönlü yaklaşmamı sağladı.

Yıldız Teknik Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık bölümü başkanı Prof. Dr. Füsün Ataseven'e de bilimsel çalışmaları desteklediği, beni bütün çalışmalarında teşvik ettiği için şükran borçluyum.

Değerli jüri üyem Prof. Dr. Nedret Öztokat'a değerli okumaları ve yorumları için teşekkür ederim.

Ayrıca Yıldız Teknik Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık bölümü öğretim üyeleri Doç. Dr. Sündüz Kasar'a, Doç. Dr. Emine Demirel'e ve Hülya Yılmaz'a, yüksek lisans öğrenimim sırasında verdikleri destek için teşekkür ederim.

Son olarak da, yaşamım boyunca her zaman yanımda oldukları, desteklerini hiçbir zaman benden esirgemedikleri için aileme sonsuz teşekkürler...

28.05.2010

Murat Sirkecioğlu

İÇİNDEKİLER

	Sayfa Numarası
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
1. GİRİŞ.....	1
2. BİR EDEBİ TÜR OLARAK FABLİN KAYNAK VE EREK KÜLTÜRLERDE YERİ.....	2
2.1 Edebi Bir Tür Olarak Fabl.....	2
2.2 Jean de La Fontaine ve Fablları.....	5
2.3 Osmanlıcada La Fontaine Çevirileri.....	5
2.3.1 Şinasi ve <i>Kurt ile Kuzu Hikâyesi</i>	5
2.3.2 Kayserili Doktor Rüştü ve <i>Nuhbetü-l Etfal</i>	9
2.3.3 Osmanlıcaya Diğer La Fontaine Çevirileri.....	10
2.3.4 Mehmed Ali ve <i>Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri</i>	11
3. ÇEVİRİ EYLEMİNDE “AMAÇ”: HANS J. VERMEER’İN SKOPOS KURAMI.....	13
3.1 Skopos ve Çeviri İşi.....	13
3.2 Skopos ve Çeviri.....	14
3.3 Çeviri İşi.....	15
3.4 Skopos Kuramı’na Karşı Geliştirilen İddialar.....	18
4. SKOPOS KURAMI TEMEL ALINARAK YAPILAN ÇEVİRİ ODAKLI BİR OKUMANIN SONUÇLARI.....	21
4.1 <i>Lafonten’in Kısaca Tercüme-i Hali ve Birkaç Söz</i>	21
4.1.1 <i>Lafonten’in Kısaca Tercüme-i Hali</i>	22
4.1.2 <i>Birkaç Söz</i>	22
4.2 Biçimsel Değişiklikler ve Dil Kullanımı.....	24
4.3 Kültürel Ögelerin Aktarımı.....	33
4.4 Eklemeler.....	42
4.5 “İbret”.....	63
4.6 Sözde Çeviriler.....	65
5. SONUÇ.....	68
KAYNAKÇA.....	70
EKLER.....	72
Ek 1. Osmanlıca Metinler.....	72
ÖZGEÇMİŞ.....	115

1. GİRİŞ

Bu tez çalışmasının amacı, ünlü Fransız fabl yazarı Jean de la Fontaine’in fabllarından derlenerek Osmanlıcaya çevrilmiş ancak çeviri yazısı yapılarak daha önce Latin alfabesine aktarılmamış “Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri” (der. ve çev.: Mehmed Ali) adlı yapıtı Hans J. Vermeer’in *Skopos* Kuramı ışığında incelemektir.

Belirtilen amaç doğrultusunda, ikinci bölümde edebi bir tür olarak “fabl”ın kaynak ve erek kültür ve edebiyat dizgesindeki yeri ve önemi hakkında genel bilgi verilecektir. Daha sonra yazar La Fontaine, kaynak dizgedeki özgün yapıtları ve erek dizgedeki çevirileri (Osmanlıca çeviriler ile sınırlı kalınarak) üzerinde durulacaktır.

Üçüncü bölümde, tezin kuramsal çerçevesini oluşturan *Skopos* Kuramı hakkında genel bilgi sunulacak ve Vermeer’in “Çeviriye İlişkin Eylemde Skopos ve İş” [“Skopos and Commission in Translational Action”] (1989, 173-200) başlıklı makalesi temel alınarak çeviri odaklı bir okuma yapılacaktır.

Dördüncü bölümde çeviri odaklı okumanın sonuçları, erek metin-kaynak metin karşılaştırmasından örnekler sunularak değerlendirilecektir. Değerlendirme sırasında, özellikle erek metindeki çevirmenin kararlarını yansıtan değişiklikler/eksiltmeler/eklemeler göz önünde bulundurulacaktır. Bu bağlamda, *Skopos* Kuramı çerçevesinde ön plana çıkan kavramlar – skopos, işveren, iş, uzman – ışığında çevirmen Mehmed Ali’nin aldığı kararların erek metne yansımaları ele alınacaktır. Bu bölümde ayrıca, kaynak metinlerine ulaşamayan, bu nedenle sözde çeviri olduğu düşünülen metinlere de yer verilecektir.

Sonuç bölümünde ise erek odaklı okumanın sonuçları ışığında ‘fabl’ın Osmanlı edebiyat ve kültür dizgesindeki konuşlanışında çevirmenin rolü irdelenecektir.

2. BİR EDEBİ TÜR OLARAK FABLİN KAYNAK VE EREK KÜLTÜRLERDE YERİ

2.1 Edebi Bir Tür Olarak Fabl

Bir edebi tür olarak fablın incelemenden önce fablın sözlük anlamına bakmakta fayda var. Fabl sözcüğü dilimize Fransızca “fable” sözcüğünden geçmiştir. Bu nedenle sözcüğün ilk önce Fransızca sözlüklerde geçtiği anlamına bakmak gerekiyor.

Fable: Bir ahlak dersi vermeye yönelik, nesir ya da nazım şeklinde küçük anlatı. (Le Nouveau Petit Robert, 2003, 1017, *çeviri bana ait*)

Fable: Genelde şiir şeklinde yazılan ve bir ahlak dersi verme amacı güden küçük anlatı. (Lexis Larousse de la Langue Française, 2003, 712, *çeviri bana ait*)

Tezin ana inceleme konusu Osmanlıca fabl çevirileri olduğu için, sözcüğün Fransızca-Osmanlıca bir sözlükte verilen karşılığına bakmak faydalı olacaktır. “Fable” sözcüğünün Şemseddin Sami’nin Fransızca-Osmanlıca sözlüğündeki anlamından sonra güncel bir Türkçe sözlükteki anlamı da verilecektir.

Fable: Hikâye, mesel, kıssa. Esatir kadime. Masal, destan. (Sami, 1898, Cilt 1, 808, *çeviriyazı bana ait*).

Fabl *Fr. fable:* Kahramanları çoklukla hayvanlardan seçilen, sonunda ders verme amacı güden, genellikle manzum hikâye, öykünce. (TDK Türkçe Sözlük, 2005, 675)

Yukarıdaki tanımlara baktığımızda yalnızca TDK Türkçe Sözlük’te fablın ana karakterlerinin genelde hayvanlar olduğu ve fablın genellikle manzum biçiminde yazıldığı olgusuna vurgu yapılıyor. Şemseddin Sami ise sözcüğün tanımını yaparken, bu türe yakın olduğu düşünülen edebi türlerle açıklama yoluna gitmiş. Bu tezde

inceleyeğimiz Mehmed Ali çevirisi de (Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri)¹ dahil olmak üzere diğer birçok çevirinin başlığında fabl sözcüğü yerine hikâye ya da masal kullanılmıştır. Orhan Veli (La Fontaine’in Masalları), Sabahattin Eyüboğlu (La Fontaine Masalları) ve Nazım Hikmet Ran (La Fontaine’den Masallar) gibi La Fontaine’den oldukça beğenilen çeviriler yapan çevirmenler/şairler de fabl sözcüğü yerine, erek kültürün daha rahat algılayabileceği “masal” sözcüğünü kullanmıştır.

The Greenwood Encyclopedia of Folktales and Fairy Tales adlı yapıtın “Fable” maddesinde ise fablın tanımı şöyle verilmektedir:

“Fabl, hayvanlar, insanlar, tanrılar ve hatta cansız nesnelerin karakterler olarak yer aldığı, insan olmakla ya da insanların davranışlarıyla ilgili bir ahlak dersi vermeyi amaçlayan, kısa, alegorik öyküdür.” (Greenwood Encyclopedia, 2008, 317, çeviri bana ait)

Yukarıdaki tanımdan da görülebileceği gibi, fabllarda yalnızca hayvanlar başrolü oynamaz. Aynı eserin animal tales (hayvan öyküler) maddesine bakıldığında da, fablı hayvan masallarından ayıran en önemli özelliğin fablda hayvanlar dahil olmak üzere her türlü canlı/cansız varlığın yer alabileceği olduğu belirtilmektedir (agy, 212). Fablların nesir ya da nazım şeklinde kaleme alınabileceğini yukarıda ifade etmiştik. Ancak Larousse ve TDK Türkçe Sözlük’te fablların genel de nazım şeklinde yazıldığı ifade edilmesine rağmen, Greenwood Ansiklopedisi’nde genel de nesir şeklinde yer aldıkları söylenir (agy, 317). Buradaki ayrım Fransız ve Türk kültürlerinde fablın yer alış biçimiyle açıklanabilir. Fablın en önemli temsilcilerinden La Fontaine yapıtlarını nazım şeklinde kaleme almıştır. Türk kültürü ise fablı La Fontaine’in eserlerinin genelde Cumhuriyet sonrasında nazım şeklinde yapılan çevirilerle (özellikle Orhan Veli’nin, Sabahattin Eyüboğlu’nun, Nazım Hikmet’in çevirileri) tanımıştır. Bu durum, özellikle Türkçe Sözlük’te, fablın ana karakterlerini hayvanların oluşturduğu, genelde manzum anlatı olarak tanımlanmasını açıklayabilir.

Fablın dünyadaki ilk örneklerine baktığımızda ise genelde nesir şeklinde kaleme alındığını görüyoruz. Bu türün belki de en çok bilinen örneklerini, M.Ö. VI yy.

¹ Mehmed Ali’nin çevirilerinin yer aldığı ve ayrıca daha önce yapılmış çevirileri derlediği “Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri” adlı kitaptan yapılan alıntılar bundan sonra yalnızca “Lafonten” olarak verilecek, alıntılanan çeviri Mehmed Ali’nin çevirisi değilse, çevirmen parantez içinde belirtilecektir.

dolaylarında yaşamış, özgür bırakılmış bir köle olan Aesop vermiştir. Türün en eski örneklerine ise yaklaşık M.Ö. 1500'e tarihlendirilen bir Mısır papirüsünde ve Hesiodus'un M.Ö. 800'den kalma eserlerinde rastlanabilir. Ayrıca Sanskritçe yazılmış Hint fabllarının bir derlemesi olan Panchatantra (Beş Kitap) yaklaşık M.S. III. ya da IV. yüzyıla tarihlendirilir (agy, 317). Arapçaya Kelile ve Dimne adıyla çevrilmiş kitabın Farsçadan yapılmış bir çevirisinden La Fontaine de faydalanmıştır (agy, 724).

XVII. yüzyılda, büyük oranda Aesop'un fabllarından esinlenen Jean de la Fontaine, türün en önemli ve en çok beğenilen örneklerini vermiştir. XX. yüzyılın önemli fablları arasında ise, George Orwell'in politik göndermelerle yüklü Animal Farm (Hayvan Çiftliği) adlı yapıtı örnek gösterilebilir (agy, 317).

Yukarıda da belirtildiği gibi, fablların en önemli özelliği, genelde fablın sonunda, bir ahlak dersi verilmesidir. Aesop'un fablları, çocukların ahlaki eğitimlerinde önemli bir rol oynayacakları düşünülerek, sıklıkla yetişkinler tarafından kullanılmıştır (agy, 636). Tezin inceleme konusunu oluşturan çeviriyi kaleme alan Mehmed Ali'nin bir öğretmen olduğunu ve "talebelerine içtimai, ahlaki, faydalı ve canlı dersler" vermek istediğini bir diğer çevirisine, *Robinson Crusoe* çevirisine yazdığı önsözden öğreniyoruz:

"Bütün gün dimağları yorulan talebelerime, geceleri, bilhassa uzun kış geceleri, birer hikaye anlatarak hem zihinlerini dinlendirmek ve hem de içtimai, ahlaki...faydalı ve canlı dersler vermek istiyordum." (Karadağ, 2009, 128)

Mehmed Ali, La Fontaine çevirisine yazdığı önsözde de, bu kitabı hazırlamasının en önemli nedenlerinden birinin, Türk çocuklarının "ibret alacakları" bir La Fontaine kitabı bulunmaması olduğunu belirtir (Lafonten, 1928, 2). Türk çocuklarının "ibret" alması amacıyla kitabı hazırlayan Mehmed Ali, kitapta yer alan kendi çevirilerinin bazılarının sonuna, "hikayeden" çıkarılması gereken ahlaki dersi, ibreti özellikle vurgulayarak vermiştir.

"İbret:

Çok kuvveli olanlar, pek zayıf olanlara karşı daima böyle hareket ederler. Hatta onlar kabahatli ve haksız olsalar da yine haklı çıkarlar ve galip gelirler!” (Lafonten, 1928, 39).

“İbret:

Aziz çocuklar, hilekâr tilki gibi, hiçbir vakit diğerlerini aldatmayınız. Çünkü başka bir gün siz de, onun gibi, daha fena aldatılırsınız!..” (Lafonten, 1928, 47).

2.2 Jean de La Fontaine ve Fablları

Jean de La Fontaine, 1621 yılında Chateau-Thierry, Fransa’da doğmuştur. 1652-1671 yılları arasında babasının mesleğini devam ettirmiş, orman ve su yolları müfettişliği yapmıştır. La Fontaine, 1668 yılında altı, 1678-79 yıllarından beş ve 1692-94 yılları arasında yayımlanan bir kitabı, 12 kitaplık *Fables choisies, mises en vers*’de toplamıştır. Fabllarını genellikle Aisopos’un anlatılarından yola çıkarak yazmıştır. Fabllarında dönemin siyasal olaylarını ve düşünsel etkinliklerini de ele alan La Fontaine’in fabllarının genel teması insanoğlunun temel ahlaki deneyimleridir. Fabllarında hayvan kahramanların yanında, sıradan köylülerle Yunan mitoloji ve efsane kahramanlarına da yer vermiştir. Fablların büyük çoğunluğu sürekli değişen bir ölçü düzeniyle yazılmıştır. La Fontaine, sıradan sözcüklerle, çok eski ya da ender kullanılanları, mesleki ve ticari terimlerle felsefi ve mitolojik kavramları birlikte, büyük bir uyum içinde kullanmıştır. La Fontaine’in diğer yapıtları arasında, *L’Eunuque* (1654; Hadım), *Climène* (1671), *Adonis* (1658) ve genellikle İtalyan kaynaklardan alınmış ve nazım şeklinde yazılmış anlatılarının yer aldığı *Contes et nouvelles en vers* sayılabilir. (Ana Britannica (Cilt 20), 1994, 152-3)

2.3 Osmanlıcada La Fontaine Çevirileri

2.3.1 Şinasi ve Kurt ile Kuzu Hikâyesi

La Fontaine’in 12 kitap halinde yayımladığı fabllarından Türkçeye ilk manzum çeviriyi Şinasi’nin yaptığı kabul edilir (Budak, 2008, 501). Şinasi, Fransız edebiyatçıların yapıtlarından çevirilerini topladığı *Tercüme-i Manzume* (1859) adlı kitabında, La Fontaine’in *Kurt ile Kuzu* fablını da yer vermiştir. Şinasi’nin söz

konusu çevirileri ayrıca, Türkçeye ilk manzum çeviriler olarak da kabul edilir.² Şinasi, *Tercüme-i Manzume*'de dönemin okuyucusu için oldukça yeni bir yöntemle başvurmuş, çevirilerini kitabın sağ sayfasında, çevirdiği metinlerin özgün hallerini de sol sayfada vermiştir (Parlatır, 2006, 97). Ayrıca, çevirilerinde yaptığı kısaltmalar ya da değişiklikleri de bu metinler üzerinde göstermiştir (Budak, 2008, 508). “Fransızcadan yaptığını şiir ‘çevirileriyle’ Osmanlı şiirine çağdaş Batı şiirinin havasını getirmeyi” (Berkes, 2008, 262) amaçlayan Şinasi’nin *Tercüme-i Manzume* kitabında yer alan çeviriler şunlardır:

“Fransız klasik şiirinin ustalarından Racine’in ünlü trajedilerinden, *Ester*’den, *Athalie*’den, *Andromaque*’tan seçilmiş parçalar var. Lamartine’in *Meditations-Souvernirs*’inden seçkiler var. La Fontaine’in fabllarından *Kurt ile Kuzu* hikâyesi var. Son bölümde Gilbert’in bir kıtası ile Fenelon’un *Télémaque*’ından iki parça var.” (Parlatır, 2006, 97).

Tercüme-i Manzume’de yer alan çevirileri belirten Parlatır şöyle devam ediyor: “Bunlar, bazen eşleme, bazen kıta biçiminde ve bütün dizelerin birbirleriyle kafiyeli yapısıyla yeni şekil denemeleri idi. Fabl ise başlı başına yeni bir örnekti ”(agy. 97). Batı şiirini Osmanlı okuruna tanıtmak amacındaki Şinasi, erek kültüre yabancı olan türlerden çeviriler yapmış, ayrıca kitabında çevirdiği metinlerin Fransızcalarını da vererek, okurun tamamen yabancı olduğu bir türü algılamasını kolaylaştırmaya çalışmıştır.

Yine de yeni bir tür olan fablı Osmanlı okuruna tanıtan Şinasi de, çevirisinde “fabl” sözcüğünü kullanmamış, çevirisinin başlığını “Kurt ile Kuzu Hikâyesi” olarak atmıştır. Bu noktada Şinasi’nin çevirisi ve kaynak metni incelemekte fayda var.

Çeviri Metin

“Lafonten

Şair-i meşhurunun Hikâyât manzumesinden

² Burada bir noktayı belirtmek gerekiyor. Yıldız Teknik Üniversitesi emekli öğretim üyelerinden Hasan Anamur’un *Toplumsal Tarih* dergisinin 163. Sayısında yer alan makalesine göre, La Fontaine’in fablları *Tercüme-i Manzume*’nin yayımlanmasından önce de çevrilmiştir (Anamur, 2007: 48). Anamur’un incelemesine göre, L. Victor Letellier adında bir Fransız, Türkçe öğrenmek isteyen Fransızlar için hazırladığı bir kitapta, birçok fabl çevirisine yer vermiştir. Bu çeviriler arasında La Fontaine’in fabllarının çevirileri de yer almaktadır. Ancak Budak’ın da belirttiği gibi (2008: 501), Şinasi’nin çevirilerini “Türkiye sınırları içindeki” ilk çeviriler olarak kabul etmek gerekmektedir.

Kurd ile Kuzu Hikâyesi
Nedir el-hükmi li'l-gaalib meâli
Bilinmekçin getirdik bu misâli
Bir kuzu bir kenâr-ı mecrâda
Teşnelikten olurken âzâde
Geldi aç karnına çıkıp bir gürk
Nitekim

Oraya cû' idi ânı getiren
Nasıl olmaz bahâne-cû-yı fiten
Ol gazab-nâk cân-ver dedi kim
“Böyle teşçi' eden aceb seni kim
Şürbümü eylemektesin ta'zîr
Cür'etinçin seni edem tekdîr”
Kuzu ta'zîm kasd edip o zaman
Dedi “Şevketlû pâdişâhım aman
Zât-ı şâhânem etmesin hiddet
Lâkin evlâdır eyleye dikkat
K'iderim def'-i teşnegî suda ben
Yirmi hatve aşağı kurbünden
Lâ-cerem bir cihetle bu nâ-şâd
Edemem şürb-i sâfınız ber-bâd”
Âh o hayvân-ı zâlim etti itâb
Budur işte olan hitâb ü cevâb
“Anı şimdi bulandırırısın hem
Eyledindi geçen seni beni zem”
“Doğmamışken bunu nasıl ederim
Vâlidemden daha meme emerim”
“Sen değilsen birâderindir hod”
“O da yoktur” deyince ol bî-hûd
Kurt edip bahs-i âhir ü bâtıl
Dedi “Sizden biridir el-hâsıl
Kelb ü çobânınız husûsâ siz
Bana nâ-mihribanlık eylersiz

Bâ'd-ez-în ahz-i intikam gerek"
Kaptı der-ân götürdü bîşeye dek
Yedi gitti bitirdi dâvâsın
Anla men azze bezze mânasın"

(Aktaran Memet Fuat, 2004, 52)

Kaynak Metin

“Le Loup et L’Agneau
La raison du plus fort est toujours la meilleure :
Nous l'allons montrer tout à l'heure.
Un Agneau se désaltérait
Dans le courant d'une onde pure.
Un Loup survient à jeun, qui cherchait aventure,
Et que la faim en ces lieux attirait.
«Qui te rend si hardi de troubler mon breuvage?
Dit cet animal plein de rage :
Tu seras châtié de ta témérité.
– Sire, répond l'Agneau, que Votre Majesté
Ne se mette pas en colère;
Mais plutôt qu'elle considère
Que je me vas désaltérant
Dans le courant,
Plus de vingt pas au-dessous d'Elle;
Et que par conséquent, en aucune façon,
Je ne puis troubler sa boisson.
– Tu la troubles, reprit cette bête cruelle;
Et je sais que de moi tu médis l'an passé.
– Comment l'aurais-je fait si je n'étais pas né?
Reprit l'Agneau ; je tette encor ma mère.
– Si ce n'est toi, c'est donc ton frère.
– Je n'en ai point. – C'est donc quelqu'un des tiens ;
Car vous ne m'épargnez guère,
Vous, vos Bergers et vos Chiens.

On me l'a dit : il faut que je me venge.»

Là-dessus, au fond des forêts

Le loup l'emporte et puis le mange,

Sans autre forme de procès.”

(La Fontaine, Kitap 1 Fabl 10)

Öncelikli amacı yabancı bir edebiyat türünü tanıtmak olan Şinasi, çevirisini büyük ölçüde “kaynağa” bağlı kalarak yapmıştır. Şinasi çevirisini yine manzum olarak, uyaklı bir biçimde kaleme almıştır. Şinasi’nin hikâyeye büyük oranda sadık kalmaya çalıştığı, bir ekleme ya da eksiltme yapmadığı görülüyor. Ancak dikkati çeken bir husus, La Fontaine fablın sonunda açık bir biçimde, fabldan çıkarılması gereken dersi vermezken, Şinasi’nin vermesidir. Şinasi, güçlü olan zorla alır” anlamına gelen Arapça “men azze bezze” atasözüyle, fabldan alınması gereken dersi açıklamıştır. Ayrıca, kaynak metinde geçen ve hükümdarlara verilen bir unvan olan “Majesté” sözcüğü yerine, erek kültürün bir ögesi olan “padişah” sözcüğünü tercih etmiştir.

Osmanlı/Türk kültürüne fabl türünü çevirisiyle tanıtan Şinasi, ayrıca kendisi de bu türde eserler vermiştir. 1862 yılında yayımladığı *Müntehabât-ı Eş’âr* adlı kitabının “Hikâyât” başlıklı bölümünde dört adet fabl türü manzum şiir yer almaktadır: “Tenâsüh”, “Eşek ile Tilki Hikâyesi”, “Kara Kuş Yavrusu ile Karga Hikâyesi” ve “Arı ile Sivrisinek Hikâyesi”. Dilde yenilik ve sadeleşmenin savunucularından Şinasi, “Arı ile Sivrisinek Hikâyesi”ni, başlığın altında verdiği notta da görüldüğü üzere, halkın anlayabileceği oldukça sıradan bir dille kaleme almıştır.

2.3.2 Kayserili Doktor Rüştü ve *Nuhbetü-l Etfal*

Şinasi’nin *Tercüme-i Manzume* kitabında yer alan La Fontaine çevirisinden önce, 1858 yılında yayımlanan *Nuhbetü’l-Etfâl* adlı alfabe kitabında, La Fontaine fabllarından yaptığı çevirilere yer verilmiştir (Çıkla, 2005, 94; Tuncer, 1995, 268).

³Kitap Metkeb-i Tıbbiye doktorlarından Kayserili (kaymakam) Yarbay Mehmet Rüştü Bey tarafından yayımlanmıştır (Aksoy, 2007, 53). Nilüfer Tuncer, *Children’s Literature in Turkey* (Türkiye’de Çocuk Edebiyatı) adlı makalesinde Rüştü’nün

³ Selçuk Çıkla ve Nilüfer Tuncer, Doktor Rüştü’nün kitabının basım tarihini 1859 olarak vermektedir. Ancak Özege Katalogu’nda basım yılı 1858 olarak yer alıyor.

eserini basılı ilk çocuk kitabı olarak tanımlamaktadır (Tuncer, 1995, 268). Ayrıca Türkçe ilk basılı alfabe kitabı olarak da ayrı bir yere sahiptir (Akyüz, 2000).

Doktor Rüştü, kitabında on iki hikâyeye yer vermiştir. Hikâyeler sırasıyla şunlardır: Mide ile Azaların Hikâyesi, Kabak ile Bir Köylünün Hikâyesi, Deryaya Giden Balığın Hikâyesi, İnce Kamış ile Ulu Ağacın Hikâyesi, Karınca ile Ağustos Böceğinin Hikâyesi, Kurd ile Kelb Hikâyesi, Kedi ile Farelerin Hikâyesi, Tilki ile Kurt Hikâyesi, Arslan ile Fare Hikâyesi, Bağcı ile Evlatlarının Hikâyesi (Aksoy, 2007, 71).

Aksoy'un tezine aldığı örneklere (2007, 71-77) baktığımızda, Rüştü'nün fablları nesir olarak aktardığını görüyoruz.

2.3.3 Osmanlıcaya Diğer La Fontaine Çevirileri

Özege Katalogu'nda, yazar adı La Fontaine olarak yapılan taramada yalnızca üç kitap yer almaktadır. Bu kitaplar tarih sırası ile şöyledir:

- a) La Fontaine, Gürk-i Kaza, Çeviren: Rıfat, Basiret Matbaası, İstanbul, 1875
- b) La Fontaine, Güldeste-i Ahlâk, Çeviren Hacı Zahid, Matbaa-i Emiri, Bursa, 1890.
- c) La Fontaine, Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri, Çeviren ve Toplayan: Mehmed Ali, Cihan Matbaası, İstanbul, 1928.

Ancak bu üç kitap dışında, Şinasi ve Doktor Rüştü'den sonra, birçok edebiyatçı La Fontaine fabllarından çeviriler yapmış ve bazıları da fabl türünde eserler vermiştir. Çevirileri *Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri*'ne de alınan bu çevirmenler arasında şunlar sayılabilir: Rezaizade Mahmud Ekrem, Siraceddin, İbrahim Alaaddin Gövsa, Mehmed Faruk, Tevfik Fikret, Sabri Cemil, Ali Ulvi Elöve, Mehmed Fuad.

Bu isimlerin dışında yine bir alfabe kitabında fabl örneklerine yer verilmiştir. Prof. Dr. Yahya Akyüz'ün *Resimli İlk Türkçe Alfabe ve Okuma Kitabımız ve Türk Eğitim Tarihindeki Önemi* (2000) isimli makalesinde, Hafız Refi'nin 1871 yılında yayımladığı *Resimli Elifbâ-yı Osmaniye* adlı kitabında La Fontaine'den fabl çevirileri yaptığını belirtmiştir. Akyüz'ün makalesine aldığı hikâyelerden biri ve sonunda verilen ders şu şekildedir:

"Aslanın biri ihtiyar olarak sayd-u şikâra (avlanmaya) kudreti kalmayınca hilekârlığa kalkışıp izhar-ı temaruz ederek (hasta gibi görünüp) bir mağaraya çekilir. Sair (öteki) hayvanat, keyifsizliğini (hastalığını) işittikleri gibi ziyaretine giderler. Ancak, yanına takarrüp edeni (yaklaşanı) idam eylediğini tilki haber alınca ziyaretine gidip kapının dışarısından hal ve keyfiyetini sorar. Ol dahi fena halde keyifsiz (hasta) olduğunu beyan ve ne sebebe mebni (neden) yanına gitmediğini suâl ettikte, tilki, gireni çok ve çıkanı pek az gördüğünden cesaretim ve emniyetim (güvenim) büsbütün selbolmuştur (gitmiştir) diye cevap vermiş."

"Hulâsa-i kelâm (sözün özü): Akıllı olan adam fenalık umulan yerlerden hazer eylediği (çekindiği) için tehlikeye asla düşmeyip kendisine bir zarar gelmez." (Akyüz, 2000).

Mehmed Ali'nin de çevirisine yer verdiği bu fabl (Lafonten, 1928, 6-8), La Fontaine'in fabllarının altıncı kitabında on dördüncü fabldır.

2.3.4 Mehmed Ali ve *Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri*

Tezin ana inceleme konusunu oluşturan "Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri" 1928 yılında İstanbul'da Cihan Matbaası tarafından yayımlanmıştır. Kitap Cihan Matbaası'nın "Terbiyevi Hikâyeler" serisinin ikinci kitabıdır. Kitap 176 sayfadır ve kitapta 44 adet çizim yer almaktadır.

"Birkaç Söz" adlı bölümde La Fontaine fabllarını dört kitap olarak yayımlama kararını aldığını belirten Mehmed Ali (Lafonten, 1928, 2), söz konusu ilk kitapta 67 adet çeviriye yer vermiştir. Ancak bu çevirilerden 5 tanesi daha önce nazım şeklinde çevirisi yapılmış ve kitaba alınmış olan fablların, nesir olarak yapılmış çevirileridir. Kitapta yer alan çevirilerden 30 tanesi daha önce yapılmış ve Mehmed Ali tarafından kitaba alınmış çevirilerdir. Bu çevirileri yapan çevirmenler ve kitaba alınan çeviri sayıları şöyledir:

Siraceddin: 12 fabl

Mehmed Faruk: 7 fabl

İbrahim Alaaddin Gövsa: 3 fabl

Sabri Cemil/Ali Ulvi Elöve/Mehmed Fuad: 2 fabl

Recaizade Mahmud Ekrem/Tevfik Fikret: 1 fabl

Nazım şeklinde yapılan bu çeviriler dışında kalan çeviriler nesir biçimindedir ve Mehmed Ali tarafından kaleme alınmıştır.

3. ÇEVİRİ EYLEMİNDE “AMAÇ”: HANS J. VERMEER’İN SKOPOS KURAMI

Bu bölümde tezin kuramsal çerçevesini oluşturan “Skopos Kuramı” hakkında, Vermeer’in “Çeviriye İlişkin Eylemde Skopos ve İş” [“Skopos and Commission in Translational Action”] (1989, 173-200) başlıklı makalesi temel alınarak bilgi verilecektir. Tez konusu çeviri metni incelemede, “Skopos Kuramı”nın seçilmesinin nedeni, kuramın çeviriye yaklaşımında, her türlü çeviri stratejisini benimsemesi ve çevirinin “amacı” doğrultusunda, herhangi bir çeviri stratejisiyle yapılmış bir çeviri üzerinde, betimleyici bir çalışma yapmaya olanak vermesidir.

3.1 Skopos ve Çeviri İş

Vermeer’in sözleriyle, Skopos Kuramı, çeviriye ilişkin eylem kuramının bir bölümüdür. Vermeer, çeviri ve çeviriyi ilgilendiren her türlü eylemin, adından da anlaşılabilirliği gibi bir eylem olduğunu söyler. Her eylemin belirli bir hedef, bir amaç doğrultusunda gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulursa, her çevirinin de bir amacı olduğu söylenebilir. Vermeer, çeviriyi yönlendiren, çeviri sürecini belirleyen bu amaca Yunanca kökenli bir sözcük olan “skopos” adını verir. (Vermeer, 1989, 173)

Bir eylem, bir sonuç, yeni bir durum ya da olay, belki de yeni bir nesne meydana getirir. Çeviri eyleminin sonucunda, bir “erek metin” (yazılı bir metin olması gerekmez), çevirinin sonucunda da bir “çeviri metin” (translatum) ortaya çıkar. Her türlü çeviri eyleminin amacı ve gerçekleştirilme biçimi, çevirinin bir iş olarak yapılmasını isteyen müşteri/işveren ile görüşülerek belirlenir. Verilen işin tam bir şekilde yapılabilmesi için, skopos yani amaç ve işin nasıl yapılacağı açık bir şekilde belirtilmelidir. (Vermeer, 1989, 174)

Vermeer, çevirmeni, çeviri eyleminde “uzman” kişi olarak tanımlar. Verilen işin sonucundan, yani “çeviri metin”den sorumlu kişi çevirmendir. İşin skoposu tam

olarak belirlendikten sonra, kaynak metin, verilen bir parçası ve “çeviri metnin” oluşturulmasını sağlayan etkenlerin temeli olur. (Vermeer, 1989, 174)

Çeviri eyleminde “uzman” olarak görülen çevirmenden söz ederken, Vermeer, “uzman” kavramını da açıklar. Bir uzman, gereksinim duyulan konuda uzman olduğu kabul edildiği için başvurulacak kişidir. Kişi, bir konunun nasıl ele alınacağını öğrenmek için bir uzmanla tartışabilir, amacına ulaşmanın farklı yönlerini öğrenmek için farklı uzmanlara başvurabilir. Bir uzman, neyin ne olduğunu söyleyebilmelidir. Bu da, hem bilgi birikimi, hem de bu bilgiyi kullanma sorumluluğuna sahip olunmasını gerektirir. Bu nedenle uzmana söz hakkı verilmeli, uzmanın sözü dinlenmelidir. Vermeer, çevirmenin bu tür bir uzman olduğunu söyler. Çeviri eyleminde kaynak metnin nasıl bir rol oynayacağını belirleyen çevirmendir. Bunu da, işin yani çeviri eyleminin belirlenen skoposu çerçevesinde yapar. (Vermeer, 1989, 174)

3.2 Skopos ve Çeviri

Bir kaynak metin, genellikle kaynak kültürdeki bir durum için özgün olarak üretilmiştir, bu yüzden metnin “kaynak metin” olarak durumu çevirmenin rolü, kültürlerarası iletişim sürecinde ele alınmalıdır. Bu durum, kültürel sınırları aşması düşünülerek oluşturulmuş kaynak metinler için de geçerlidir. Vermeer’e göre, yazar, çoğu durumda, erek kültür ve bu kültüre ait metinlerle ilgili gerekli bilgilere sahip değildir, eğer olsaydı metnini erek dilde yazardı. (Vermeer, 1989, 175)

Vermeer, özellikle, dilin kültürün bir parçası olduğunu vurgular. Bu yüzden, bir kaynak metni yalnızca, “düzgülerini değiştirerek” ya da başka bir dile “taşıyarak” işe yarar bir “çeviri metni” oluşturmaya olanak yoktur. (Vermeer, 1989, 175)

Kaynak metin, adından da anlaşılacağı gibi, bağlı olduğu kültüre, yani kaynak kültüre yönelik hazırlanmıştır. Erek metin, yani “çeviri metin” ise erek kültüre yönelik hazırlanır, metnin yeterli olup olmasını da bu belirler. Bu yüzden, kaynak ve erek metnin birbirinden farklı olmaları çok doğaldır. Farklılık yalnızca, içeriğin ifade ediliş şeklinde değil, her iki metin için saptanmış ve metinlerin içeriklerinin düzenlenmesinde önemli bir etken olan amaçlarında da görülebilir. (Vermeer, 1989, 175)

“Çeviri metin” ile kaynak metnin aynı işleve sahip olduğu durumlar olabilir. Vermeer, bu durumda bile, çeviri sürecini (bu tür bir çeviri eylemi amaçlanmadığı sürece) yalnızca “düzgü değiştirme” olarak tanımlamak mümkün değildir. Çünkü tutarlı bir çeviri kuramına göre, bu tür bir “çeviri metin” bile ilk olarak erek kültür hedeflenerek oluşturulur. (Vermeer, 1989, 175)

Vermeer’e göre, çevirmen bir kaynak metnin biçimi ve işlevini, önceden belirlenen skopos çerçevesinde uygun gördüğü sürece, “metinlerarası tutarlılık” derecesinden söz edilebilir. Bu kavram, kaynak ve erek metin arasında, skoposa göre belirlenen ilişkiyi betimler. Örneğin, belirlenen skoposlardan biri, kaynak metnin söz dizimini taklit etmek, bu sayede, erek kültür okurlarına bu söz dizimiyle ilgili bilgi vermek olabilir. Ya da edebi bir çeviride, kaynak metnin yapısını taklit ederek, erek kültürde edebi bir metin oluşturabilir. Bu gibi durumların olması çok doğaldır. Burada önemli olan çevirmenin, ne yaptığını, gerçekleştirdiği eylemin sonuçlarının neler olacağını, oluşturduğu metnin erek kültür üzerinde ne gibi etkileri olacağını ve bu etkilerin, kaynak metnin kaynak kültür üzerindeki etkilerinden ne derece farklı olacağını bilmesidir. (Vermeer, 1989, 176)

Çeviriyi bir eylem olarak adlandıran Vermeer, eylemi özel bir davranış biçimi olarak tanımlar. Bir davranış biçiminin bir eylem olarak tanımlanabilmesi için de, bu davranışı gerçekleştiren kişinin, başka türlü davranmak yerine neden bu şekilde davrandığını (potansiyel olarak) açıklayabilmesidir. (Vermeer, 1989, 176)

3.3 Çeviri İşi

Vermeer, “çeviri işi” adı verilen eylem gerçekleştirilirken, müşteri/işveren ile görüşülerek belirlenen skoposun ne kadar önemli olduğundan bahseder.

Çeviri yapan birisi, özgür iradesiyle bu işi yapmayı seçer, der Vermeer. Kendisi ya da bir başkası tarafından ilk adım atıldıktan, yani “iş” ve “skoposu” belirlendikten sonra, çevirmen bu işe göre çevirisini yapar. Vermeer, burada, kişinin kendisi ya da bir başkası tarafından verilen “iş”i belli bir eylemde bulunma, bu bağlamda, çeviri yapma olarak tanımlar ve çeviri sözcüğünün “yorum”u da kapsadığını belirtir. (Vermeer, 1989, 183)

Vermeer’e göre, günümüzde, işler açık bir dille ifade edilirken (Lüften, ekteki metni çevirin gibi), metnin amacından pek söz edilmemektedir. Gerçek yaşamda, metnin amacı ve alıcıların nasıl belirleneceğini, işin kendisi açığa çıkarır. Vermeer bu durumu açıklamak için iki örneğe başvurur. İlk örneği, gökbilimle ilgili buluşları içeren teknik bir makalenin çevirisidir. Vermeer, başka bir türlü bir açıklama yapılmadığı takdirde, makalenin, gökbilimcilerin okuyacağı bir makale olarak çevrileceğinin kabul edildiğini ve çeviri metnin nerede yayımlanacağını düşünülmediğini söyler. Verdiği ikinci örnekte, bir şirketin, bir iş mektubunun çevirisinin yapılmasını istediğinde, doğal olarak bu iş mektubunun çevirisinin, bu şirket tarafından kullanılacağını düşünüleceğini söyler. Zaten bu gibi durumlarda, büyük bir olasılıkla, çevirmen, şirketin yaptığı yazışmalar hakkında bilgi sahibidir. Vermeer, verdiği bu iki örnekten yola çıkarak, her çevirinin, bir skoposu olduğunu, skoposun açık olarak ifade edilmediği durumlarda bile, örtük (ya da ima edilmiş) bir skoposun var olduğunu söyler. Ama burada, Vermeer tekrar, skoposun ne kadar önemli olduğunu, müşteri ve çevirmenlerin tutumlarının değişmesi gerektiğini, skoposla ilgili olabildiğince ayrıntılı bilgi verilmesi gerektiğini söyler. (Vermeer, 1989, 183)

Vermeer, her çevirinin bir “iş” olduğunu belirttikten sonra, yapılması kararlaştırılan bu işin şu konular hakkında olabildiğince ayrıntılı bilgi içermesi gerektiğini söyler:

- a) Hedef, yani işin amacının belirlenmesi
- b) Belirlenen hedefe, hangi koşullar çerçevesinde ulaşılabileceği (işin son teslim edilme tarihi ya da ödeme miktarı gibi)

(Vermeer, 1989, 183)

Vermeer bu konumda, tekrar çevirmenin “uzman”lığı olgusuna geri döner. Müşteri/işveren ve çevirmen, amaç ve koşullar üzerinde görüşmelidir. Çünkü müşteri/işveren metnin erek kültürde algılanma biçimiyle ilgili yanlış düşüncelere sahip olabilir. Bu durumda konunun uzmanı konumundaki çevirmen, müşteriye yönlendirmelidir. Yapılacak iş, koşullar yeterince açık bir şekilde belirlendiğinde, çevirmen için bağlayıcı olabilir ve kesinlik kazanabilir. Çevirmen, uzman kişi olarak, çevirinin yapılıp yapılamayacağı, ne zaman, nasıl gerçekleştirileceği gibi konulardan sorumludur. (Vermeer, 1989, 183-184)

Vermeer, bir işin, gerçekleştirilebilir olmasının, kaynak kültürün değil, erek kültürün koşullarına bağlı olduğunu belirtir. Daha önce de üzerinde durulduğu gibi, kaynak metin, kaynak kültüre bağlı olarak oluşturulmuştur ve kaynak kültüre bağlı olan yalnızca kaynak metindir. Bir iş, ancak dolaylı olarak kaynak metne bağlı olabilir, bu bağlılık, çevirinin, tanımı gereği bir kaynak metin içermesinden ileri gelir. Bir işin gerçekleştirilebilmesinin, erek ve kaynak kültür arasındaki ilişkiye bağlı olduğu öne sürülebilir, ama Vermeer’e göre, bu durum, erek kültüre olan bağlılığın özel bir durumudur. (Vermeer, 1989, 184)

Her çevirinin bir skoposu olabileceği, hattâ bir skoposu olması gerektiğinin altını çizen Vermeer, bu fikri, iş kavramıyla da bağdaştırır. Vermeer, skoposun, işin verilmesiyle belirlendiğini belirtir. Burada, çevirmenin kendi kendine iş verebileceğini de göz önünde bulundurur. (Vermeer, 1989, 184)

Müşteri/işverenin, erek kültürün koşullarını bilmediği ya da kabul etmediği durumlarda, iş/çeviri başarılı bir biçimde gerçekleştirilemeyecekse, çeviri edincine sahip uzman konumundaki çevirmenin müşteri ile konuşması gerekir. Çeviriye ilişkin eylem, kültürler arası eylemin bir parçası olduğundan, kültürler arası eylem konusunda uzman olan çevirmen, bu koşullar altında, ne gibi “iyi” bir çevirinin yapılabileceğini müşteriye açıklayabilir. Vermeer, bu arada “iyi” kavramının göreceli olduğunu ifade ederek, “iyi”nin, “belirli koşullar altında iyi”, “eldeki kaynaklar göz önüne alındığında mümkün olan en iyi” ya da “müşterinin istekleri göz önüne alındığında mümkün olan en iyi”, vb. anlamına gelebileceğini belirtir. Uzman olarak çevirmen, belirli bir durumda, işi kabul edip etmeyeceğine ya da hangi koşullar altında kabul edeceğine karar verecek olan kişidir. (Vermeer, 1989, 184)

Vermeer, bu noktada, bir çevirinin skoposunu, iş tarafından belirlenen ve gerektiği durumlarda çevirmen tarafından değiştirilebilen hedef ya da amaç olarak tanımlar. Skoposun açık bir şekilde belirlenebilmesi için, önce işin açık bir şekilde ifade edilmesi gerekir. İş ve dolayısıyla skopos açıkça belirlendikten sonra, çevirinin nasıl yapılacağı, kaynak metin göz önüne alınarak “çeviri metin”de ne gibi değişiklikler yapılacağına karar verecek olan çevirmendir. Yani “çeviri metnin” nasıl olacağını belirleyen, eylemin hedefine uygun olarak çevirmen tarafından kabul edilen skopos ya da iştir. (Vermeer, 1989, 184-185)

Vermeer’e göre, bir “çeviri metin” kaynak metnin “sadık” bir taklidi değildir. Kaynak metne “sadakat” olası ve geçerli bir skopos ya da iştir. Vermeer bu noktada, bu iki kavramın, yani “skopos” ve “iş”in yeni kavramlar olmadığını kabul eder. Ama, bu iki kavram, şimdiye kadar genelde bilinçsiz olarak uygulanan ya da göz ardı edilen, bazen de yok sayılan bir gerçeği gözler önüne serer: Kişi, belirli bir amaca göre çeviri yapar, yalnızca içinden gelen dürtüleri izlemez. Bu konumda en önemli etken, çeviri yaparken, saptanmış bir hedefin her zaman varolması gerektiğidir. (Vermeer, 1989, 185)

Bir metni çevirmenin en iyi yolunun hangisi olduğu üzerinde henüz herhangi bir anlaşmaya varılamadığını belirten Vermeer, skopos ya da iş bağlamında, bunun en azından makrostrateji düzeyinde mümkün olabileceğini öne sürer. Skopos, aynı zamanda kaynak metnin “çevirme”, “açıklama”, ya da “yeniden düzenleme” işlemlerinden hangisi kullanılarak, “çeviri metnin” oluşturulacağını belirlenmesini sağlar. Bu stratejilerin her biri, belirli bir iş temel alınarak kararlaştırılan belirli bir skopos çerçevesinde, farklı çeviri eylemlerinin ortaya çıkmasına neden olur. Vermeer, erek metnin türünü, kaynak metnin belirlemediğini, çevirinin skoposunun uygun olan metin türünü belirleyen etken olduğunu öne sürer. (Vermeer, 1989, 185)

Vermeer, bu noktada, “skopos kuramı”nın, çevrilmiş bir metnin, mutlaka erek kültürün davranışları ya da beklentilerine uyması ve bir çevirinin her zaman erek kültüre uyarlanması gerektiğini ileri sürmediğini ifade eder. Bu olası durumlardan, yani skoposlardan yalnızca biridir. Kuram, erek kültür araçlarını kullanarak, kaynak kültürün özelliklerini ifade etme niyetiyle öne çıkan, karşıt bir çeviri türüne de yer verir. İki ucun aynı anda yer aldığı durumlar da dahil olmak üzere, bu iki ucun arasındaki her şey mümkündür. Vermeer, burada önemli olan noktanın, eylemin bilincinde olmak, yani eylemin hedefini bilmek olduğunu belirtir. Kuram, (her ne anlamda olursa olsun) maksadın olmadığı ve çevirinin amaçsız bir etkinlik olduğu inancına karşı çıkmaktadır. (Vermeer, 1989, 185-186)

3.4 Skopos Kuramı’na Karşı Geliştirilen İddialar

Vermeer, kuramına karşı ileri sürülen itirazları iki ana grupta toplar. (Vermeer, 1989, 176-182)

Bir numaralı itirazda, bütün eylemlerin bir maksadı olmadığı, bu durumun edebi metinler için, en azından edebi metinlerin bir kısmı için geçerli olduğu ileri sürülmüştür. Vermeer, bu itiraza karşı çıkarken, “her söz ediminin temelinde bir skopos bulunduğu gerçeğinin Eski Yunan’dan beri bilindiğini” belirterek, bir eyleme bağlı olan bir maksatın yoksa, o eylemin “eylem” olarak adlandırılmayacağını ifade eder. Edebiyat metnlerinin, bir amacı olamayacağı görüşüne karşı çıkarken de, ünlü “sanat sanat içindir” hareketinde bile bir niyet söz konusu olduğunu vurgular: “Yalnızca kendisi için var olan bir sanat yaratmak ve böylece öteki sanat hareketlerinden farklı bir kişiliğe bürünmek. (Vermeer, 1989, 177)

Kurama karşı öne sürülen ikinci görüş, ilk itirazın değişik bir biçimde ifade edilmiş halidir. Bu itirazda her çevirinin bir amacı, niyeti olmadığı, yani her çevirinin temelinde bir hedef olmadığı söylenir. Vermeer, bu itirazda üzerinde durulması gereken üç önemli nokta olduğunu belirtir:

- a) Çevirmenin belli bir hedefi, niyeti olmadan çeviri yapıyor, yani yalnızca “kaynak metinde” var olanı çeviriyor.
- b) Belli bir hedef, işlev ya da niyetin, çeviri olanaklarını sınırlar, böylece de erek metin üzerinde yorum yapma şansı azalır.
- c) Çevirmen çeviri yaparken, zihninde özel bir alıcı ya da alıcı kitlesi yoktur.

(Vermeer, 1989, 179)

Vermeer, bu üç noktayı tek tek ele alır.

a) Vermeer, haber, reklam çevirisi gibi çevirilerin zaten bir amaçları olduğunu açık olduğunu belirtir. Kaynak metne “sadık” kalarak yapılan edebi metin çevirilerinde bile, bu “sadakat” anlayışının da aslında bir hedef olduğunu öne sürer. (Vermeer, 1989, 179)

b) İkinci noktayı Vermeer şu şekilde yanıtlar: Belli bir skopos, kuşkusuz bazı yorumları çevirinin hedefinin bir parçası olmadıkları için göz ardı edebilir, ancak olası skoposlardan biri kaynak metnin yorum zenginliğini korumak olacaktır. Vermeer burada, bir çevirinin daha fazla ya da daha az bir şey değil “farklı” bir şey gerçekleştirdiğini savunur. (Vermeer, 1989, 180)

c) Vermeer, bir metni oluşturan kişinin, bir çevirmenin çoğu kez belli bir alıcıyı ya da bir alıcı grubunu düşünmediğinin doğru olduğunu kabul eder. Ancak, kişi kendisini anlaşılır bir şekilde ifade ettiğine inanıyorsa ve insanların zeka ile eğitim durumlarının birbirinden farklı olduğunu bilinçaltında da olsa kabul ediyorsa, belli sayıda bir alıcı grubuna seslenmek üzere hareket eder. Bu hareketin bilinçli olması gerekmez. (Vermeer, 1989, 180)

Vermeer, kuramının üç noktaya açıklık getirdiğini vurgular: a) Kuram, çok sık göz ardı edilen bir şeyi açığa çıkarıyor ve onun bilinçli olarak algılanmasını sağlıyor; b) İşin belirlediği skopos çeviri olanaklarını genişletiyor, olası çeviri stratejilerinin sayısını artırıyor, çevirmeni zorlama ve çoğunlukla anlamsız bir işlem olan sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmaktan kurtarıyor; c) Çevirmen yaptığı çevirinin tasarlanan hedefi gerçekleştirecek bir işleve sahip olmasını sağladığı için bu kuram çerçevesinden çevirmenin güvenilirliği artırılıyor. Vermeer, bu güvenilirliğin aslında kuramının temelini oluşturduğu ifade eder: Çevirmenin etik anlayışı. (Vermeer, 1989, 186)

4. SKOPOS KURAMI TEMEL ALINARAK YAPILAN ÇEVİRİ ODAKLI BİR OKUMANIN SONUÇLARI

Bu bölümde Jean de la Fontaine’in fabllarının bir önceki bölümde değinilen, Mehmed Ali tarafından yapılan ve Cihan Matbaası tarafından yayımlanan (1928) çevirisi üzerinde, Hans J. Vermeer’in *Skopos* Kuramı temel alınarak yapılan çeviri odaklı bir okumanın sonuçları, erek metin-kaynak metin karşılaştırmasından örnekler sunularak değerlendirilecektir. Değerlendirme sırasında, bir “uzman” olarak çevirmen Mehmed Ali’nin “amacı”na uygun olarak aldığı kararları yansıtan değişiklikler/eksiltmeler/eklemeler göz önünde bulundurulacaktır. Ayrıca diğer çevirmenlerin çevirilerinden Mehmed Ali’nin kitabına aldığı çeviriler üzerinde de durulacaktır. Bu çeviriler incelenirken özellikle aynı fablın Mehmed Ali tarafından yapılan çevirisi ve daha önce yapılan çevirisi karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Bu bölümde Mehmed Ali’nin “Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri” adlı derlemesinden alınan bölümler “Erek Metin”, La Fontaine’in özgün yapıtı ise “Kaynak Metin” olarak adlandırılacaktır. Alıntılanan bölümün bir sayfadan fazla olduğu durumlarda köşeli parantez içinde sayfa numaraları verilecektir. “Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri” adlı metinden alınan örneklerin çeviriyazısı tarafımdan yapılmıştır. Çeviriyazı yapılırken, metindeki yazım hataları ya da günümüzdekilerden farklı bir biçimde yazılan sözcüklerde herhangi bir değişiklik yapılmamış, metin aynen aktarılmıştır.

4.1 Lafonten’in Kısaca Tercüme-i Hali ve Birkaç Söz

Çevirileri incelemeden önce, çevirmen Mehmed Ali tarafından kaleme alınmış “Lafonten”in kısa hayat öyküsü ve “Birkaç Söz” bölümlerini incelemek, bu bölümlerde çevirmenin bu derlemeyi yapmaktaki amacıyla ilgili önemli bilgiler verildiği için oldukça faydalı olacaktır.

4.1.1 Lafonten'in Kısaca Tercüme-i Hali

“Jan dö Lafonten 8 Temmuz 1621 senesinde, Fransa’da, Şampanya’nın küçük bir şehri olan “Şato Tiyerri”de doğmuştur.

Lafonten şiirlerini 25 yahut 30 yaşında yazmaya başlamıştır. Hikâyelerinden 47 tanesini ilk defa olarak 1668 senesinde neşretmiştir. Diğerleri 1678 ve 1695 senelerinde intişar etmiştir.

Lafonten 13 Eylül 1695 senesinde Paris’te 74 yaşında olduğu halde vefat etmiştir.

Lafonten hakkında, doğru yahut yanlış, birçok şeyler söylendi. Bazıları ona: “dalgın bir adamdır.” dediler. Bazıları da: “safdil bir insandır.” hükmünü verdiler. Onun ince hissi ve fevkalâde zekasını aklamak ve görmek için hikâyelerini okumak kafidir. O, bu zarif hikâyeleriyle ne kadar büyük bir şair olduğunu ispat etmiştir.

Lafonten’in dostlarından biri ona pek zarifane metih ve sena ederken: “Lafonten müddet-i hayatında hiçbir zaman yalan söylememiştir,” demiş. Lafonten’in hikâyelerini dikkatle okuyanlar bu adamın ne kadar doğru söylediğini tasdikte gecikmezler.”

(Lafonten, 1928, 3)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 1)

Bu bölümde Mehmed Ali önce şairin yaşamı ve fabllarının yayın tarihiyle ilgili kısa bir bilgi vermiştir. Bu bilgilerden sonra gelen cümleler, Mehmed Ali’nin amacı ile yakından ilgilidir. *Birkaç Söz* bölümünde de göreceğimiz gibi, Türk çocuklarının ibret alacakları “hikâyeler” okumasını arzulayan Mehmed Ali, “Lafonten’in dostlarından birinden” yaptığı alıntıyla neden özellikle La Fontaine fabllarını seçtiğini ortaya koyuyor.

4.1.2 Birkaç Söz

La Fontaine’in yaşamı hakkındaki bölümden sonra bir “önsöz” yer alıyor.

“Lafonten, eski Yunanlılar’dan “Ezop”un hayvanlar hakkındaki hikâyelerini manzum olarak taklit etmiştir. Onun vücuda getirdiği hikâyelerin mecmuu 301 tane olup on iki kitapta toplanmıştır.

Lafonten, hikâyelerini çocuklar için değil, büyükler için yazmıştır. Fakat çocukların hayvanlar hakkındaki hikâyeleri büyük bir merakla okuduklarını gören muallim ve mürebbiyeler onları, çocuk seviyesine indirerek, bazen kısaltmışlar ve bazen de tevsî ederek cazip bir hale getirmişlerdir.

Medeni dünyanın bütün çocukları Lafonten’i seve seve okuyarak pek çok ibret almışlardır. Halbuki Türk çocukları, henüz ellerinde Lafonten hikâyelerine dair bir kitap olmadığı için, bu sevimli muharriri maateessüf okuyamamışlardır. Biz şimdiye kadar bazı zevat-ı muhtereminin himmet ve gayret ile Lafonten’den nazmen nakil edilen manzumeleri, bitaraf bir mürebbî gibi hareket ederek, topladık. Ve mevcut olmayanlarını da nesren nakil ederek dört kitap vücuda getirdik. Birincisini neşr ile yarının kurtarıcıları olan sevimli yavrularımıza hediye ediyoruz. Göreceğimiz rağbet ve teşvik derecesinde diğerlerini de saha-i intişara vaz edeceğiz.”

(Lafonten, 1928, 4)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 2)

Yukarıdaki metinden kaynak metin ve erek metnin yayımlanma amaçları arasındaki fark açıkça görülüyor. La Fontaine fabllarını büyükler için kaleme almıştır. Mehmed Ali’nin belirttiği ve birinci bölümde de gördüğümüz gibi, dil ve ahlaki konuların öğretiminde, fabl çevirileri kullanılmıştır. Çocukların ilgisini çekecek masal/hikâyeler yoluyla amaçlanan dersler verilmiştir.

Mehmed Ali yukarıdaki metinde, “medeni dünyanın çocuklarının Lafonten’i okuyarak ibret almalarına” rağmen Türk çocuklarının bu olanaktan mahrum kaldığını belirtmiştir. Bu amaçla çevirmen daha önce nazım şeklinde yapılan çevirileri toplamış, kendisi de nesir şeklinde yaptığı çevirilerle bu kitabı oluşturmuştur. Kitabın başlığında da (Çocuklarımıza Lafonten’den Hikâyeler) görüldüğü gibi, çevirmen kaynak metnin hedef okuyucu kitlesini oluşturan yetişkinler yerine, çevirisiyle çocukları hedef almıştır. Aşağıdaki bölümlerde çevirmenin belirlediği okuyucu ve amacı doğrultusunda çeviri sürecinde aldığı kararları inceleyeceğiz.

4.2 Biçimsel Değişiklikler ve Dil Kullanımı

Çevirmen Mehmed Ali, *Birkaç Söz* adlı bölümde de belirttiği gibi, çevirilerini nesir olarak yapmıştır. Çevirmenin saptadığı amacın bu kararında büyük bir etkisi olmuştur. Daha önce, Fransız edebiyatını Osmanlı/Türk okuruna tanıtmak amacını güden Şinasi, Recaizade Mahmud Ekrem gibi şair/çevirmenler, çevirilerini de nazım şeklinde yapmışlardır. Ancak amacı Türk çocuklarının rahatça okuyup ders alabilecekleri hikâyeler ortaya koymak olan Mehmed Ali, fablları kolaylıkla, zevkle okunabilecek hikâyeler haline getirmiştir. Mehmed Ali'nin aldığı karar sonucu yaptığı değişiklik, aşağıdaki örneklere bakıldığında çok daha kolay görülebilir.

Erek Metin 1:

“İhtiyarlayan Aslan

Aslanın biri ihtiyarlamıştı. Av yakalamak için bir yere gidemiyordu. Zavallı ininde takatsiz ve mecalsiz oturup duruyordu. Aslan bu gidişle açlıktan öleceğini anladı ve diğer hayvanlara hasta olduğunu bildirdi. Diyordu ki:

‘Arkadaşlar, ben çok hastayım, sizi görmeye gelemiyorum. Halbuki sizi çok özliyorum ve pek çok göreceğim geldi.

Bari siz bana geliniz. Eğer beni ziyarete gelerseniz çok memnun olacağım. Yalnız sizden bir ricam var. O da: Hep beraber gelmeyin, birer birer gelin!’ Öyle ya? Bir hastanın rahatsız olmamasını düşünmeli. Eğer teker teker gelirlerse onu pek az rahatsız edeceklerdi.

Bunun üzerine hayvanlar, aslanın istediği ve arzu ettiği gibi, birer birer geçmiş olsun demeye gittiler.

Aslan da onları birer birer parçalayıp yedi.

[7] Sıra tilkiye geldi. Kurnaz tilki aslana bir türlü emniyet edemiyordu. Bunun için de bir türlü yanına gitmiyordu.

Bunun üzerine diğer hayvanlar tilkiye:

‘Niçin hayvanların kralı olan aslanın yanına gitmiyorsun ve neden ona geçmiş olsun demiyorsun?’

Diye sordular ve kendisini ayıpladılar. Tilki onlara:

‘Ben gitmemeyi tercih ediyorum. Çünkü onun yanına girenlerin [8] ayak izlerini görüyorum. Lâkin çıkanların izlerini bir türlü göremiyorum!’

Cevabını verdi.”

(Lafonten, 1928, 6-8)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 3)

Kaynak Metin 1:

Le Lion Malade et le Renard

De par le Roi des Animaux,
Qui dans son antre était malade,
Fut fait savoir à ses Vassaux
Que chaque espèce en ambassade
Envoyât gens le visiter :
Sous promesse de bien traiter
Les Députés, eux et leur suite,
Foi de Lion, très bien écrite,
Bon passeport contre la dent ;
Contre la griffe tout autant.
L'édit du Prince s'exécute :
De chaque espèce on lui députe.
Les Renards gardant la maison,
Un d'eux en dit cette raison :
Les pas empreints sur la poussière
Par ceux qui s'en vont faire au malade leur cour,
Tous, sans exception, regardent sa tanière ;
Pas un ne marque de retour.
Cela nous met en méfiance.
Que Sa Majesté nous dispense :
Grand merci de son passeport .
Je le crois bon; mais dans cet antre
Je vois fort bien comme l'on entre,
Et ne vois pas comme on en sort.

Erek Metin 2:

“Şehir Faresi ile Tarla Faresi

Şehir faresi bir tarla faresini yemeğe çağırdı. Sofra süslü, yemekler pek bol ve tatlıydı. Aynı zamanda türlü türlü yemişler de vardı.

Tarla faresi kendi şerefine hazırlanan bu yemekler karşısında ve hayretler içinde parmağını ısırды. O da şehir faresini yemeğe davet etmeye karar verdi.

Tam yemeğe hazırlanırken, ansızın şiddetle iri bir köpek odaya girdi. Bunu gören fareler derhal kaçıştılar.

Biraz sonra şehir faresi:

‘Şimdi tekrar yemeğe gidebiliriz.’

Dedi. Fakat tarla faresi ona şöyle cevap verdi:

— Hayır, hiçbir zaman, ben tekrar oraya gidemem. Artık ben evime döneceğim. Kırlarda, tarlalarda o kadar bol ve tatlı yemekler, süslü sofralar yoksa da rahat rahat yenebilir!’”

(Lafonten, 1928, 21)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 4)

Kaynak Metin 2:

Le Rat de Ville et le Rat des Champs

Autrefois le Rat de ville

Invita le Rat des champs,

D'une façon fort civile,

A des reliefs d'ortolans.

Sur un tapis de Turquie

Le couvert se trouva mis :

Je laisse à penser la vie

Que firent ces deux amis.

Le régal fut fort honnête,

Rien ne manquait au festin ;

Mais quelqu'un troubla la fête,
Pendant qu'ils étaient en train.
A la porte de la salle
Ils entendirent du bruit ;
Le Rat de ville détaille,
Son camarade le suit.
Le bruit cesse, on se retire :
Rats en campagne aussitôt ;
Et le Citadin de dire :
Achevons tout notre rôl.
C'est assez, dit le Rustique ;
Demain vous viendrez chez moi.
Ce n'est pas que je me pique
De tous vos festins de roi ;
Mais rien ne vient m'interrompre ;
Je mange tout à loisir.
Adieu donc ; fi du plaisir
Que la crainte peut corrompre!

(La Fontaine, Kitap 1, Fable 9)

Erek Metin 3:

“Bir gün, katı yürekli bir at ile ağır yüklü bir eşek bir yolda yan yana gidiyorlardı. Atın sırtında bir şey yoktu. Onun için keyifli ve neşeliydi. Eşek ise ağır yükün altında inim inim inliyordu. Bunun için eşek arkadaşına:

— Arkadaş, görüyorsun, yüküm çok ağır, takatim bitti. Kan ter içinde kaldım. Neredeyse şimdi düşüp öleceğim. Çok [88] rica ederim, yükümün yarısını alarak bana yardım ediniz. Hem bu size bir eğlence gibi gelir!

Dedi. Katı yürekli at hiç istifini bozmadı. Gururlu bir tavırla:

— Hayır, alamam!

Diyerek eşeğin teklifini kabul etmedi. Zavallı eşek bir müddet daha gittikten sonra birdenbire yere yuvarlandı. Sahibi eşeği kaldırmak istedi. Fakat kaldıramadı. Öldüğünü anlayınca derisini yüzdü. Bütün yükünü ata yükletti.

Biraz evvel arkadaşına yardım etmesini istemeyen merhametsiz at şimdi ağır yükün altında inleye inleye gidiyordu.”

(Lafonten, 1928, 87-88)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 5)

Kaynak Metin 3:

Le Cheval et L'âne
En ce monde il se faut l'un l'autre secourir.
Si ton voisin vient à mourir,
C'est sur toi que le fardeau tombe.
Un Âne accompagnait un Cheval peu courtois,
Celui-ci ne portant que son simple harnois,
Et le pauvre Baudet si chargé qu'il succombe.
Il pria le Cheval de l'aider quelque peu :
Autrement il mourrait devant qu'être (1) à la ville.
La prière, dit-il, n'en est pas incivile :
Moitié de ce fardeau ne vous sera que jeu.
Le Cheval refusa, fit une pétarade ;
Tant qu'il vit sous le faix mourir son camarade,
Et reconnut qu'il avait tort.
Du Baudet, en cette aventure,
On lui fit porter la voiture,
Et la peau par-dessus encor.

(La Fontaine, Kitap 6, Fabl 16)

Erek Metin 4:

“Kuyruksuz Tilki

Vaktiyle, tavukların ve tavşanların amansız bir düşmanı olan, pek kurnaz ve ihtiyar bir tilki vardı. Bir gün, bu tilki bir tuzağa düştü. Kapanan keskin dişleri onun sevimli kuyruğunu dibinden kesti, attı. Tilki ölmediğine şükretti. Lâkin kuyruksuz olarak arkadaşlarının içinde nasıl yaşayacağını da derin derin düşünmeye başladı. Düşünceleri kendisini pek ziyade meysus ve müteessir etti.

Böyle yaşamaktansa ölmek daha iyidir. dedi. Fakat [100] tatlı canına da bir türlü kıyamıyordu. Birdenbire hatırına hoş bir fikir geldi:

Arkadaşlarını toplamak ve onlara kuyruğun lüzumsuzluğunu anlatmak.

Kuyruksuz tilki arkadaşlarını içtimaya davet etti. Kuyruğun [101] fazlalığından, kuyruksuz daha iyi koşulabileceğinden ve bunun için kendi kuyruğunu kesip attığından uzun uzadıya bahsetti. Ve son olarak:

— İşte arkadaşlar, kuyruksuz olduğum günden beri o kadar rahat ve o kadar çevişim ki bunu size tarif edemem!

Dedi. Sözlerinin arkadaşları üzerinde yaptığı tesiri anlamak için de keskin nazarlarıyla etrafa baktı. Buna çok tecrübe görmüş ve bir kapanın ne olduğunu pek iyi bilen bir tilki gülerek:

‘Doğrusu çok güzel bir fikir. Fakat biz kuyruğumuzu kapana kaptıncaya kadar böyle kalmak istiyoruz!

Cevabını verdi. Bu fikri bütün tilkiler alkışladılar. Kuyruksuz tilki hilekârlığının meydana çıkmasından pek ziyade mahcup oldu ve hayretler içinde donakaldı.”

(Lafonten, 1928, 99-101)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 6)

Kaynak Metin 4:

Le Renard Ayant la Queue Coupée
Un vieux Renard, mais des plus fins,
Grand croqueur de Poulets, grand preneur de Lapins,
Sentant son Renard d'une lieue,
Fut enfin au piège attrapé.
Par grand hasard en étant échappé,
Non pas franc, car pour gage il y laissa sa queue;
S'étant, dis-je, sauvé sans queue, et tout honteux,
Pour avoir des pareils (comme il était habile),
Un jour que les Renards tenaient conseil entre eux :
Que faisons-nous, dit-il, de ce poids inutile,

Et qui va balayant tous les sentiers fangeux ?
Que nous sert cette queue ? Il faut qu'on se la coupe :
Si l'on me croit, chacun s'y résoudra.
Votre avis est fort bon, dit quelqu'un de la troupe;
Mais tournez-vous, de grâce, et l'on vous répondra.
A ces mots il se fit une telle huée,
Que le pauvre Ecourté ne put être entendu.
Prétendre ôter la queue eût été temps perdu;
La mode en fut continuée.

(La Fontaine, Kitap 5 Fabl 5)

Erek Metin 5:

“Horoz ile Tilki

Bir gün, ihtiyar ve kurnaz bir horoz bir ağacın tepesine çıkmış etrafı seyrediyordu. Bunu gören hilekâr bir tilki ağacın dibine geldi ve tatlı bir sesle horoza:

Günaydın horoz amca! Sana güzel bir müjdem var:

‘Artık bundan sonra aramızda hiçbir harp olmayacak. Çünkü umumi sulh ilan edildi ve hayvanlar birbiriyle boğazlaşmaktan vazgeçti. İşte ben size bu müjdeyi vermeye geldim. İn aşağıya da seninle doya doya sarılıp öpüşelim ve böylelikle aramızdaki düşmanlığı kaldıralım.’ dedi. Fakat tecrübeli horoz buna inanmadı. Derin derin düşünmeye başladı. Kurnaz tilki horozun düşünmesine meydan vermemek için derhal şunları da ilave etti:

[162] ‘Sizinle uzun müddet görüşmek ve muhabbet etmek isterdim. Lâkin bugün uzak bir yerde o kadar mühim bir işim var ki bunu size tarif edemem. Bu işimi görebilmek için tam seksen kilometrelik bir yol kat edeceğim. Zannederim sizin hiçbir işiniz yok. Ah! Ben de sizin gibi boş olsaydım ne iyi olurdu. Fakat iş öyle değil! Allah aşkına beni daha fazla bekletme. Aşağıya gel de seninle güzelce barışalım ve kardeş olalım. Hem bu mukaddes günün kıymetli hatırasına uzun müddet yaşatmak için bu gece büyük bir şenlik yaparsınız değil mi?’

Dedi. Horoz buna inanır gibi göründü ve yalancılıktan dedi ki:

— Aziz dostum, şimdiye kadar dünyada hiçbir kimse bana bu kadar kıymetli ve hayırlı bir müjde vermedi. Umumi sulh haberini işitmekle pek ziyade memnun oldum.

Horoz bunları söyledikten sonra uzaklarda bir şeyler görüyormuş gibi başını sağa sola çevirerek dikkatli dikkatli bakmaya başladı. Sonra sevinç ve heyecanla:

— Oh!.. İşte şimdi memnuniyetim bir kat daha arttı. İki iri avcı köpeği de aynı müjdeyi vermeye geliyorlar. Biraz bekleyiniz. Onlar da gelsinler. O zaman hep beraber öpüşür ve birbirimize sarılarak barışıklığımızı ilan ederiz!...

Dedi. Tilkiyi köyü bir düşünce aldı ve selameti oradan uzaklaşmakta buldu. Sanki hiç bekleyecek vakti yokmuş gibi bir vaziyet aldı ve dedi ki:

[163] — Bugünlük beni affediniz horoz kardeş. Demin size çok uzak bir yere gideceğimi söylemiştim. Daha fazla kalırsam gecikirim. İnşallah başka bir gün yine görüşürüz. Şimdilik allahaısmarladık!

Tilki tabanları kaldırdı ve son süratle kaçmaya başladı. Tecrübeli ve kurnaz horoz hilekâr tilkinin arkasından gülüyor ve büyük bir felâketi atlattığından dolayı da pek çok seviniyordu.

(Lafonten, 1928, 161-163)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 7)

Kaynak Metin 5:

Le Coq et le Renard
Sur la branche d'un arbre était en sentinelle
Un vieux Coq adroit et matois.
Frère, dit un Renard adoucissant sa voix,
Nous ne sommes plus en querelle :
Paix générale cette fois.
Je viens te l'annoncer ; descends que je t'embrasse;
Ne me retarde point, de grâce :
Je dois faire aujourd'hui vingt postes sans manquer.
Les tiens et toi pouvez vaquer,

Sans nulle crainte à vos affaires :
Nous vous y servirons en frères.
Faites-en les feux dès ce soir.
Et cependant, viens recevoir
Le baiser d'amour fraternelle.
Ami, reprit le Coq, je ne pouvais jamais
Apprendre une plus douce et meilleure nouvelle
Que celle
De cette paix.
Et ce m'est une double joie
De la tenir de toi. Je vois deux Lévriers,
Qui, je m'assure, sont courriers
Que pour ce sujet on envoie.
Ils vont vite, et seront dans un moment à nous.
Je descends : nous pourrons nous entre-baiser tous.
Adieu, dit le Renard, ma traite est longue à faire,
Nous nous réjouirons du succès de l'affaire
Une autre fois. Le Galand aussitôt
Tire ses grègues, gagne au haut,
Mal content de son stratagème ;
Et notre vieux Coq en soi-même
Se mit à rire de sa peur
Car c'est double plaisir de tromper le trompeur.

(La Fontaine, Kitap 2 Fabl 15)

Kaynak metinleri incelediğimizde nazım şeklinde yazıldığını görüyoruz. Ayrıca şiirlerin uyaklı olarak kaleme alınmıştır. Çevirmen Mehmed Ali ise, kaynak metnin konusunu, kahramanlarını aktarmış, ancak çevirisini nesir biçiminde yapmıştır. Önsöz ve La Fontaine'in yaşamından söz ettiği bölümlere bakıldığında da, çevirmenin, La Fontaine'in eserlerini “fabl” olarak değil “hikâye” olarak tanımladığını görüyoruz. Yeni bir edebiyat türünü Türk çoğuldizgesine tanıtmak amacıyla olmayan çevirmen, kaynak metinden yararlanmış, ancak amacı

doğrultusunda çevirisini çocukların daha rahat okuyup anlayabileceği nesir biçiminde yapmıştır.

Çevirmenin dil kullanımı ile ilgili olarak Erek Metin 1'i incelediğimizde, oldukça yalın bir dil kullanıldığını görüyoruz. Çocukların metni anlamasını kolaylaştırmak için, çevirmen Arapça/Farsça söz kalıplar, sözcükler, ifadeler yerine, Türkçe ifadeleri/sözcükleri tercih etmiştir. Çevirmenin bu kararını, kitabına aldığı, nazım şeklinde daha önce yapılmış çevirilere verdiği dipnotlarda da görebiliriz. Örneğin derlemede yer alan ve Siraceddin tarafından çevirisi yapılmış olan 22 Numaralı fabl Bora ile Güneş adlı metinde yer alan “müstehziyane”, “savlet”, “şeddi”, “huşunet”, “sefine”, “derakap” gibi sözcüklerin karşılıkları ilgili sayfada dipnot olarak verilmiştir (Lafonten (çev. Siraceddin), 1928, 48-50.

4.3 Kültürel Öğelerin Aktarımı

Bu bölümde yer adlarının, özel adların erek metne nasıl aktarıldığını ya da çevirmen tarafından erek metne eklenen kültürel öğeleri inceleyeceğiz. Bu incelemede çeviri fablların bu tür öğelerin yer aldığı bölümleri alıntılanacaktır.

Erek Metin 1 (Ağustos Böceği ile Karınca):

Bu vaka **cenubu Anadolu'nun Adana vilayetinde**, cereyan etmiştir. Orada ağustos böcekleri bütün neşeleriyle öterler. Hele bunların arasında bir tanesi vardı ki insan ona adeta çıldırmış diyebilirdi. O, bütün gün hiç durmaksızın ötüyor, tarlalara, ormanlara karanlık çökünceye kadar ötüyor; hatta gece bulutların üstünden ay doğup da kırları aydınlatıncaya kadar hâlâ yine ötüyordu. Bunu görenler, ona nasıl çıldırmış demesinler?...

(Lafonten, 1928, 64-68, *vurgu bana ait*)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 8)

Kaynak Metin 1:

La Cigale et la Fourmi
La Cigale, ayant chanté
Tout l'été,
Se trouva fort dépourvue

Quand la bise fut venue.
Pas un seul petit morceau
De mouche ou de vermisseau.
Elle alla crier famine
Chez la Fourmi sa voisine,
La priant de lui prêter
Quelque grain pour subsister
Jusqu'à la saison nouvelle.
Je vous paierai, lui dit-elle,
Avant l'août, foi d'animal,
Intérêt et principal.
La Fourmi n'est pas prêteuse ;
C'est là son moindre défaut.
Que faisiez-vous au temps chaud?
Dit-elle à cette emprunteuse.
Nuit et jour à tout venant
Je chantais, ne vous déplaie.
Vous chantiez ? j'en suis fort aise :
Et bien ! dansez maintenant.

(La Fontaine, Kitap 1 Fabl 1)

Erek Metin 2 (Kaplumbağa ile İki Ördek):

Vaktiyle, **Adana taraflarında** yaşayan, aptal bir kaplumbağa vardı. Bu hayvan hayatından hiç memnun değildi. Uzak yerlere seyahat etmek ve yeni yeni memleketler görerek can sıkıntısını gidermek istedi.

(Lafonten, 1928, 98, *vurgu bana ait*)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 9)

Kaynak Metin 2:

La Tortue et les Deux Canards
Une Tortue était, à la tête légère,
Qui, lasse de son trou, voulut voir le pays,
Volontiers on fait cas d'une terre étrangère :
Volontiers gens boiteux haïssent le logis.

Deux Canards à qui la commère
 Communiqua ce beau dessein,
 Lui dirent qu'ils avaient de quoi la satisfaire :
 Voyez-vous ce large chemin ?
 Nous vous voiturerons par l'air en Amérique .
 Vous verrez mainte république,
 Maint royaume, maint peuple ; et vous profiterez
 Des différentes mœurs que vous remarquerez.
 Ulysse en fit autant. On ne s'attendait guère
 De voir Ulysse en cette affaire.
 La Tortue écouta la proposition.
 Marché fait, les Oiseaux forgent une machine
 Pour transporter la pèlerine.
 Dans la gueule en travers on lui passe un bâton.
 Serrez bien, dirent-ils ; gardez de lâcher prise.
 Puis chaque Canard prend ce bâton par un bout.
 La Tortue enlevée on s'étonne partout
 De voir aller en cette guise
 L'animal lent et sa maison,
 Justement au milieu de l'un et l'autre Oison.
 Miracle, criait-on. Venez voir dans les nues
 Passer la Reine des Tortues.
 La Reine : vraiment oui ; Je la suis en effet ;
 Ne vous en moquez point. Elle eût beaucoup mieux fait
 De passer son chemin sans dire aucune chose ;
 Car lâchant le bâton en desserrant les dents,
 Elle tombe, elle crève aux pieds des regardants.
 Son indiscretion de sa perte fut cause.
 Imprudence, babil, et sottise vanité,
 Et vaine curiosité,
 Ont ensemble étroit parentage.
 Ce sont enfants tous d'un lignage
 (La Fontaine, Kitap 10 Fabl 2)

Kaynak Metin 1 ve 2’ye bakıldığında herhangi bir yer adı verilmediğini görüyoruz. Çeviri Metin 1’de “cenubu Anadolu’nun Adana vilayeti”, Çeviri Metin 2’de ise “Adana taraflarında” ifadeleriyle, metne ekleme yapılmıştır. Çevirmenin neden özellikle “Adana” ilini seçtiği, metinde bu tür kararlarla ilgili herhangi bir açıklama yer almadığı için, tam olarak bilemiyoruz. Ancak özellikle Türk çocuklarının da bilebileceği, Türkiye’deki bir yer metne dahil edilerek, çocukların metin ve metnin baş karakterleriyle daha kolay yakınlık kurulacağı düşünülmüş olabilir. Bu şekilde metinde verilmek istenen ders/ibreti, karakterleri kendilerine yakın gördükleri için daha kolay alabilirler.

Erek Metin 3:

“Sütçü Kadın ve Süt Kabı

Bir gün **Zeynep** isminde genç bir kadın, neşe ve sevinç içinde köyüne pek yakın olan şehre doğru gidiyordu.

Başının üstünde büyük bir süt kabı da vardı. Kap başındaki, simit şeklinde, küçük bir yastığa güzelce konmuştu.

Bu yastık, süt kabının düşmemesine yardım ediyordu.

Zeynep gideceği yere zahmetsizce varacağına emindi. Çünkü o takip ettiği yolu pek iyi tanıyor ve müsterih bir kalple hiç canı sıkılmaksızın yoluna devam ediyordu.

Zeynep çok çevikti. Fakat o gün, daha iyi yürüyebilmek için, geniş ve kısa bir eteklikle, kısa topuklu bir iskarpin de giymişti. O bu kıyafetle adımlarını serbestçe atıyor ve adeta bir kuş gibi uçuyordu.

Böylece giyinmiş olan sütçü **Zeynep** sütünün hasılatını düşü[151]nüyor ve inceden inceye hesap ediyordu. Onun sütü, taze, kaymaklı ve pek nefisti. Onun için Zeynep sütünü çarçabuk satabilecekti.

Zeynep sütün parasıyla bazı şeyler almayı düşündü. Ve bir müddet sonra da bağırarak: Yüz tane yumurta alacağım! ‘Evet evet tam yüz tane yumurta alacağım! dedi. **Zeynep** evine döndüğü zaman kendisini kocasına yüz tane yumurtasıyla birlikte takdim edece ve onları derhal kuluçkaya koyacaktı.

Her şey iyi gidiyordu. Yumurtalardan güzel civcivler çıkacak; **Zeynep** onları pek büyük dikkat ve itina ile büyütecek ve birçok piliçleriyle, horozları yetiştirecekti.

Zeynep'in hülyası büyüktü. O diyordu ki:

Piliçler de yumurtlayacaklar; onlar da kuluçkaya yatacaklar ve güzel renkli, sevimli civcivler çıkaracaklar. Bu, böyle devam edip gidecek ve benim de sürülerle tavuğum olacak!..

Zeynep her gün kümesini temizliyor; tavuklara ve civcivlere çok itina ve dikkat ediyordu. O, kümesine ne kadar fazla dikkat ederse o kadar da çok yumurta ve piliç alıyordu.

Zeynep diyordu ki:

‘Ben daha birçok civcivlere malik olacağım; onları evimin etrafında beslemek, büyütmek benim için en kolay bir şeydir! Ben eminim ki onlardan birkaç tanesini tilki kapacaktır, fakat hepsini kapabilmesi için de onun çok kurnaz ve usta olması icap etmez mi?’

[152] ‘Bana satmak için, daima کافی miktarda piliç kalacak; ben onları güzelce satacağım ve parasından da oldukça kâr edeceğim!..

Zeynep derin derin düşündü: Ben bu para ile ne alayım? dedi. Sonra birdenbire sevinçle haykırdı:

‘Koyun alacağım; koyun!..

Zeynep yine hülyalarına daldı; o neler düşünmüyordu?

Diyordu ki:

‘Koyunu alacağım. Bunu güzelce semizleteceğim ve tekrar pahalıya satmak için çok iyi bakacağım, hem bu o kadar güç bir iş de değil!...

Hem koyunu alırken en semizini seçeceğim. Bu semiz koyunu mutfaktan artan şeylerle besleyeceğim; taze otlar yedireceğim ve onu hiçbir tarafa salıvermeyeceğim!..

Madem ki her şeyi ona veriyorum. Niçin biraz da kepek vermeyeyim?.. Hem kepek pahalı bir şey de değil ki?..

Sütçü **Zeynep**'in hülyaları gittikçe artıyordu:

Ben bu koyunu bir takım masraf ederek besleyeceğim; ama sattığım zaman da pek çok kâr edeceğim!

Bu yağlı, semiz koyunum bana pek büyük kâr getirecek, ooh bunlarla neler satın alınmaz!?..

Hem bu paralarla ben niçin ağılımı genişletmeyeyim; niçin daha birçok hayvanlar almayayım; bunun için bana kim mani olabilecek?.

[153] Fakat ne intihap etmeli; hangisinden almalı; şimdi onu düşünelim:

Bir keçi? Yanında, belki, bir de teke?

Hayır, bir inek alsam daha iyi olur zannederim. Evet, evet üzerinde beyaz lekeleri bulunan kestane renginde bir inek alacağım; ben onu diğerlerine tercih ediyorum; o, temiz ve daha güzeldir. Bana bol bol süt verir; hem bu ineğin buzağısı da olur!..”

Zeynep hülyasına devam ediyor; hesaplarını ve planlarını yapıyordu. **Zeynep** hayvan satılan mahalden, satın aldığı kestane renkli ve beyaz lekeli ineği ile birlikte evine girdiğini düşündü ve güzel ineğini göstermek için kocasını aramaya koştu. Kocasına dedi ki:

Bu satın aldığım ineğe ne dersin?”

Kocası ineğin etrafında dolaşıyor; memnuniyetle tetkik ve muayene ediyor ve karısına diyor ki:

“Benim küçük **Zeynepim**, sen o kadar güzel bir iş yapmışsın ki memnun olmamak kabul mü?

Zeynep pek ziyade memnundu. Eğer o, bu kadar iyi çalışmamış ve dikkatli hareket etmemiş olsaydı bu güzel işler meydana gelmeyecekti.

Eğer o, sütünü satmamış olsaydı, yumurtaları satın alamayacaktı; eğer kümes hayvanlarına dikkat ve itina ile bakmasaydı, piliçlerini satamayacak ve koyun alamayacaktı. **Zeynep** koyununu iyice [154] beslememiş ve semirtmemiş olsaydı, onu o kadar pahalıya satamayacaktı.

Eğer koyununu o kadar pahalıya satamamış olsaydı; güzel bir inek satın alamayacaktı.

Nihayet, ineği o kadar isabetli ve iyi intihap etmemiş olsaydı, bu ineğin o kadar güzel ve sevimli bir buzağısı olmayacaktı.

Çünkü buzağı pek şirin, kuvvetli ve çevikti.

Zeynep buzağını bir çocuk gibi seviyor; okşuyor ve onunla pek çok meşgul oluyordu.

O ekseriya güzel buzağısının boynunu kaşıyordu. O vakit küçük buzağı başını uzatıyor ve sevimli gözleriyle memnun memnun bakıyordu. **Zeynep** de onun memnun olduğunu görerek bir kat daha memnun oluyor ve seviniyordu.

Zeynep sürüsünü tarlaya götüreceğini düşündükçe bilerseniz ne kadar memnun oluyor! O sürüsünün çimenler üzerinde nazlı nazlı yürüdüğünü ve küçük

buzagısının da yeşil otlar üstünde annesinin yanında, serbest serbest koşup oynadığını, neşeli neşeli sıçradığını görüyordu. Ve ooh! Bu benim için ne büyük saadet ve ne bahtiyarlık!..

Diyordu. Tam bunları söylerken, sevinç ve memnuniyet içinde **Zeynep** de sıçradı.

Onun bu şiddetli ve kuvvetli sıçramasından, başının üstünde duran [155] ve muvazenesini tamamen kaybeden süt kabı da sıçradı ve devrildi. Kırılan süt testisinden aklan sütler yere yayıldı!..

Elveda küçük ve sevimli buzağı; elveda kaymaklı süt veren inek ve koyun! Elveda küçük yastık ve kuluçkada duran güzel yumurtalar!.. **Zeynep** sütünü satamadı ve tabiatıyla bunlardan hiçbirisini de alamadı!.. Onun için evine dönmekten ve beceriksizliğinden dolayı da kocasından af dilemekten başka bir çare kalmıyordu.

Böylelikle kocasına yalvaracak, yakaracak ve pek çok dayak yemekten kurtulacaktı.

İşte şimdi, **Zeynep**'e, bunu düşünmek sırası gelmişti!"

(Lafonten, 1928, 150-155, *vurgu bana ait*)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 10)

Kaynak Metin 3:

“La Laitière et le Pot au Lait
Perrette, sur sa tête ayant un Pot au lait
Bien posé sur un coussinet,
Prétendait arriver sans encombre à la ville.
Légère et court vêtue elle allait à grands pas ;
Ayant mis ce jour-là pour être plus agile
Cotillon simple, et souliers plats.
Notre Laitière ainsi troussée
Comptait déjà dans sa pensée
Tout le prix de son lait, en employait l’argent,
Achetait un cent d’oeufs, faisait triple couvée ;
La chose allait à bien par son soin diligent.
Il m’est, disait-elle, facile

D'élever des poulets autour de ma maison :
 Le Renard sera bien habile,
 S'il ne m'en laisse assez pour avoir un cochon.
 Le porc à s'engraisser coûtera peu de son ;
 Il était quand je l'eus de grosseur raisonnable ;
 J'aurai le revendant de l'argent bel et bon ;
 Et qui m'empêchera de mettre en notre étable,
 Vu le prix dont il est, une vache et son veau,
 Que je verrai sauter au milieu du troupeau ?
 Perrette là-dessus saute aussi, transportée.
 Le lait tombe ; adieu veau, vache, cochon, couvée ;
 La Dame de ces biens, quittant d'un oeil marri
 Sa fortune ainsi répandue,
 Va s'excuser à son mari
 En grand danger d'être battue.
 Le récit en farce en fut fait ;
 On l'appela le Pot au lait.
 Quel esprit ne bat la campagne ?
 Qui ne fait châteaux en **Espagne** ?
Picrochole, Pyrrhus, la Laitière, enfin tous,
 Autant les sages que les fous ?
 Chacun songe en veillant, il n'est rien de plus doux :
 Une flatteuse erreur emporte alors nos âmes :
 Tout le bien du monde est à nous,
 Tous les honneurs, toutes les femmes.
 Quand je suis seul, je fais au plus brave un défi ;
 Je m'écarte, je vais détrôner le **Sophi**;
 On m'élit Roi, mon peuple m'aime ;
 Les diadèmes vont sur ma tête pleuvant :
 Quelque accident fait-il que je rentre en moi-même ;
 Je suis gros **Jean** comme devant."

(La Fontaine, Kitap 7 Fabl 9, *vurgu bana ait*)

Erek Metin 3'e bakıldığında göze ilk çarpan anlatının baş kahramanı olan sütçü kızın adı Zeynep. Bu bölümde incelediğimiz diğer iki metinde olduğu gibi, çevirmen Fransızca kaynak metinde geçen "Perrette" adı yerine, erek kültüre özgü "Zeynep" adını tercih etmiş. Çevirmenin burada da amacı doğrultusunda, kaynak metin üzerinde oynama yapmaktan kaçınmadığını görüyoruz. Çeviri de göze çarpan bir başka değişiklik de, sütçü kızın satın almayı hayal ettiği hayvanlarla ilgili. Kaynak metnin on beşinci mısrasında, "Perrette"nin ilk olanak bir "cochon" yani "domuz" almayı düşündüğünü görüyoruz. Ancak, "domuz" yemenin günah olarak algılandığı erek kültüre bu ifade aktarılırken, çevirmen Mehmed Ali bir değişiklik yapmış ve "domuz" yerine "koyun"u kullanmıştır. Ayrıca kaynak ve erek metin birlikte incelendiğinde, çevirmenin yirmi dokuzuncu mısradan sonrasını çevirisine almadığını görüyoruz.

Erek Metin 4 (Tilki ile Üzüm):

"Vaktiyle bir tilki vardı. Bazıları bunun **Arabistan**'da doğduğunu söylerler. Bazıları da **İran** tarafından geldiğini anlatırlar. Fakat hangisinin doğru olduğu henüz bilinmiyor. Yalnız bilinen bir şey [71] varsa o da bu tilkinin bir **Arabistanlı gibi bol bol yalan söyleyip hilekârlık yaptığı ve İranlılar gibi de kendisini medh etmeyi sevdiğiydi**. Artık nereli olduğuna siz hükmediniz!"

(Lafonten, 1928, 70-71, *vurgu bana ait*)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 11)

Kaynak Metin 4:

« Le Renard et les Raisins
Certain Renard **gascon**, d'autres disent **normand**,
Mourant presque de faim, vit au haut d'une treille
Des raisins mûrs apparemment,
Et couverts d'une peau vermeille.
LeGaland en eut fait volontiers un repas ;
Mais comme il n'y pouvait point atteindre :
Ils sont trop verts, dit-il, et bons pour des goujats.
Fit-il pas mieux que de se plaindre? »

(La Fontaine, Kitap 3, Fabl 11, *vurgu bana ait*)

Erek Metin 4 incelendiğinde, Mehmed Ali'nin yer adlarında yine önemli bir değişiklik yaptığı görülüyor. Kaynak Metin 4'te Gaskonyalı ya da Normandiyalı olduğu söylenen Tilki'nin, erek metin'de Arabistan ya da İran tarafından geldiği belirtilir. Buradaki önemli bir nokta, Mehmed Ali'nin kaynak metinde böyle bir ifade yer almazken, “Araplar” ve “İranlılar” hakkında söyledikleridir. Kitabın yayımlandığı dönem göz önüne alındığında, çevirmen Mehmed Ali'nin neden bu tür bir ifadeye başvurduğu anlaşılabilir. Yine de bu tür bir kullanımın nedenini bulmak ayrı bir araştırmanın konusu olacaktır.

4.4 Eklemeler

Bu bölümde çevirmen Mehmed Ali'nin çeviri metne yaptığı eklemeleri inceleyeceğiz. Aşağıdaki örneklere baktığımızda çevirmenin, metinlere bir masal/hikâye özelliği kazandırmak için önemli eklemeler yaptığı görülecektir. İlk önce, şiir şeklinde ilk defa Şinasi tarafından çevrilen, Kurt ile Kuzu fablının Mehmed Ali tarafından yapılan çevirisine bakacağız.

Erek Metin 1:

“Kurt ile Kuzu

Vaktiyle çayırarda, küçük bir kuzu, annesinin yanında, koşup oynuyordu. Bir gün, hava gayet güzeldi. Lâkin sıcak da biraz fazlacaydı. Bir müddet sonra neşeli neşeli koşup oynayan, küçük kuzu yorulduğunu hissetti.

Kuzu çimenlerin üzerine yattı. Fakat güneşin harareti de gittikçe artıyordu. Kendisine daha iyi ve gölgeli bir yer bulmak için oradan kalktı. Yavaşça ve annesine görünmeksizin, ağaçların bulunduğu tarafa doğru gitmeye başladı. Kuzu annesinden saklı gidiyordu. Çünkü annesi ona kendisinin müsaadesi olmaksızın yanından ayrılmamasını tembih etmişti.

Bunun için ilk evvel kalın bir meşe ağacının, daha sonra da bir kara ağacın arkasına saklandı. Böyle yapa, yapa ve yavaş, yavaş ne çobana, ne çoban köpeğine ve ne de annesine görünmeden uzaklaştı ve kendi kendine:

‘Ben küçük bir gezinti yapacağım. Sonra yine dönerim. Oh! Hem burası ne kadar güzelmiş!’

Dedi. Kuzu böyle diye diye daha ziyade ilerledi ve sürüden de tamamen uzaklaştı.

[36] K      kuzu, nihayet güzel ve k      bir ırmağa rast geldi. Bu ırmak çakıl ta  larının üzerinden sakın sakın akıyordu.

ırmağın suyu da temiz ve so  u  tu. K      kuzu, bu tertemiz ve soğuk suya, b      bir arzu ve iştah ile, ba  ını uzattı. Birkaç yudum i  ti ve pembe dilini çıkararak dudaklarını yaladı.         su çok hoşuna gitmişti. Biraz daha ilerledi ve   n ayaklarını yere koyarak diz      t  .

O esnada ormandan iri bir kurt   ıkıvermesin mi? Hem o birkaç günden beri bir şey de yemediği için pek ziyade açtı. Bu vahşi kurt karnının çok a   olması dolayısıyla doğruca ırmağın kenarına gelmişti ve maksadı da birkaç koyunu azılı ve keskin dişleri arasında par  alamaktı. O, ırmaktan su i  en, k      kuzuyu hemen gördü ve bu tesadüften de son derece memnun oldu!..

[37] Kurt sarkık dudaklarını yalayarak:

‘İşte bulunmuş, güzel bir av!’

Dedi. Fakat birdenbire k      kuzuyu parçalamaya ve yemeye de cesaret edemedi. Bunun için mutlaka bir sebep bulmak lazım geliyordu. O, bunu da kolaycacık buldu...

Kurt birdenbire ve ansızın korkunç sesiyle kuzuya bağırdı ve dedi ki:

‘Sen ne hakla benim suyumu bulandırırıyorsun? Hem bu cesareti sen kimden aldın? Bak ben sana şimdi gösteririm!’

Kurt bu sözleri söylerken, pek kızgın ve asabi olduğu zamanlardaki gibi, kalın ve hiddetli bir sesle ba  ırıyordu.

K      kuzu, ince ve narin ayaklarının üzerinde tir tir titreyerek kurda bakıyor ve sanki hayvanların kralı   n  ndeymi   gibi ona:

‘Kızmayınız efendim hazretleri! Hem benim nerede olduğuma dikkat buyurunuz!.. Görüyorsunuz ki ben sizin alt tarafınızdayım. Siz ise benim üst tarafımdasınız. Şimdi nasıl olurda ben sizin tarafınızdan akıp gelen suyu bulandırabilirim?’

Dedi. Kuzu hakikaten haklıydı. Onun için kuzuya kurt cevap veremedi. Fakat aynı zamanda haklı çıkmak da istiyordu.

Kurdun karşısında tir tir titreyen bu zavallı k      hayvana     hesiz onun hiçbir merhameti yoktu. Onun için kuzuya yaklaşarak sesinin bütün kuvvetiyle bağırdı:

‘Evet suyumu sen bulandırdın! Hem bundan başka, senin [38] benim hakkımda fena şeyler söylediğini biliyorum. Başka bir sebep olmasa, bu, seni cezalandırmak için kafidir!...

— Ben sizin hakkınızda fena şeyler söylemedim efendim hazretleri!

— Evet söylemişsin: Hem geçen sene söylemişsin!

— Bu nasıl kabil olur? Ben geçen sene doğmamıştım bile! Hem görüyorsunuz efendim, ben daha küçüğüm. Henüz altı aylık bile değilim. Hatta diğer koyunlar gibi ot da yiyemiyorum. Annemin memesini emiyorum. Şimdi ben nasıl olur da bir yaşında olurum!

— Pekâlâ, öyle olsun. İhtimal sen değilsin. Fakat bunu söyleyen mutlaka senin kardeşindir!...

— Benim kardeşim yok ki...

Kurt hiddetli bir sesle:

— O halde akrabadan biri olacak!”

Dedi. Kurt bir sebep, bir bahane bulamayınca daha fazla kızmaya ve hiddetinden köpürmeye başladı.

Küçük kuzu artık cevap veremiyordu. Çünkü cevap verebilmesi için onun da kurt kadar kuvvetli olması lazımdı.

Kurt devam ederek:

‘Evet, pek iyi biliyorum ki siz beni sevmediğiniz gibi; diğer koyunlar, arkadaşlarınız, çobanlarınız, köpekleriniz de hiç sevmezler. İşte bunun için siz daima benim hakkımda fena şeyler söylüyorsunuz. Onu bana vaktiyle haber verdiler. İşte ben de şimdi intikamımı alıyorum!’

Dedi. Bunun üzerinde kurt, daha fazla münakaşaya lüzum [39] görmeyerek, zavallı küçük kuzunun üzerine atıldı ve onu ormanın en تنها ve ıssız bir yerine götürerek yedi!...

İbret:

Çok kuvvetli olanlar, pek zayıf olanlara karşı daima böyle hareket ederler. Hatta onlar kabahatli ve haksız olsalar da yine haklı çıkarlar ve galip gelirler!”

(Lafonten, 1928, 35-39, *vurgu bana ait*)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 12)

Kaynak Metin 1:

Le Loup et L'Agneau
La raison du plus fort est toujours la meilleure :
Nous l'allons montrer tout à l'heure.
Un Agneau se désaltérait
Dans le courant d'une onde pure.
Un Loup survient à jeun, qui cherchait aventure,
Et que la faim en ces lieux attirait.
«Qui te rend si hardi de troubler mon breuvage?
Dit cet animal plein de rage :
Tu seras châtié de ta témérité.
– Sire, répond l'Agneau, que Votre Majesté
Ne se mette pas en colère;
Mais plutôt qu'elle considère
Que je me vas désaltérant
Dans le courant,
Plus de vingt pas au-dessous d'Elle;
Et que par conséquent, en aucune façon,
Je ne puis troubler sa boisson.
– Tu la troubles, reprit cette bête cruelle;
Et je sais que de moi tu médis l'an passé.
– Comment l'aurais-je fait si je n'étais pas né?
Reprit l'Agneau ; je tette encor ma mère.
– Si ce n'est toi, c'est donc ton frère.
– Je n'en ai point. – C'est donc quelqu'un des tiens ;
Car vous ne m'épargnez guère,
Vous, vos Bergers et vos Chiens.
On me l'a dit : il faut que je me venge.»
Là-dessus, au fond des forêts
Le loup l'emporte et puis le mange,
Sans autre forme de procès.
(La Fontaine, Kitap 1 Fabl 10)

Yukarıdaki erek metni incelemeye geçmeden önce, kaynak metnin olay örgüsüne bakacağız. Kaynak metinde, fabldan alınması gereken ders, ilk dizede verildikten sonra, anlatı başlıyor. Susayan bir kuzu ırmağa iniyor, ancak orada bir kurt ile karşılaşılıyor. Aç olan kurt, kuzuyu yemek için bahaneler ortaya koyuyor. Kuzunun suyunu bulandırdığını, kendisine hakaret ettiğini söyleyen kurt bu sözlerinde haklı çıkamayınca, kuzunun kardeşlerinden birinin kendisi hakkında kötü şeyler söylediğini söylüyor. Ancak bununla da haklı çıkamayan kurt, sonunda kuzu ya da kardeşleri, çobanlar ya da köpeklerden birinin kendisine hakaret ettiğini ve bunun öcünü alacağını söylüyor. Kuzuyu ormana götürüp yiyor.

Bu açıklamadan sonra Erek Metin 1'e baktığımızda, çevirmen Mehmed Ali'nin olay örgüsüne önemli eklemeler yaptığı görülüyor. Mehmed Ali'nin çevirisinde, sıcaktan bunalan kuzu, kendisine yanından ayrılmamasını tembihleyen annesini dinlemeden, yavaş yavaş annesinin yanından uzaklaşır. Ağaçların arkasına saklana saklana, annesine, çobana ya da köpeklerle görünmeden ırmağa gelir ve kurt ile karşılaşır. Mehmed Ali'nin metne eklediği bu bölüme baktığımızda, çevirmenin metinden çıkarılması gereken dersten başka, çocuklara bir ders daha vermek istediğini görüyoruz. Çevirmen, fabldan çıkarılacak asıl dersi, metnin sonunda "İbret" başlığı altında vermiştir. Ancak yaptığı eklemeye, büyüklerinin sözünden çıkarlarsa çocukların başına neler geleceğini de anlatmak istemiştir.

Erek Metin 2.1:

"Ağustos Böceği ile Karınca

Bu vaka cenubu Anadolu'nun Adana vilayetinde, cereyan etmiştir. Orada ağustos böcekleri bütün neşeleriyle öterler. Hele bunların arasında bir tanesi vardı ki insan ona adeta çıldırmış diyebilirdi. O, bütün gün hiç durmaksızın ötüyor, tarlalara, ormanlara karanlık çökünceye kadar ötüyor; hatta gece bulutların üstünden ay doğup da kırları aydınlatıncaya kadar hâlâ yine ötüyordu. Bunu görenler, ona nasıl çıldırmış demesinler?...

Bir gün, o civarda oturan, dostlarından bir tarla faresi ona dedi ki:

— Dostum, siz hiç dinlenmez misiniz?'

Ağustos böceği:

Evet, dinlenirim! Fakat benim dinlenmem ötmektir. Ben kederli [65] olduğum zamanlarda öterim; neşeli olduğum zamanlarda yine öterim. Ben uyanırken öterim; hatta uyurken yine öterim. Ben ancak yemek yerken biraz susarım. Bazen de küçük bir sinek yakalamak için sükut ederim. Ondan sonra, yine tekrar ötmeye başlarım!...'

Dedi. Tarla faresi bu sözleri dinledikten sonra, gülerek başını salladı ve ona cevap vermeye de lüzum görmedi. Tarla faresi, işlerini bitirdikten sonra ve ekseriya akşam üstü, yuvasının yanına oturmaya gelir orada, temiz hava içinde, biraz nefes alır; dinlenirdi. Fare, iyice rahat etmek için gözlüğünü burnunun üstünden kaldırır; küçük ayaklarını karnının üstünde çaprazlar ve dostu ağustos böceğini dinlerdi.

Ağustos böceğinin diğer bir komşusu daha vardı. Fakat bu komşu tarla faresi kadar nazik ve sevimli değildi. Bu, bir karıncaydı. Hem iri ve esmer bir karınca!

Bu karıncanın beli o kadar ince, o kadar inceydi ki insan onu adeta ikiye ayrılıverecek zannedirdi.

Bu karınca, arkadaşları gibi, günlerini hep erzak toplamakla geçirirdi. O, buğday, arpa, yulaf, çavdar taneleri, sinekler, ölmüş böcekler... toplar; bıkmadan ve usanmadan yuvasına getirirdi. Bu karınca ölmek üzere yere düşmüş zavallı bir böcek görse hemen onu kanatlarının, yahut vücudunun bir tarafından tutarak, merhametsizce ta, evine kadar sürükler ve çam ağacının iğneli yapraklarıyla yapılmış büyük bir yuvaya sokardı.

[66] Arkadaşları da tabii ki onun gibi çalışıyorlar ve merhametsizce hareket ediyorlardı. O kadar ki karınca yuvası her çeşit erzak ve türlü türlü böceklerle pek az zaman içinde doluyor; kabarıyor ve adeta bir harman halini alıyordu.

İşte bütün bu işleri ve bütün bu meşguliyetleri iyice göz önüne getirirseniz karıncanın ne ötmeye ve ne de diğerlerinin ötüşünü dinlemeye vakti olmadığını çarçabuk anlarsınız!

O, aynı zamanda ağustos böceğini ayıplıyor; ve tahkir ederek:

'Bu tembel ve miskin hayvan, bu aç ve sefil böcek, yalnız ve sade, gece gündüz, ötmekten başka bir şey bilmiyor!'

Diyordu. Hasılı ağustos böceği ile karıncanın arası iyi değildi. Ve hiçbir zaman da iyi olamazdı!. Onlar yaratılış itibarıyla birbirinden çok farklıydılar!.. Biri neşeli, güzel

ve zarıftı. Yalnız ve sadece şarkı söylemek ve güneşte ötmek için doğmuş ve kırlarda sesinin akislerini işitmek için de yaşıyordu. Halbuki, diğeri ise az söylemek ve çok çalışmak için dünyaya gelmişti!..

Ağustos böceği bütün yaz mevsiminde vakitlerini öterek geçirmiş ve komşuları için de pek can sıkıcı olmuştu!..

Yazın böyle gevezelik ve boşboğazlıkla vakitlerini geçiren ağustos böceği kış için yiyecek bir lokma bir şey bile tedarik etmemişti. O kadar ki, yemek dolaplarına ne küçük bir sinek ve ne de toprak içinde yaşayan bir kurt parçası bile koymamıştı!

Hulâsa ambarları, dolapları, hatta evinin her tarafı bomboştı. [67] Ah! Eğer o, öyle bütün gün ötecek yerde yazın, etrafı erzakla doluyken, biraz yiyecek toplamış olsaydı şimdi hiç zahmet ve sıkıntı çekmeyecekti!

O sene kış çok oldu. Karakış bütün şiddetiyle devam ederken ağustos böceği, kafasını duvara vurarak, dedi ki:

‘Ah, ben ne kadar düşüncesizmişim!.. Hiç kışı düşünmemişim!.. Hiç olmazsa karıncadan ibret almalıydım!.. Bak o kışlık erzakını yazdan hazırladı. Şimdi rahat rahat oturuyor. Öyle ya, neden sıkıntılı ve rahatsız olsun!.. Ambarları ağzına kadar erzakla dolu!.. Bari ondan ödünç bazı şeyler vermesini ricaya gideyim!’

Bunları çok sevdiği komşusu fareden isteyecekti. Fakat o pek ihtiyar olduğundan daha kışın ilk soğuşunda ölmüştü. Bunun üzerine ağustos böceği, karıncanın kapısını çarnaçar çalmaya gitmek mecburiyetinde kaldı.

Zavallı kapı açılıncaya kadar tir tir titredi. Çünkü soğuk kışın sert poyrazı bütün şiddetiyle esiyordu. Onun ince kanatlarını ısıtacak, o pek sevdiği, güneş de yoktu..

Bundan başka karıncanın vereceği cevap da kendisini pek ziyade korkutuyordu...

Nihayet korktuğu başına geldi. Çünkü karınca onu sert ve soğuk bir yüzle karşılamıştı.

Ağustos böceği:

‘Çok açım, yiyecek hiçbir şeyim yok. Beni ilkbahara kadar [68] yaşatacak biraz ödünç erzak vermenizi ricaya geldim. Bu lütfu benden esirgemeyiniz! Hem onu size ziyadesiyle iade ederim.’

Dedi. Karınca başıyla:

— Hayır!’

Cevabını verdi. Bunun üzerine daha fazla yalvararak:

‘Allah aşkına yapmayınız. Size söz veriyorum. Vereceğiniz erzakın on mislini, hatta yüz mislini vermeye yemin ederim. Sözüme inanınız ve merhamet edip beni muhakkak bir ölümden kurtarınız!’

Dedi. Fakat karıncanın ödünç bir şey vermek adeti değildi. İşte bu, onun için küçük bir kusurdu!

Karınca ağustos böceğine baktı. Gururlu ve kibirli bir tavırla:

‘Benim çalıştığım o sıcak günlerde sen ne yaptın?’

Ağustos böceği:

— Ben mi?... Ben o zaman, gece gündüz, şarkı söylüyordum. Herkes de beni dinlemek için etrafımda dolaşıyordu. Sen o günlerde kendin için çalışırken ben de diğerleri için şarkı söylüyordum!

Karınca:

— Ne, şarkı mı söylüyordun? Öyleyse çok memnun oldum. Oh, pekâlâ, şimdi de dans et. Ne duruyorsun?!...

Dedi. Karınca bu merhametsiz ve kalpsizce sözleri söyledikten sonra kapısını, ağustos böceğinin yüzüne, şiddetle kapadı ve zavallıyı sert ve şiddetli şimal rüzgârlarının acı soğuklarına terk etti.

(Lafonten, 1928, 64-68)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 8)

Erek Metin 2.2:

“Ağustos Böceğiyle Karınca

Karıncayı tanırırsınız:

Mini mini bir hayvandır.

Fakat gayet çalışkandır,

Gayet tutumludur, yalnız

Pek hodkâmdır, bu bir kusur:

Hodkâm olan zalim olur.
Bir gün ağustos böceği
Tembel tembel ötüp durmak
Neticesi aç kalarak,
Karıncadan göreceği
Bir bürudet bakmaz gider,
Bir lokma şey rica eder.
Der ki: — Acıyınız bize,
Çoluk çocuk evde açız;
İanenize muhtacız.
Karınca bir yüreksiz
[70]Layık huşunetle sorar:
Aç mısınız?.. Ya o kadar
Uzun, güzel günler oldu;
O günlerde ne yaptınız?
Böcek inler: — Açız, açız!
Bakın, benzim nasıl soldu;
O günlerde gülen, öten,
Sazla, sözle eğlenen ben
Bugün bakın, ne haldeyim!
Vallaha açız, billaha açız;
Halimize acıyınız!
Karınca eğlenir: — Beyim,
Şimdi de raks edin, ne var?
Yazın çalan kışın oynar!

(Lafonten (çev. Tefvik Fikret), 1928, 69-70)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 13)

Kaynak Metin 2:

La Cigale et la Fourmi
La Cigale, ayant chanté
Tout l'été,
Se trouva fort dépourvue

Quand la bise fut venue.
Pas un seul petit morceau
De mouche ou de vermisseau.
Elle alla crier famine
Chez la Fourmi sa voisine,
La priant de lui prêter
Quelque grain pour subsister
Jusqu'à la saison nouvelle.
Je vous paierai, lui dit-elle,
Avant l'août, foi d'animal,
Intérêt et principal.
La Fourmi n'est pas prêteuse ;
C'est là son moindre défaut.
Que faisiez-vous au temps chaud?
Dit-elle à cette emprunteuse.
Nuit et jour à tout venant
Je chantais, ne vous déplaie.
Vous chantiez ? j'en suis fort aise :
Et bien ! dansez maintenant.

(La Fontaine, Kitap 1 Fabl 1)

Yukarıdaki erek metinlerden ilki Mehmed Ali'nin, ikinci metin ise Tevfik Fikret'in çevirisi. Mehmed Ali'nin çevirisi ve kendi çevirisinden hemen sonra yer verdiği bu çeviriyi birlikte incelemek, Mehmed Ali'nin çeviri sürecinde amacı doğrultusunda uygulamaya koyduğu kararların daha kolay görülmesini sağlayacaktır.

İlk olarak Tevfik Fikret'in çevirisini ele alırsak, çevirmenin metni nazım şeklinde çevirdiğini görüyoruz. Ayrıca çeviri sekizli hece ölçüsü ve “abba/cc/deed/ff/ghhg/ii/jkkj/ll/mnnm/oo” biçiminde çapraz uyak/düz uyak/çapraz uyak, uyak düzeniyle yapılmış. Kaynak metnin biçimsel yapısına sadık kalmaya çalışan Tevfik Fikret'in de metne eklemeler yaptığı görülüyor. Birazdan göreceğimiz gibi, Mehmed Ali'nin yaptığı kadar önemli eklemeler olmasa da, kaynak metinde yer almayan ifadelerin çeviride yer aldığı görülüyor. Kaynak metnin 15 ve 16. mısralarında karıncanın cimriliği ile ilgili verilen bilgi, metnin başına taşınmış.

Ancak burada Fikret, özellikle bencilliğini vurguluyor ve “bencil olanın zalim” olduğundan söz ediyor.

Mehmed Ali’nin metnine baktığımızda, çevirmenin Kurt ile Kuzu fablında olduğu gibi, çevirisine önemli eklemeler yaptığı görülüyor. Daha önce gördüğümüz gibi, kaynak metinde bu tür bir bilgi bulunmamasına rağmen, çevirmen metnin başında olayın geçtiği yer ile ilgili bilgi veriyor. Ayrıca Mehmed Ali, çevirisine yeni bir karakter daha katmıştır: tarla faresi. Çevirmen, “nazik ve sevimli” tarla faresini hikâyesine katarak, karıncanın bencilliğini daha da çok vurgulamıştır. Asıl verilmesi gereken ders (karıncanın örnek alınması) dışında, çeviri metinleri okuyan çocukların ağustos böceğini kendilerine daha yakın görmeleri kaçınılmaz. “Muhtaç olana yardım etme” olgusunun yer aldığı erek Türk kültürüne çeviri yapan Mehmed Ali’nin, bu çevirisiyle bu olguyu vurgulamak istediği düşünülebilir. Özellikle çevirinin son cümlesi, “Karınca bu merhametsiz ve kalpsizce sözleri söyledikten sonra kapısını, ağustos böceğinin yüzüne, şiddetle kapadı ve zavallıyı sert ve şiddetli şimal rüzgârlarının acı soğuklarına terk etti.” bu görüşü destekler nitelikte.

Ayrıca çevirmenin, yaptığı eklemelerle çocukların, davranışlarından ders çıkarılması gereken karaktere (bu metinde ağustos böceği, Kurt ile Kuzu anlatısında ise kuzu) metnin başında yakınlık duymalarını sağlamaya çalıştığı görülüyor. Bu şekilde yaptığı eklemelerle daha sonra verilmek istenen ders, metni okuyan çocuk tarafından daha çarpıcı bir biçimde algılanabilir.

Erek Metin 3:

“Karga ile Tilki

Vaktiyle gayet sık bir ormanda, sarışın bir tilki, bir çalı dibine yuva yapmıştı. Acaba siz, bir çalının dibinde daha birçok küçük hayvanların yaşadığını hiç işittiniz mi?

Orada: Kuşlar, tırtıllar, örümcekler.. ve bunlar gibi birçok hayvanlar bulunurlar.

Bu hayvanlar, bazen tilkinin ansızın yuvasına girdiğini, büyük bir hayretle, görürlerdi. Fakat kendilerini tehdit eden hiçbir tehlike de yoktu. Bu, böyle uzun müddet devam etti gitti.

Bir gün, tilki o civarda sakin ve müsterih geziniyor; dolaşıyordu. Sonra birdenbire, kuyruğunu sallamaya başladı. Bununla o, sabırsızlığını anlatıyordu. Tilkinin bu hareketini gören bir serçe kuşu komşusuna gözüyle işaret ediyor. Ve hafif bir sesle: [118] Şimdi evine girecek!’

Diyordu. Tilki, birkaç dakika sonra, büyük bir sürat ve şiddetle yuvasına girdi. O, büyük bir sevinç içinde olduğunu komşularına gösteriyordu. Herkes kendi kendine:

‘Acaba bu tuhaf ve garip sevincin sebebi nedir diyor; lâkin hiç biri onu bir türlü anlayamıyordu.

Bununla beraber, bir gün, bir tırtıl bu seri, bu tuhaf hali anlamaya karar verdi. Ve bir çalı yaprağının bir tarafına saklanarak tilkinin gelmesini bekledi. Tilki yine bütün süratiyle yuvasına doğru geliyordu. Tilki, tırtılın saklandığı yere geldiği zaman tırtıl kendisini birdenbire bırakıverdi ve derhal tilkinin kuyruğuna yapıştı. Tırtıl, tilkinin kuyruk tüylerinin arasına saklandıktan sonra tilki dayı ile karısının konuşmalarını pek kolaylıkla işitebilecekti ve öyle de oldu.

Tilkinin karısı dedi ki:

‘Vallahi hayret ettim; sen ne çabuk geldin. Halbuki ben senin uzun bir seyahate çıktığını zannediyordum.

— Hayır, ben ormanda bazı şeyler keşfetmek için dolaştım ve sonra yine avdet ettim.

— Niçin?

— Ah! Bu karga yok mu?... İşte hep onun için!.

Karısı bağırarak:

— Hâlâ sen böyle gülünç olmaktan kurtulamayacak mısın?

[119] — Onu pekâlâ biliyorum. Fakat bu hayvanlar beni çok kızdırıyorlar. Her yerde, gak, gak, gak!... Artık ben bu gakgaklara tahammül edemiyorum. Bu çirkin sesler benim kulağımı tırmalıyor. Ah! Sen bilmezsin, bu sesler ne kadar çirkin ve menfur ise kendileri de öyle çirkin ve menfurdurlar. Zaten bunu da herkes bilir!...

— Sen çok mübalağa ediyorsun?

— Hayır, hiç de öyle değil!... Onların o çirkin sesini işitmektense toprağın altına girmek yahut evime iltica etmek daha hayırlıdır.

Tilkinin karısı kulağını ayağıyla kaşdı. Ve sonra kocasına dedi ki:

‘Kargalar hem mağrur ve hem de aptaldırlar. Onlardan kaçacak yerde onların ahmaklıklarından istifade etsen daha iyi olmaz mı?

Tilki dayı:

— Nasıl?

Karısı bir müddet düşündükten sonra:

— Tabii bazı fırsatlar zuhur edecektir. Bütün bu fırsatları kaçırmak fikrime göre doğru değildir. Öyle değil mi? Hem sen de düşün bir kere!”

Dedi. Tırtıl bunların hepsini işitmişti. Fakat o, bunların hepsini bilmekle beraber kimseye de söylemiyordu. Tırtıl yalnız tilkinin karısının kocasına vereceği nasihati dinlemek ve tilkinin meraklı hareketini öğrenmek istiyordu. O da buna muvafık olmuştu. [120] İşte ondan sonra olan biten şeyler:

Bir gün karga usta bir ağacın dalına konmuştu. Gagasında da bir yerden çaldığı bir parça peyniri tutuyordu. Bu peynir gayet nefisti. Bundan başka pek hoş ve çok güzel kokular da neşrediyordu. Halbuki bizim kurnaz tilki pek acıkmıştı. Peynirin kokusunu alır almaz derhal aramaya koyuldu ve hızlı hızlı peynir kokusunun geldiği tarafa doğru gitmeye başladı.

Tilki çok gitmeden kargaya rast geldi. Fakat o güzel ve nefis peyniri karganın ağzından nasıl alacaktı?... Karga ağacın üstündeydi!.. Onun için peyniri ele geçirmek pek kolay değildi.

Tilki kendi kendine:

‘Ah! Eğer o, kazara peyniri ağzından bir düşürse!.... İşte o zaman her şey olup bitecek!’

Diyordu. Tilki karısının evde söylediklerini hatırladı. Karısı ona:

‘Kargalar hem mağrur ve hem de aptaldırlar.’ demişti. İşte bu söz onu iyice düşündürdü. Zaten bu tilki doğarken de gayet fena bir ruhla doğmuştu. Hemen

orada, peyniri karganın ağzından kapmak için, bir plan hazırladı! O kendi kendine: Ben ona pek çok dalkavukluk yapacağım; o zaman peyniri gagasından kolaylıkla düşürmek kabul olacaktır zannederim!...' diyordu. Tilki bu hain maksadıyla ilerledi. Ve kandilli, riyakârane bir selam vererek:

[121] Oho! Merhaba, efendim, merhaba!... Maşallah siz bu sabah ne kadar güzelsiniz. Vallahi efendim, ağacın yeşil yaprakları arasında zat-i âliniz o kadar güzel, o kadar zarif görünüyorsunuz ki tarif edemem! Eğer efendim, sesiniz de tüyleriniz gibi güzelse o zaman artık siz bu ormanın kralı olmaya layıksınız!'

Dedi. Tilki bu sözleri söylerken ön ayaklarını yukarıya kaldırmış ve hürmetkâr bir tavır takınarak kargayı seyir ve temaşaya dalmıştı. Fakat söylediği bu, büyük yalandan dolayı da içinden gülererek katılıyordu!

Karga bu metihleri ve dalkavuklukları işitir işitmez fevkalade memnun oldu. O kadar ki az kaldı sevincinden çıldıracaktı. Karga, güzel sesini tilkiye işittirmek istedi ve gagasındaki peyniri unutarak ağzını açabildiği kadar açtı; çirkin çirkin ötmeye başladı. Bereket versin ki tilki karganın o menfur ve çirkin sesini çok dinlemeye mecbur olmadı. Çünkü peynir yere düşer, düşmez tilki onu hemen kaptı. Karga da ağzı açık bakakaldı. O zaman karga büyük bir ahmaklık yaptığının farkına vardı. Fakat olan da olmuştu. Tilki yine ona, eskisi gibi, kandilli bir selam daha verdi ve dedi ki:

'Muhterem efendim. Şayet birisi sana dalkavukluk eder; metih ve senada bulunursa onun senden bir şey kapmak istediğini anla!... Nasıl ki onu ben şimdi sana yaptım. Şunu iyi bil ve öğren ki bütün dalkavuklar kendini dinleyen kimselerin parasıyla yaşarlar!...

[122] İşte sana küçük fakat çok kıymetli bir ders!... Şüphesiz o senin işine yarayacak. Buna mukabil şu peynir de benim mükâfatım olursa çok değerlidir zannederim!...'

Karga pek ziyade müteessir ve mahcup oldu ve bu acı dersi aldıktan sonra bir daha ahmaklık etmeyeceğine yemin etti. Lâkin pek geç kalmıştı. Çünkü iş işten geçmişti. Peyniri yakalayan hilekâr ve kurnaz tilki de, o gün evine fevkalade memnun olarak gitti..."

(Lafonten, 1928, 117-122)

Kaynak Metin 3:

“Le Corbeau et le Renard
Maître Corbeau, sur un arbre perché,
Tenait en son bec un fromage.
Maître Renard, par l'odeur alléché,
Lui tint à peu près ce langage :
Et bonjour, Monsieur du Corbeau,
Que vous êtes joli ! que vous me semblez beau !
Sans mentir, si votre ramage
Se rapporte à votre plumage,
Vous êtes le Phénix des hôtes de ces bois.
À ces mots le Corbeau ne se sent pas de joie,
Et pour montrer sa belle voix,
Il ouvre un large bec, laisse tomber sa proie.
Le Renard s'en saisit, et dit : Mon bon Monsieur,
Apprenez que tout flatteur
Vit aux dépens de celui qui l'écoute.
Cette leçon vaut bien un fromage sans doute.
Le Corbeau honteux et confus
Jura, mais un peu tard, qu'on ne l'y prendrait plus.”

(La Fontaine, Kitap 1 Fabl 2)

Erek Metin 4:

“Aslan ile Fare

Vaktiyle bir fare vardı. Bu fare ne çok büyük, ne çok şişman ve ne de pek cüceydi. Zaten bir farenin ne fevkaladeliği olabilir? İşte bu da bütün fareler gibi alelaide bir fareydi. Onun uzun kuyruğu komşularınınkinden hiç farklı olmadığı için o, bununla gururlanamıyordu. Lâkin diğer fareler gibi onun da fevkalade keskin, sivri uçlu ve inci gibi küçük dişleri vardı. İşte ben de size, bu küçük ve keskin dişlerden bahsetmek istiyorum.

Fareimiz birçok arkadaşlarıyla birlikte, toprak içine oyulmuş, bir delikte yaşıyordu. Burası onun yuvasıydı. Bu yuva bir takım tünellerle – yeraltı yollarıyla – diğer kovuklara bitişiyordu.

Buraları ambar vazifesini görüyordu. Fare erzakını bu ambarlara dolduruyordu. [58] Her tarafta büyük bir sadelik ve basitlik vardı. Süs namına hemen bir şey yoktu. Bundan başka buraları hem karanlık ve hem de rutubetliydi. Fakat siz nasıl olmasını istiyorsunuz?!. Zaten bir fare, bilhassa bir tarla faresi pek az mesut ve bahtiyardır! Hayvanlar arasında [59] en sade ve en basit yaşayanıdır. Onlar hiçbir vakit, hayvanlar cemiyetinde yüksek bir makam, bir mevki işgal etmezler. Hatta kralları olan aslan tarafından bile kabul olunmazlar. Onun sarayına adım bile atamazlar.

Lâkin bu, onların mesut olmalarına bir mani teşkil etmez. Nitekim onların içinde pek ziyade mesut ve bahtiyar olanlar da vardır.

Bir gün hava gayet güzeldi. Bu güzel günde, hikâyemizin kahramanı olan, fareimiz harikulade bir sergüzeşt ve bir macera geçirdi. O biraz dışarıya çıkıp hava almak istiyordu. Oturduğu delikten bir takım tünelleri geçerek kapıya geldi. Burası sık ağaçlı bir ormandı. Fare çoktan beri hiç idman yapmamıştı. İşte bunun için ayakları da pek çok uyuşmuştu.

O, ormanda ayaklarına biraz idman yaptırmak düşüncesiyle yuvasından çıktı. Zaten hava da güzeldi. Fareimiz bu güzel havadan pek ziyade memnun oldu ve etrafına hiç bakmadan, büyük bir sevinçle ve adeta bir deli gibi koşmaya başladı. Çünkü hariçte kendisini şimdiye kadar tehdit eden ve korkutan hiçbir tehlike zuhur etmemişti.

O, bütün sevinç ve neşesiyle kendisini bol güneşli, temiz havalı ve hoş manzaralı bir yere attı. Sonra nerede olduğuna dikkat etti. Aman yârabbi! Fareimiz ne görse beğenirsiniz?...

O, hakikaten pek korkunç ve pek dehşetli bir aslanla karşılaşmasın mı? Zavallı fare kendini bir aslanın pençeleri arasında bulmuştu.

Hem aslan deyip geçmeyiniz! Bunun bütün hayvanların kralı olduğunu unutmazsınız zannederim. Artık bundan sonra faremizin şaşkın bir halde ne yapacağını bilemediğini ve kaçacağını da düşünemediğini [60] derhal anlarsınız! Fakat onun için, o dakikada, yapacak yalnız bir şey vardı: Aslana gidip yalvarmak. Bir farenin de bunu yapması tuhaf ve garip olmazdı? Çünkü

aslan onu bir sillede öldürür ve bir lokmada da yiyebilirdi. Fare bunu anlamak için aslanın yanına müsaade almadan ve düstur demeden gitti!

Lâkin o gün, hayvanların kralının pek efendiliği ve iyiliği üstündeydi. Bundan başka o, fareye âlicenaplığını ve büyük kalpliliğini de göstermek istedi. Aslan bunu tebaasından hiçbirisine fenalık yapmayı arzu etmediği için yapmamıştı ve bilhassa fare gibi kıymet ve ehemmiyeti olmayan bir hayvana karşı öyle canavarca hareket etmeyi de bir türlü vicdanına ve şerefine yakıştıramamıştı.

Aslan onu serbest bıraktı. Fare evine döndüğü zaman yatağına yattı ve orada düşündü, düşündü.

Fare aslanın kendisine karşı olan fevkalade iyiliğini gözünün önüne getirdi. Bundan dolayı ona karşı hürmeti arttı ve nihayet, minnetlerini ilan etti.

Hakikaten aslanın bu âlicenaplığı unutulmadı.

Siz bir aslanın bir fareye muhtaç olacağını tahmin edemiyorsunuz değil mi? Hem bu, aciz ve zavallı bir tarla faresi olursa ondan hiçbir vakit iyilik ve yardım beklemezsiniz zannederim. Halbuki hiç de öyle değildir. İşte şimdi onu siz göreceksiniz ve öğreneceksiniz.

Fare dayı o vakadan biraz sonra bir sıranın üstüne oturdu. [61] Kuyruğunu ayaklarının etrafına dolaştırarak eğleniyordu. İşte tam o sırada dehşetli bir inilti işitti. Bu ses biraz evvel kendisine canını bağışlayan aslanın sesiydi. O derhal onu tanıdı. Fare bundan korkacak yerde gürültünün geldiği tarafa doğru koşa koşa gitmeye başladı.

Ormanın kıyısına geldiği zaman hayvanlar kralının bir tuzağa düşmüş olduğunu gördü.

Zavallı aslan bağırıyor; tepiniyor; fakat bütün gayretleri de hiçbir fayda vermiyordu. Çünkü o adam akıllı yakalanmıştı. Faremiz, aslanın kendisine karşı yaptığı âlicenaplığı düşünerek hemen ileri atıldı ve bir şey söylemeden, küçük ve keskin dişleriyle, ağın iplerini kesmeye başladı.

Fare ipi hiç durmadan ve usanmadan kemiriyor, kemiriyordu. Hatta o kadar ki bu işi yaparken başının üstünde duran aslanın yüzüne bile bakmaya vakit bulamıyordu. Bununla beraber onu görmeye de lüzum yoktu. Çünkü o kendisine iyilik eden aslanın büyük patırtılar, inilti, sabırsızlıklar ve telaşlı, telaşlı hareketler yaptığını işitmişti.

Fare, hemen hiç kımıldamıyor gibiydi. Fakat nihayetsiz bir gayretle de daima ipi kemirmeye devam ediyordu... O, o kadar kemirdi; o kadar kemirdi ki nihayet ip tamamen kesildi. Ağın bir halkası çözülünce onu diğerleri takip etti. Artık aslan da tamamen kurtulmuştu!

[62] Bu işte aslanın meşhur olan kuvvet ve hiddeti hiçbir şeye yaramamıştı. Fakat farenin sabrı, tükenmeyen gayreti, hayvanların kralı olan, azametli ve kuvvetli aslanı büyük bir felaketten kurtarmıştı!...

İbret:

Herkese, her vakit ve hatta her fırsatta, daima hizmet ve iyilik etmek lazımdır! Bu hizmet ve iyiliğe bazen büyüklerin ve ekseriyette küçüklerin ihtiyacı vardır.

(Lafonten, 1928, 57-62)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 15)

Kaynak Metin 4:

“Le Lion et le Rat

Il faut, autant qu'on peut, obliger tout le monde:

On a souvent besoin d'un plus petit que soi.

De cette vérité deux fables feront foi,

Tant la chose en preuves abonde.

Entre les pattes d'un Lion,

Un Rat sortit de terre assez à l'étourdie.

Le Roi des animaux, en cette occasion,

Montra ce qu'il était, et lui donna la vie.

Ce bienfait ne fut pas perdu.

Quelqu'un aurait-il jamais cru

Qu'un Lion d'un Rat eût affaire?

Cependant il avint qu'au sortir des forêts

Ce Lion fut pris dans des rets,

Dont ses rugissements ne le purent défaire.

Sire Rat accourut, et fit tant par ses dents

Qu'une maille rongée emporta tout l'ouvrage.

Patience et longueur de temps

Font plus que force ni que rage.

(La Fontaine, Kitap 2 Fabl 11)

Erek Metin 5:

“Tilki ile Üzüm

Vaktiyle bir tilki vardı. Bazıları bunun Arabistan’da doğduğunu söylerler. Bazıları da İran tarafından geldiğini anlatırlar. Fakat hangisinin doğru olduğu henüz bilinmiyor. Yalnız bilinen bir şey [71] varsa o da bu tilkinin bir Arabistanlı gibi bol bol yalan söyleyip hilekârlık yaptığı ve İranlılar gibi de kendisini medh etmeyi sevdiğiydi. Artık nereli olduğuna siz hükmediniz!

Tilki dayı bütün sergüzeştleri, maceraları kendisine mal ediyor ve onları tatlı tatlı anlatmasını seviyordu.

Tilkinin hikâye anlatmaktaki mahareti pek meşhurdu. Onun için kendisini dinlemeye gelenlerin adedi pek fazla oluyordu. O, ekseriya akşam üstü, güneş batarken yahut henüz daha ay doğmamışken [72] kapısının önüne oturuyor ve piposunu çakarak, etrafına halka olan misafirlerine, hikâyelerini ballandıra ballandıra anlatıyordu. Buraya, onun hikâyelerini dinleyerek dostluğunu kazanmaya gelen komşuları yahut pek uzak yerlerde oturan arkadaşları devam ediyordu.

Tilkinin etrafına yarım daire olmuş, onu ağzı açık dinleyen bir tavşan, bir kaplumbağa, iki yahut üç sincap ve bir kurdu görmek daima mümkün ve kabildi.

Tilki kendisinin anlattığı bütün yalan şeyleri misafirlerinin, farkına varmadan, dinlediklerini zannediyordu. Halbuki şeytan zihinli, hilekâr ve kurnaz bir gelincik, tilkinin manasız hikâyelerine, mantıksız sözlerine daima itiraz ediyor ve yalanlarını meydana çıkarıyordu.

Bir gün tilki:

‘Öh, öh! İşte hatırıma yeni bir şey geldi. Bilmem hiç size ben küçük bir kızı beşiğinden nasıl kapıp kaçırdığımı anlatmış mıydım?

Dinleyenler hep bir ağızdan:

— Hayır, hayır!... Anlatmadınız!

Dediler. Gelincik:

İhtiyar şakacı, sana rica ederiz. Onu bize hikâye et. Fakat içine çok yalan koyma!...

Dedi. Tilki:

— Pekâlâ, pekâlâ! Diyerek anlatmaya başladı:

[73] ‘Bu vaka benim gençliğimde cereyan etmiştir....

Gelincik hemen atıldı ve tilkinin sözünü keserek:

— Oo! Pek eski bir vaka!

Diye bağırdı. Tilki:

— Sözümü kesme, yoksa anlatmam!

Dedi. Derhal bütün hayvanlar, hep birden, bağırarak:

— Hayır, hayır! Devam ediniz, anlatınız!....

Dediler. Tilki:

— İşte size anlatmak istediğim hikâye: Ben o zaman bir çiftliğe yakın olan bir ormanda oturuyordum. Tavuklar, her gün, bulunduğum yerlere kadar geliyorlardı. Ben de onlardan hoşuma gidenleri yakalayıp yiyordum. Fakat pek tuhaf ve garip şeyler de düşünüyor ve yapıyordum.

Tavuklar, ekseriya, tanıdığım bir ağacın üzerine tünemeye geliyorlardı....

Tilki misafirlerinin merakını arttırmak için onlara dedi ki:

— Haydi bakalım, o vakit benim neler yaptığımı içinizden hanginiz bilebilecek?

— Hayır, hayır! Siz anlatınız ne oldu?

— Ben ağacın dallarına ökse koyardım; tavuklar da gelirler ve yapışkan olan ökselere yapışıp kalırlardı.

Tavuklar bir defa ökselere tutulduktan sonra, artık hiçbir tarafa kımıldayamıyorlardı. Ben de onları böyle, kolaylıkla yakalıyordum.

[74] Bazı günler, onlardan birçokları ökseye tutuluyorlardı. Ben de içlerinden yiyebileceğim kadar yiyor; yiyemediklerimi de aziz dostlarıma ve kıymetli arkadaşlarıma hediye götürüyordum!”

Gelincik adeti üzere hemen atıldı:

Ah! Aziz tilki canım. Sana bir سوال soracağım. Müsaade edersin değil mi!

— Sor bakalım gelincik sor!..

— Sizin ökse koyduğunuz dallar çok yüksek miydi?

— Pek iyi hatırlıyorum ki oldukça yüksekti. Daha kati söyleyemem. Bu dallar her halde bir zürafa boyu yüksekliğinde vardı.

— Öh , pek güzel! Fakat sen nasıl oldu da onları o kadar yüksek bir yerden kapabildin?

— Ben çok iyi ve güzel sı rıyorum, aziz dostum!

— O kadar yükseğe ha?

— Evet, o kadar yükseğe ya! Ben hatta daha yükseklere bile sı rayabilirim.”

Fakat tilkiyi dinleyenler sabırsızlanıyorlardı ve her taraftan:

‘Küçük kız ne oldu? Bize küçük kızın hik yesini anlat! Diyorlardı. Tilki:

— Hangi küçük kız?

Diye sordu. Çünkü o, hik yesinin ba ını tamamen unutmuştu. Sincap hik yeyi tilkinin hatırına getirmek için dedi ki:

— Canım,  u beşikten kapıp kaçırdığın küçük kız yok mu?   te onu diyoruz!...

[75] Tilki:

— Ha,  u mesele, şimdi hatırladım... Bu pek basit:

Bir gün, küçük kız, tavuklar gibi, dalın üzerine oturmak için gelmişti. Tabii ki o da, onlar gibi  kseye tutulmuştur. Ben onu orada bıraktım. Sonra da o memleketi terk ettim. Artık ondan sonra, onun ne olduğunu bilmiyorum.’

Dedi. Orada bulunanlar birer: ‘Ah’ ve ‘Oh’  ektiler. Fakat hiçbir kimse, hatta kurt bile, bu tuhaf ve garip hikâyeye inanmadı ve tilkinin hikâye anlatmaktaki yalancı şöhreti ve mübalağalı sözleri de ortadan tamamen silindi gitti.

Artık onun ismi yalancı çıkmış ve kimsenin yanında da hiçbir itibarı kalmamıştı. Bundan sonra tilkinin yanına kimse uğramadı. Öyle zamanlar oldu ki tilki, bütün  eytanlı ına ve kurnazlığına rağmen, yiyecek hiçbir şey bulamadı.

Bir gün açlıktan fena halde inliyordu. Gelincik ona rast geldi. Tilkinin sevimli yüzü solmuş, güzel vücudu bir deri, bir kemikten ibaret kalmıştı. O, hi kıra, hi kıra a lıyor ve açlıktan acı acı şikayet ediyordu.

Gelincik ona dedi ki:

‘ z m sever misiniz?

Tilki pek ziyade memnun olarak:

‘ z m m ?... Onu pek severim!

Gelincik:

[76] O halde benimle birlikte geliniz!”

Dedi ve onu bir asma çardağının yanına götürdü. Bu asmada gayet güzel ve olgun üzüm salkımları vardı. Tilki bunları büyük bir arzu ve istekle yemek istiyor; fakat bir türlü de yetişemiyordu!...

İşin daha fenası vardı. Şimdi o, gelinciğe bu kadar yükseğe sıçrayamayacağını nasıl itiraf edecekti. Çünkü bu küçük hayvan tilkinin uydurduğu yalancı cesurlukları ve yiğitlikleri pek iyi hatırlıyordu!

Tilki gelinciğin yanında mahçup ve rezil olmaktansa aç kalmayı tercih etti ve o anda üzümleri beğenmemiş gibi davranarak:

‘Sizin üzümleriniz daha olmamış; henüz koruk! Belki onları pisboğaz olanlar yiyebilirler. Fakat ben bu üzümleri istemiyorum. Siz isterseniz onları kendinize saklayınız!’

Dedi ve çekilip gitti.”

(Lafonten, 1928, 70-76)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 11)

Kaynak Metin 5:

« Le Renard et les Raisins

Certain Renard gascon, d'autres disent normand,
Mourant presque de faim, vit au haut d'une treille

Des raisins mûrs apparemment,

Et couverts d'une peau vermeille.

LeGaland en eut fait volontiers un repas ;

Mais comme il n'y pouvait point atteindre :

Ils sont trop verts, dit-il, et bons pour des goujats.

Fit-il pas mieux que de se plaindre? »

(La Fontaine, Kitap 3, Fabl 11)

4.5 “İbret”

Bu bölümde çevirmen Mehmed Ali’nin bazı çevirilerinin sonuna eklediği “ibret” kısmını inceleyeceğiz.

Önsözde Türk çocuklarının, “medeni dünyanın çocukları” gibi La Fontaine’in hikâyelerinden ibret almalarını istediğini belirten Mehmed Ali, beş çeviride,

hikâyeden alınması gereken dersi, metnin sonunda açık bir biçimde vermiştir. Şimdi bu beş çeviride yer alan “İbret” kısımlarına bakabiliriz.

Erek Metin 1 (Kurt ile Kuzu):

“İbret:

Çok kuvvetli olanlar, pek zayıf olanlara karşı daima böyle hareket ederler. Hatta onlar kabahatli ve haksız olsalar da yine haklı çıkarlar ve galip gelirler!”

(Lafonten, 1928, 39)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 12)

Erek Metin 2 (Tilki ile Leylek):

“İbret:

Aziz çocuklar, hilekâr tilki gibi, hiçbir vakit diğerlerini aldatmayınız. Çünkü başka bir gün siz de, onun gibi, daha fena aldatılırsınız!..”

(Lafonten, 1928, 47)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 16)

Erek Metin 3 (Aslan ile Fare):

“İbret:

Herkese, her vakit ve hatta her fırsatta, daima hizmet ve iyilik etmek lazımdır! Bu hizmet ve iyiliğe bazen büyüklerin ve ekseriyette küçüklerin ihtiyacı vardır.”

(Lafonten, 1928, 57-62)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 15)

Erek Metin 4 (Kurbağa ile Öküz):

“İbret:

Dünyada, bu kurbağa gibi, haddini bilmeyen birçok insanlar vardır. Onlardan bazısı kümes kadar bir ev bulamazken köşkler, saraylar yaptırmak ister; bazıları da bir lokma ekmeğe muhtaçken müsrif ve sefih adamlar gibi zevk ve sefa içinde yaşamak arzu ederler!”

(Lafonten, 1928, 126-131)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 17)

Erek Metin 5 (Altın Yumurtlayan Tavuk):

“İbret:

Bu, hasis ve tamahkâr olanlara gayet güzel bir derstir. Bundan başka bir de bu gibilerinin birdenbire fakirleştikleri görülür. Bu da hep onların, çabucacık zengin olmak istemelerinden ileri geliyor!.”

(Lafonten, 1928, 143-149)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 18)

4.6 Sözde Çeviriler

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında kuramcıların araştırmacılara öncelikle varsayımlarını sınamak üzere sunduğu betimleyici araştırma modeli yukarıda sunulan araştırmanın da gösterdiği gibi tarihsel ve eşsürekli eksenlerde farklı alanlarda yapılan farklı çevirilerin incelenmesine imkân veriyor. Bu gibi incelemelerin sonucunda çeviri olgusuna klasik dillerarası aktarım tanımı dışında, kültürlerarası bir aktarım olgusu olarak bakabiliyoruz. Böyle geniş bir araştırma çerçevesi çeviri kavramını da alabildiğine genişletiyor. Örneğin, çeviri olduğundan emin olmadığımız ama çeviri olarak sunulduğu için ele alınan kimi metinler üzerinde yapılan araştırmalar da çeviri olgusuna bakış açımızı zenginleştirmekte. “Sözde çeviri” olarak adlandırılan bu gibi metinler betimleyici araştırma modeli içinde ele alınabiliyor. Betimleyici modelin “sözde çeviriyi” bile ele almasının altında tabii yazar/çevirmenin öncelikle aldığı bu kararın nedenlerini anlamak isteği yatıyor. Sözde çeviri metnin satırlarını ve satırlaralarını incelemenin de hem çevirinin ne olduğu konusunda, hem sözdeçevirmen hakkında hem de sözdeçevirinin arkaplanını oluşturan kültür hakkında çok yönlü bilgi vereceğine inanıyoruz (Toury 1995, 40-52).

Çevirmen Mehmed Ali’nin bu incelemede ele aldığı *Çocuklarımıza Lafonten’den Hikâyeler* başlıklı kitabında, La Fontaine’in fabllarında orijinalini bulamadığım metinler de yer almaktadır. Bu metinleri bugün için en azından aslı bulununcaya kadar sözde çeviri olarak ele alabiliriz.

Örnek 1:

“Maymun ile Peynir

İki kedi bir parça peynir bulmuşlardı. Her ikisi de bu peynirin hepsini yemek istiyorlar; fakat bir türlü de uyuşamıyorlardı. Nihayet bir maymuna gittiler ve ona davalarını anlattılar. Maymun onlara dedi ki:

‘Bundan kolay ne var? Ben peyniri iki müsavi kısma ayırırım ve her birinize de yarısını veririm.’

Kediler buna razı oldular. Bunun üzerine maymun bir terazi aldı; peyniri ikiye böldü ve parçaları tarttı. Sonra büyük parçayı göstererek:

‘Bu parça ağır geldi.’

Dedi ve dişlerinin bütün kuvvetiyle ısırarak büyük parçayı küçülttü.

Sonra, diğer parçayı göstererek:

‘Tuhaf şey, bu sefer de bu ağır geldi.’

Dedi ve ağır olan peynir parçasını yine dişlerinin bütün kuvvetiyle ısırdı ve yedi.

Tekrar ilk parça ağır geldi. Maymun o parçayı da ısırdı ve yedi.

[6] Böylece: ‘Bu parça ağır, şu parça ağır diye diye peynirin hepsini yedi.

Maymun peynirin hepsini bitirdiği zaman kediler bu işe şaşakaldılar ve onun tadına bile bakamadılar.’

(Lafonten, 1928, 5-6)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 19)

Örnek 2:

“Keçi ile Eşek

Keçinin biri arkadaşı olan bir eşiği kısıkanıyordu. Çünkü sahibi, efendisi, eşiğe kendisinden daha iyi bakıyordu. Hile ile riyakârlıkla, arkadaşını gözden düşürmek, onun mevkiini sarsmak itibarını korumak için dedi ki:

‘Sahibimiz sana çok ağır işler yaptırıyor: değirmene buğday öğütmeye giden sen, ırmaktan su taşıyan sen, pazara giden ve gelirken sırtında ağır yükleri getiren yine sen!...

Düşün bir kere hiç bir dakika rahat yüzü gördüğün olur mu?...

Ben senin yerinde olsam kendimi hasta gösteririm. O zaman sana kimse iş gördürmez. Sen de güzel, güzel rahat edersin!’

Eşek keçinin bu nasihatini çok doğru ve pek iyi buldu ve kendisini derince bir çukura attı.

Sahibi eşeği çukurdan çıkardı ve yara, bere içinde kalan vücudunu iyi etmek için bir baytar çağırdı.

Baytar eşeğin yaralarına iyice baktıktan sonra dedi ki:

‘Bu yaraları iyi etmek için bir çare vardır. O da: [11] eşeği bir keçi derisine sarmak!’

Kıskanç ve hilekâr keçi, eşeğin iyi olması için, hemen o gün kesildi ve hilekârlığına kurban gitti.”

Bu örneklerde, Mehmed Ali’nin La Fontaine’den yaptığı çevirilerden farklı özellikler saptanamamaktadır. Hatta fablın tüm özelliklerinin bu metinlere Mehmed Ali’nin çevirilerde kullandığı üslubu doğrultusunda, yansıtıldığı görülmektedir.

(Lafonten, 1928, 10-11)

(Bkz. Ek 1-Osmanlıca Metin 20)

5. SONUÇ

Bu tezde, Fransız fabl yazar Jean de la Fontaine'in fabllarından derleyerek çevirmen Mehmed Ali'nin "Çocuklarımıza Lafonten Hikâyeleri" başlığıyla sunduğu çevirileri, çağdaş çeviri kuramcısı Hans J. Vermeer'n *Skopos* Kuramı çerçevesinde incelemeyi amaçlamıştım. Yapılan araştırmada bu çevirilerin ve edebiyat türü olarak fablın Osmanlı/Türk çocuk yazını dizgesine nasıl girdiği irdelendi.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın ikinci bölümünde, bir edebiyat türü olan fablın hem kaynak hem erek kültür ve edebiyat dizgesindeki konumu üzerinde duruldu. Bu kısımda elde edilen sonuçlar, Tanzimat edebiyatı döneminde, fablın Osmanlı/Türk edebiyat dizgesine girişinde, çevirmenlerin kaynak kültürden aldıkları ve erek kültürden yararlandıkları öğeler üzerinde duruldu. Bu kısımdaki araştırma, çevirmenlerin amaçları doğrultusunda çeviri stratejilerini belirlediklerini ve çeviri metnin oluşumunda bu konunun önemini gösterdi.

Üçüncü bölümde ise, tezin konusu olan fabl türünü tarihsel konumunda inceleme amacıyla yararlanılan, Hans J. Vermeer'in *Skopos* Kuramı üzerinde duruldu. Bu bağlamda tezin hem konusu hem amacı göz önünde bulundurularak, özellikle Hans J. Vermeer'in "Çeviriye İlişkin Eylemde Skopos ve İş" ["Skopos and Commission in Translational Action"] (1989, 173-200) başlıklı makalesi ele alındı. Böylelikle üçüncü bölümde yapılacak araştırmanın bütüncesini oluşturan çeviri metinleri üzerinde çeviri odaklı okuma ve inceleme yapılmasını sağlayacak kuramsal çerçeve oluşturuldu.

Dördüncü bölümde, bir önceki bölümde yapılan kuramsal çalışmanın verileriyle çeviri odaklı bir okuma yapıldı ve erek metin-kaynak metin karşılaştırmasından örnekler sunularak çevirmen Mehmed Ali'nin aldığı kararların erek metinlere nasıl yansıdığı üzerinde duruldu. Böylelikle çevirmenin kaynak metinlerden aldıkları, kaynak metinlerden çıkarttıkları, kaynak metinlere ekledikleri ve kaynak metinler üzerinde yaptığı değişikliklerle çeviri metinleri oluşturduğunu gördük. Yapılan

inceleme, çevirmenin çeviri sürecinde aldığı bu tür kararları, amacının belirlediğini gösterdi. Ayrıca bu bölümün sonunda Fransızca orijinallerine ulaşamayan, bu nedenle sözde çeviri olduğu düşünülen metinlere de yer verilmiştir. Çevirmen Mehmed Ali'nin kitabın önsözünde belirlediği amacının, kendisini bu tür bir karar almaya yönlendirmiş olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma, çeviri ediminde, çevirmenin belirlediği amacın önemini ortaya koydu. Bir zamanlar, çeviri olduğu tartışmalı metinler yirminci yüzyılın ikinci yarısında, kimi kuramcılarının araştırmacılara sunduğu yeni kuramlarla, örneğin Hans J. Vermeer'in *Skopos* Kuramı ile ele alınabildi ve çeviri tarihinin yeniden oluşturulmasında bir zemin hazırladı. Çevirmen Mehmed Ali'nin La Fontaine'den yaptığı çevirilerin incelendiği bu araştırmanın, bu yeniden oluşturma sürecine küçük bir katkı olmasını ve başka araştırmalara yol açmasını dileriz.

KAYNAKÇA

- Aisopos Masalları. 2008. çev. Nurullah Ataç. Yapı Kredi Yayınları. 5.baskı. İstanbul
- Aksoy, Tarık. 2007. Doktor Rüştü'nün Nuhbetü'l-Etfâl İsimli Eserinin Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek isans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE.
- Akyüz, Prof. Dr Yahya. 2000. Resimli İlk Türkçe Alfabe ve Okuma Kitabımız ve Türk Eğitim Tarihindeki Önemi. **Milli Eğitim Dergisi**. s. 147. 2000. Ankara, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/147/akyuz.htm> [13.02.2010]
- Anamur, Hasan. Temmuz 2007. Türk Dilinde Güzide Meseller. **Toplumsal Tarih**. s. 163: 48-51.
- Berkes, Niyazi. 2008. Türkiye'de Çağdaşlaşma. 13. Baskı. Yapı Kredi Yayınları. İstanbul
- Budak, Ali. 2008. Batılılaşma ve Türk Edebiyatı, Lale Devri'nden Tanzimat'a Yenileşme. Bilge Kültür Sanat Yayınları. İstanbul.
- Çıkla, Selçuk. 2005. Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı. **Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı**, s. 104-105: 89-107.
- Fuat, Memet. 2004. Şinasi, Yaşamı, Düşünce Yapısı, Sanatçı Kişiliği, Seçme Yapıtları. Yapı Kredi Yayınları. 2.baskı. İstanbul.
- Le Nouveau Petit Robert, 2003, Paris.
- Lexis Larousse de la Langue Française. 2003. Paris.
- Şemseddin Sami. 1898. Kamus-i Fransevi. c. 1. 808. İstanbul.
- Tanzimat Edebiyatı. 2006. Koordinatör: Prof. Dr. İsmail Parlatır. Akçağ Yayınları. İstanbul.
- TDK Türkçe Sözlük. 2005.

The Greenwood Encyclopedia of Folktales and Fairy Tales. 2008. yay.haz. Donald Haase. Amerika Birleşik Devletleri.

Toury, Gideon. 1995. Descriptive Translation Studies and Beyond. John Benjamins. Amsterdam&Philadelphia.

Tuncer, Nilüfer. 1995. Children's Literature in Turkey. **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**. c. 9. s. 3: 268-269.

VERMEER, Hans J. 1989. Skopos and Commission in Translational Action. **Readings in Translation Theory**. A. Chesterman (yay. haz.), Oy Finn Lectura Ab.: 173-200.

لافونته نك قيصهجه ترجمه حالي

ژان دولافونته ن ۸ تموز ۱۶۲۹ سنه سنده ، فرانسه ده ، شاپانیانك كوچوك بر شهرى اولان « شاتو تیه رری » ده دوغمشدر .
 لافونته ن شعرلرینی ۲۵ یاخود ۳۰ یاشنده یازمایه باشلامشدر . حکایه-
 لرندن ۴۷ تانه سنن ایلک دفعه اوله رق ۱۶۶۸ سنه سنده نشر ایتمشدر .
 دیکرلری ۱۶۷۸ و ۱۶۹۵ سنه لرده انتشار ایتمشدر .
 لافونته ن ۱۳ ایلول ۱۶۹۵ سنه سنده پارسده ۷۴ یاشنده اولدینی حالده
 وفات ایتمشدر .
 لافونته ن حقنده ، دوغرو یاخود یا کلیش ، بر چوق شیلر سویلندی .
 بعضیلری اونا : « دالغین بر آدامدر . » دیدیلر . بعضیلری ده : « صافدل
 بر انساندر . » حکمنی ویردیلر . اونك ایجه حسنی و فوق العاده ذکاسنی
 آ کلامی و کورمک ایچین حکایه لرینی اوقومق کافیدر . او ، بو ظریف حکا-
 یه لرله نه قادر بویوک بر شاعر اولدینی اثبات ایتمشدر .
 لافونته نك دوستلرندن بری اونی پك ظریفانه مدح و ثنا ایدرکن :
 « لافونته ن مدت حیاتنده هیچ بر زمان یالان سویله مه مشدر . »
 دیمش . لافونته نك حکایه لرینی دقتله اوقویانلر بو آدامك نه قادر دوغرو
 سویله دیکنی تصدیقه کچیکمز لر .

بر قاج سوز

لافونتهن ، اسكى يونانلىلردن « آزوب » ك حيوانلر حقنەدەكى حكاىەلرىنى
منظوم اولەرق تەقلید ایتەدەر . اونك وجودە كتیردیكى حكاىەلرك مجموعى
۳۰۱ تانە اولوب اون ایكى كتابدە طوبلانمىشدر .

لافونتهن ، حكاىەلرىنى چوجوقلر ایچین دکیل ، بویوكلر ایچین یازمىشدر .
فقط چوجوقلرك حيوانلر حقنەدەكى حكاىەلرى بویوك بر مەاقلە اوقودقلرىنى
كورەن معلم و مرییلر اوللری ، چوجوق سوبەسنە ایندیرەرك ، بعضاً
قیصالتشلر و بعضاًدە توسیع ایدەرك جاذب بر حالە كتیرمىشلردر .

مدنى دونیانك بوتون چوجوقلری لافونتهنى سەوۋ سەوۋ اوقویەرق پك
چوق عبرت آلمىشلردر . حالبوكة تورك چوجوقلری ، هنوز آللرندە لافونتهن
حكاىەلرىنە دائر بر كتاب اولمىدیغی ایچین ، بو سەویملى محررى مع التأسف
اوقوبەمامىشلردر . بز شیمدی یە قادار بعضی ذوات محترمةنك همت و غیرتیلە
لافونتهندن نظماً نقل ایدیلن منظومەلری ، بیطرف بر مەربى كیبى حرکت
ایدەرك ، طوبلادق . و موجود اولمايانلرىندە نثراً نقل ایدەرك دورت كتاب
وجودە كتیردك . برنجیسى نشر ایلە یارینك قورتاریمچیلری اولان سەویملى
یاورولریزە ھدیە ایدییسورز . كورەجىكمز رغبت و تشویق درجە سەندە
دیكلرىندە ساحە انشارە وضع ایدەجىكز .

۱۵ اشرىن ثانی ۹۲۷

محمد علی

لاؤنتنن حكايرى

۶
بويلجه : و بو بارچا آغير ، شو بارچا آغير ديه ديه هينيك
هينسى ييدى .
مايئون هينيك هينسى ييترويكى زمان كديلر بو ايشه شاشه
قالديلر و اونك طارينه بيله باقماديلر .

۲

اختيارلايان آرسلان

آرسلانك برى اختيارلامشدى . آو ياقالامق ايجين بر بره كيدم
ميوردى . زاولالى اينده طاقسز و مجالسز اوطوروب دورويوردى .
آرسلان بو كيديشله آچلقدن ئوله چكىنى آكلادى و ديكر حيوانلره
خاستا اولدينى بيلديردى . دييوردى كه :
« آرقاداشلر ، بن چوق خاستيم ، سزى كورمكه كله ميوردم .
حال بوكه سزى چوق ئوزلدم و پاك چوق كورمكه كله ميوردم .
بارى سز بكا كليز . اكر بن زياره كله سز كز چوق نمون
اوله جتم . يالكي سز سز بر رجام وار . اوده : هب برابر كلهيك ،
برر برر كلهيك ! »
اوله يا ؟ بر خاستانك راحتسز اولماسنى دوشونعلى . اكر
تكر تكر كله سز اوله پاك آو راحتسز ايدم كله ميوردى .
بونك اوزه دونه حيوانلر ، آرسلانك ايسته ييكى و آرزو ايستيديكى
كبي ، برر برر كچمش اولسون ديمكه كله ديلىر .
آرسلانده اونلرى برر برر بارچا لا يوب ييدى .

لاؤنتنن حكايرى

۷
صبرا تيلكى به كلى . قورناز تيلكى آرسلا نه بر تورلو اهنيت
ايدم ميوردى . بونك ايجينه بر تورلو يانه كيشه ميوردى .

بونك اوزه دونه ديكر حيوانلر

تيلكى به :

« ايجين حيوانلر قيرالى

اولان آرسلانك يانه كيشه

بورسك و نهدن اوكا كچمش

اولسون ديمه بورسك ؟ »

اختيارلايان آرسلان

ديه ميوردى و كنديشنى عيلا ديلىر . تيلكى اونلره :

« بن كيشه مكي ترجيح ايدميوردم . چونكه اونك يانه كيره نلر

آیاق ایزلرینی کورو یورم . لا کین چیقانلرک ایزلرینی بر تورلو کورده
میورم !
جوابی ویردی .

۳

ایکی خیرسز

ایکی خیرسز بر آشکی آشیردی ،
نه یا باجق ؟ ایکسی ده شاشیردی .
بری دیدی : صاتیلمالی بو آشک ،
اوته کی ده : « خاییر ، اولماز ! » دییه رک
سیلله ، طوقات دو کوشمکه دالیدیلر !
فقط آشک بر طرفده قالمشدی .
بر او چونجی خیرسز کلوب چالمشدی .
آشک کیتدی ؛ بونلر باقا قالدیلر !
بر برندن بوش بوشنه بو قادار
آرا یرده سیلله ، طوقات ییدیلر .
درس اولمشدی خیرسز لره بو ضرر
« هایدن کلن هویه کیده ر ! » دیدیلر .

سراج الدین

شهر فاره‌سی ایله تارلا فاره‌سی

بر شهر فاره‌سی بر تارلا فاره‌سی یمیکه چاغیردی . صوفرا سوسلو ،
یمیکلر پک بول و طاتلی ایدی . عینی زمانده
تورلو تورلو یمیشلرده واردی .

شهر فاره‌سی

تارلا فاره‌سی کندلی شرفه حاضرلارنان
بویملر قارشیشنده و حیرتله ایچنده پارماغنی
ایصیردی . اوده شهر فاره‌سی یمیکه دعوت
ایتمکله قرار ویری .

تام یمیکه حاضرلار نیرکن ، آلمزین و
شدتله ایری برکوپک اودایه کیردی . بونی
کوردهن فاره‌لر درحال قاجیشدیله .
بر آز صوکر شهر فاره‌سی :

« شیمیدی تکرار یمیکه کیده بیلیرز . »

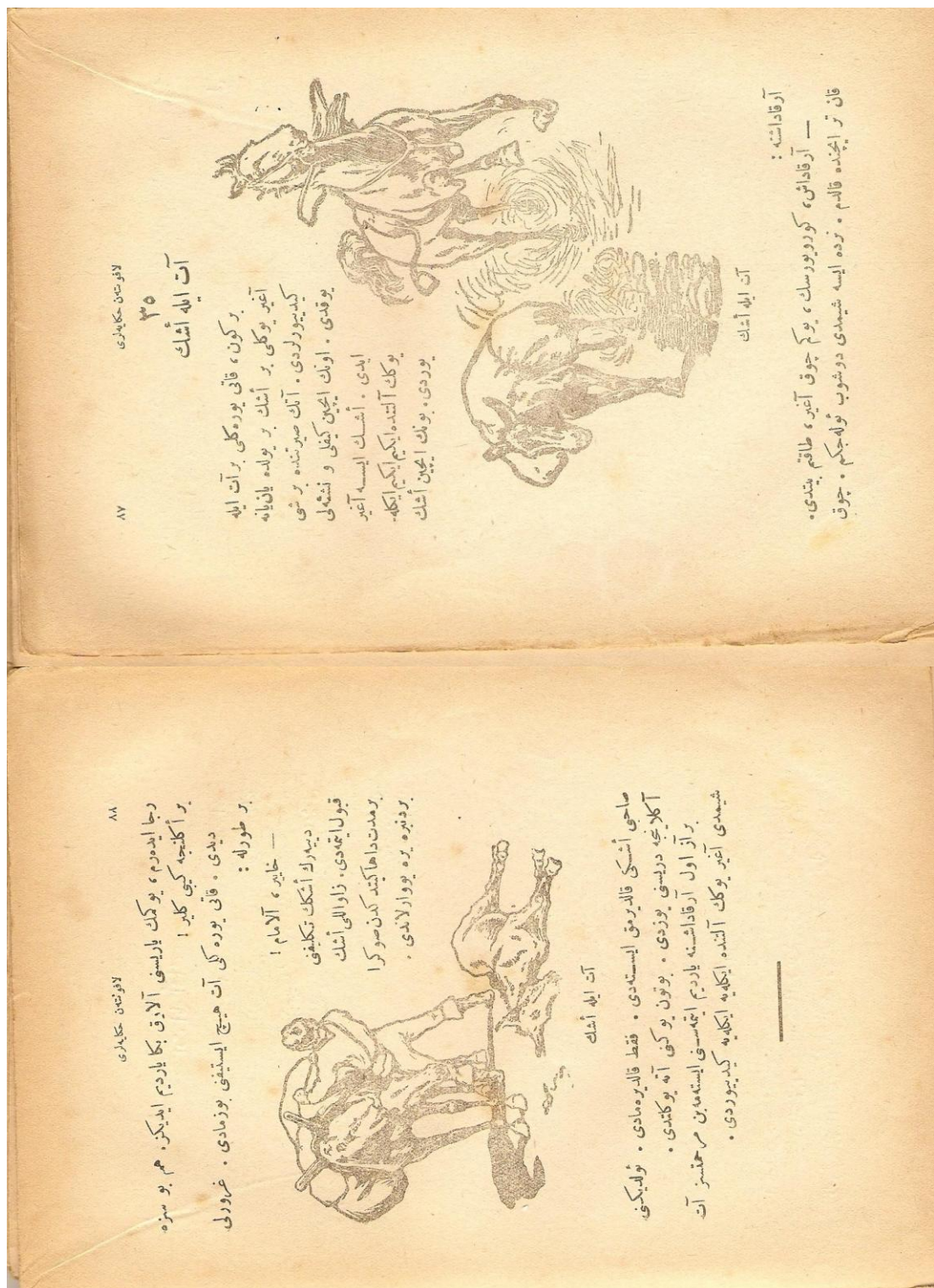
دیددی . فقط تارلا فاره‌سی اوکا شویله

جواب ویردی :

— خاییر ، هیچ بر زمان ، بن تکرار اورایه کیده موم . آرتیق

بن اویمه دونه جکم . قیرلرده ، تارلالرده او قادار بول و طاتلی یمیکلر ،

سوسلو صوفرالر یوقسه ده یمک راحت راحت یینه بیلیر ! »

عینی زمانده یولده هیسچ قونوشامسینی ده تئیه ایتدیله. صو کرا هر بری
ده کسکک برر اوجندن طوتارق هوالاندیلر .
یولده، برتارلانیك اوستندن کچرلرکن، برچوق انسانلر هواده کی
بو حیرته شایان منظره یه باقدیلر و هب بردن :
— قابلو مباغالرك قیرالی کچیور !
دیه باغیریشدیله و اونی آتیشلادیله . بونی ایشیدن قابلو مباغا
پك زیاده غمورلاندی . تشکر ایتک ایچین آغیزنی آچدی . ده کسکک
قورتولدی . مدهش بر سرعتله یره دوشسیدی . بیک پارچا اولدی .
و آبدالغنك ، سوز دیکله مه مزلیکنك جزاسنی بولدی .

۴۳

قویروقسز تیلکی

وقتیه ، طاروقلرك و طاوشانلرك آمانسز بر دوشمانی اولان ،
پك قورناز و اختیار بر تیلکی واردی . بر کون ، بو تیلکی بر طو-
زاغه دوشدی . قاپانك کسکین دیشلری اونك سهویملی قویروغنی
دیندن کسدی ، آتدی . تیلکی ثوله دیکنه شکر ایتدی . لا کین
قویروقسز اوله رق آرقاداشلرینك ایچنده ناصیل یاشایه جغنی ده درین
درین دوشونمه یه باشلادی . دوشونجه‌لری کندیسنی پك زیاده مأیوس
و متأثر ایتدی . بویه یاشامقدنسه ثولمک داها آی در . دیدی . فقط

فضله نماندن ، قوروقسز داها اي قوشايله چكسندن و بونك ايچين كندى قوروقنى كسوب آتديشندن اوزون اوزادى به بخت ايتدى .
و صوك اولدى :

— ايسته آرقاداشلار ، قوروقسز اولديغيم كوندنيزى او قادار راحت و او قادار چهويكم كه بونى سزه تعريف ايدمهم !
ديدى . سوزلرنيك آرقاداشلارى اوزه رنده ياديني تاثيرى آكلامق ايچين ده كسكين نظريله اطرافه باقدى . بوكا چوق تجربه كورمش و بر قابانك نه اولديغى بك آي ييلن بر تيلكى كولهرك :

« دوضروسى چوق كوزدل بر فكر . فقط بز قوروقسزى قابانه قابديرغجه قادار بويله قالمق ايسته بورزا !
جوانى و وردى . بوفكرى بوتون تيلكيلر آقيشلاديلر . قوروقسز تيلكى حيله كارانك مبداهه چيغمه سندن بك زياته محجوب اولدى و جيتلر ايچنده طوكا قالدى .

٤٤

ده كيرمنجى ايله اوغلو و اشكارى

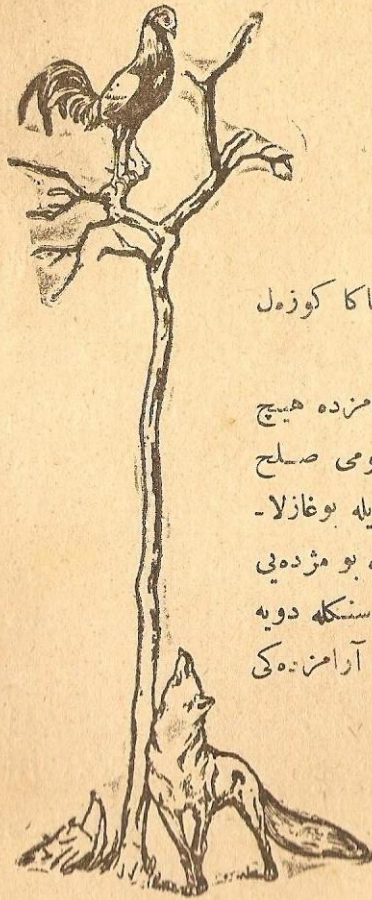
بر ده كيرمنجى ايله اوغلو اشكارى جواره كي بر بازارده صائق ايچين كونورسيورلردى . هوانك صيغاق اولماسنه رغماً ده كيرمنجى ايله اوغلو اشكه يئنه مشردى . بيا كيدسيورلردى . ايلك تصادف ايتدكلرى آدام باغبره دق :

طائلى جاننده برتورلو قيسه ميوردى . بر دنيزه خاطر نه خوش بر فكر كلدى :
آرقاداشلرين طوبلاق و اولره قوروقك لزو مسرلغى آكلامق .

قوروقسز تيلكى آرقاداشلرين طوبلاقى
قوروقسز تيلكى آرقاداشلرين اجتماعه دعوت ايتدى . قوروقك

خوروز ایله تیلکی

خوروز ایله تیلکی

بر کون ، اختیار وقورناز بر
خوروز بر آغاجک تپه سنه چیقمش
اطرافی سیر ایدیوردی . بونی
کوره ن حیلہ کار بر تیلکی آغاجک
دینسه کلدی و طاعتی بر سسله
خوروزه :

« کون آیدین خوروز عمجه ! ساکا کوزه
بر مژده وار :

« آرتیق بوندن صوکرآ آرامزده هیچ
بر حرب اولمایه جق . چونکه عمومی صلح
اعلان ایدلدی و حیوانلر بری بریله بوغازلا-
شمقدن واز کچدی . ایشته بن سزه بو مژده یی
ویرمه یه کلدیم . این آشاخی یه ده سنسکه دویه
دویه صاریلوب اوپوشه لم و بویله لکله آرامزه کی
دوشمانخی قالدیره لم . « دیدی .
فقط تجربه لی خوروز بوکا اینانما-
دی . درین درین دوشونمه یه
باشلادی . قورناز تیلکی خورو-
زک دوشونمسه میدان ویرمه مک
ایچین درحال شونلری ده علاوه ایتدی :

«سزكە اوزون مدت كوردوشمك و حجت ايتك ايستردم .
لايكن بوگون اوزاق بر يرده او قدار مهم بر ايشم واركه بوني
سزە تعريف ايدەم . بو ايشى كوردەيلىك ايچين تام كسكان
كيلومتەلك بويول قطع ايدەجەم . ظن ايدەم سزەك هيچ بر اينىك
بوق . اه ! بنده سزەك بى بوش اولسەيدىم نه اين اولوردى . فقط
ايش اوليه ده كيل ! آله عشقه بى داها فضله بكتتمه . آشاغى
كلە سىكە كوزەلە بارىشەم و قارداش اولەم . هم بو مقدس كوزەك
قيمتلى خاطرەسى اوزون مدت ياشانغى ايچين بو كىچە بويوك برشك
يارسكز دە كيلە ؟»

ديدى . خوروز بوكا اينانچى كوردوندى ويايىقتن ديدى كە :
— عزيز دوستم ، شىمدى به قدار دونهاده هيچ بر كىمە
بوكا بو قدار قيمتلى و خىرلى بر مزەده ورمەدى . عمومى صلح خىرى
ايشىكەك بىك زىادە نمون اولەم .

خوروز بونلرى سويلەد كەن سوركا اوزاقلارده بر شىلر كورد .
يورمش كىي باشى صانعە صولە چەورەك قىلى قىلە باقايە باشلادى .
سوركا سەوينچ و هيچالە :

— اوخ ! . ايشى شىمدى نمونيم بركات داها آرندى . ايكي
ايرى اوچى كويىكە عىنى مزەدى ورمە به كىلورل . برآز بىكەيكز .
اونلرە كلسنلر . او زمان هب برابر اوبوشور و برى برىزە صاريلە .
رق بارىشەنمىزى اعلان ايدەوز ! . . .

ديدى . تىلكى كوتو بر دوشونجە آلى و سلامتى اورادن
اوزانلاشمقە بولدى . سانكە هيچ بىكەيك بىكەيك بوقش كىي
بر وضىت آلى و ديدى كە :

— بو كوزەك بى غو اينىك خوروز قارداش . دەين سزە
چوق اوزاق بر يره كىدە چىكى سويلەشمە . داها فضله قالىرسەم
كىكىم . ايشاللاە باشقا بر كون يە كوردوشوز . شىمدىك آلهه
ايشالادق !
تىلكى تانلرى قالدردى و سوركا سزەكە قاچايە باشلادى .
تجربەلى و قورناز خوروز خىلەكار تىلكىك ارقاسىندن كولوپور و
بوپوك بر فلاكتى آتلايدىقتن دولانده بىك چوق سەوينيوردى .

اوكوز آخىرينە صاقلانان كيك

وقتيله بر كيك جاتندن هيچ نمون دە كيلدى . چونكە اسير
جاني ياشاپوردى . بولندينى يردن قورتولق ايچين قاچدى و امين
ظن اينىكى بر اوكوز آخىرينە التجا ايندى . اوكوزە ديدى كە :
«آرقا داشلر ! چكەيدىم زەمت و آدينلرى سزە تعريف ايدەمەم .
برآز مسود و بختيار ياشامق ايچين سزە التجا ايدىيودم . لطفان
صاقلايىكز و بورادە بولندينى كىمە به سويلەمەيكز . بوكا مقابل
بنده سزە چىچىكلى زمين كىي قوقان يشىل بر چاپرك بولندينى
ترى كوستەجەك . سز اورادە تازە اوتلردن كونلرجه دويا دويا
يەجەك و بوكا چوق تشكر ايدەجەكسكز .»

آغستوس بوجکی ایله قاریخا

بو وقعه جنونی آنادولوده ، آدانا ولایتده ، جریان ایتمدر .
اوراده آغستوس بوجکری بونون نشئه لرله نوتزلر . هله بونلرک
آراسنده برنامی واردی که انسان اوکا عادتا چیلیرمش دیه ییلوردی .
او ، بونون کون هیچ دورمشیزن نوتیور ؛ تارالاره ، اورمانلره
قارالتق چو کونجیه قادار نوتیور ؛ حتی کیچه بولوطلرک اوستندن
ای دوغوبده قیرلی آیدینلا تجمه به قادار حالا یتنه نوتیورودی .

آغستوس بوجکی ایله قاریخه

بونو کورمنلر ، اوکا ناسیل چیلیرمش دیه سینلر ؟ ...
بر کون ، او جوارده اوطوران ، دوستلرندن بر تارالا فارمسی
اوکا دیدی که :

— دوستم ، سز هیچ دیکلنر میسکر ؟
آغستوس بوجکی :
اودت ، دیکلنیم ! فقط نیم دیکلنم نوتکمدر . بن کدرلی

اولدیم زمانلرده نوزم ؛ نشئه لی اولدیم وقلدره یتنه نوزم . بن اوله
نیق ایکن نوزم ؛ حتی اوپورکن یتنه نوزم . بن آنخاق بک یزکن
بر آز صوصارم . بعضاده کوچوک بر سنک یاقلامق ایچین سکوت
ایدم . اوندن صوکرآ ، یتنه تکرار نوتککه باشلادم ! ...
دیدم . تارالا فارمسی بو سوزلری دیکلهد کدن صوکرآ ، کولهرک
باشنی صالادی و اراکا جواب ویرمه ده لزوم کورمیدی . تارالا
فارمسی ، ایشلری بیتیبد کدن صوکرآ و اکثویا آقشام اوستی ،
یوراسنک یانه اوطورمه کلیر ؛ اوراده ، تمیز هوا ایچنده ، بر آز
نفس آلیر ؛ دیکلنیرجی . فاره ، آیه حاجت آنجک ایچین کوزلکچی
بوروننک اوستندن قالدیرر ؛ کوچوک آیاقلری قارننک اوستنده
چاراستلار و دوستی آغستوس بوجکنی دیکلردی .
آغستوس بوجکنک دیکر بر قومشوی داها واردی . فقط بو
قومشو تارالا فارمسی قادار نازک و سه ویلی دیکلیدی . بو ، بر قاریخا
ایدی . هم ایری و آسیر بر قاریخا !
بو قاریخنلک یلی اوقادار ایجه ، اوقادار ایجه ایدی که انسان اونو
عادتا ایکی به آریلیویره جک طنز ایده ردی .
بو قاریخا ، آرقاداشلری کچی ، کونلری هب آرزاق طویلامقله
کیمیریدی . او ، بوعدای ، اویاء یولاف ، چاودار تاملری ، سینکله
نولش بوجکله ... طویلار ؛ یقتمدان و اوصاعمدان یوراسنه کتیریدی .
بو قاریخا نولک اوزره بره دوشمش زاواللی بر بوجک کورسه همن
اونو قانادلرندن ، باخود وجودنیک برطر فندن طوته قق ، مرحمتلرجه
تاء ، اوبنه قادار سوروکلدر و جام آغاخنک ایکننه لی یاراقارله پایلدمش
بوپوک بر یوویاه صوقاردی .

اه! اگر اوه اوله بوتون کون نوتجهک برده یازن، اطراقی آرزاقله دولو اېکن، بر آزیه جاک طوبلاش اولسه دی شیمدی هیچ زحمت و صیقیتی چکمه چکدی!

اوسنه قیش جوق اولدی. قارا قیش بوتون شدتله دوام ایدم دکن آغستوس بوجکی، قافاسی دیواره ووردق و دیدی که:

«آه، بن قادار دوشونجه سزمشم!.. هیچ قیشی دوشونه سزم!»

هیچ اولمازسه قارنجادن عبرت آلمای ادم!.. باق او قیشاقی آرزاقی یازدن حاضر لادی. شیمدی راحت راحت او طوبیور، اوله یاه مەدن صیقیتلی و راحتسز اولسون!.. آنبارلری آغزیه قادار آرزاقله دولو!.. باری اوندن اودونج بعضی شیر ویرمسی زجایه کیده م!.. بونلری جوق سەودیکی قومشوسی قاردهن ایسته به چکدی. فقط

او پک اختیار اولدیندن راها قیشک ایلک صوغغنده نولاشدی. بونک اوزدیه آغستوس بوجکی، قارنجاک قابسقی چارباچار چالنه کیمک مجبوریتنه قالدی.

زاواللی قابو آچیلنجیه قادار تیر تیر نیتدیدی. چونکه صونوق قیشک سرت بوزازی بونون شدتله آسیدوردی. اولک انجیه قاندارنی ایصته جق، او پک سەودیکی، کونشده بوقدی!.. بوندن باشقا قارنجاک ویره جکی جوابده کندیلینی پک زیاده

قورقوتیوردی!...

نهایت قورقدایی باشنه کلدی. چونکه قارنجاقی سرت و صونوق بر بوزله قارشیلانمشدی.

آغستوس بوجکی:

«جوق آجم، یه جاک هیچ برشیم بوق. بنی ایلک بهاره قادار

آرقاداشلاری ده طبعی اولک کبی چالیشیورل و مرحتسزجه حرکت ایدیورلردی. او قادار که قارنجاق یوواسی هر چشید آرزاق و تولو تولو بوجکلر له از زمان اینجده دولوپور: قاربیور و مادتا بر خارمان حالی آلیوردی.

ایسته بوتون بوایشلری و بوتون بوشغولیتلری ایجه کوز او کده کتیر برسه کن قارنجاک نه نوتجهک و نه ده بکرلرینک نوتوشی دیکله مبه وفق اولمادیغی چار چاقوق آکلار سکیز!

او، عینی زمانده آغستوس بوجکینی عیلاپور؛ و تخمیر ایدم رک: «بوتیل و مسکین حیوان، بو آج وسفیل بوجک، یالکیز و سادده، کیمه کوندوز، نوتجکدن باشقا برشی بیلمه پور!»

دیوردی. حاصلی آغستوس بوجکی ایله قارنجاک آراسی آبی دیکدی. و هیچ بر زمان ده آبی اولمازدی!.. اونلر یارادیلش اعتبار یاده بریدن چوق فرقلی ایدلر!.. بری نشیملی، کوزمل و ظریف ایدی. یالکیز و سادده شاروق سویله مک و کونشده نوتک اینجین دوشمش و قیلرده سنسک عکسلاری اینشیمک اینجین ده یاشا. یوردی. حال بونکه، دیکری ایسه از سویله مک و جوق چالیشق اینجین دویایه کلدی!..

آغستوس بوجکی یازن موسمنده و قتلری نوتجک کچیرش و قومشولری اینجین ده پک جان صیتیجی اولمشدی!..

یازن بویله کوزله لک و بوش بوغازلقه و قتلری کچیرن آغستوس بوجکی قیش اینجین یه جاک بر لوقا برشی بیله بیل تدارک ایتمه مصلدی.

اوقادار که ملک دولانه نه کوجوک بر سیک و نه ده طوبراق اینجده یاشایان بر قورد پارچاسی بیله قوجا ماشدی!

خلاصه آنبارلری، دولابری حتی اوبینک هر طرفی بوم بوشدی.

ياشا تا جاق بر آز اودونج اوزاق ويرمه كزى رجايه ككدم . بو لطفى
بندن اُسير كه مهيكلز ! هم اوني سزه زياده سيله اعاده ايدرم .
ديدى . قارينجا باشيله :
— خاير !

جوانى ويردى . بونك اوزهرينه داها فضله يالواره رق :
« الله عشقنه يامايكلز . سزه سوز ويريوردم . ويره چككلز
اوزاقلك اون مثلى ، حق يوز مثلى ويرمه يه يمين ايدرم . سوزمه
اينايكلز و مرحمت ايدوب بى محقق بر ثلومدن قورتاريكلز ! »
ديدى . فقط قارينجانك اودونج بر شى ويرمك عادتى دكيدى .
ايشته بو ، اونك ايچين كوچوك بر قصوردى !
قارينجا آغستوس بوجكنه باقدى . غرورلى و كبرلى بر طورله :
« بىم چاليشديغم او صيچاق كونلرده سن نه ياپدك ؟
آغستوس بوجكى :

— بىمى ؟ ... بىن اوزمان ، كيجه كوندوز ، شارقى سويله يورددم .
هر كس ده بى ديكله مك ايچين اطرافنده دولاشيوردى . سن او
كونلرده كندك ايچين چاليشيركن بىن ده ديكرلى ايچين شارقى
سويله يورددم !
قارينجا :

— نه ، شارقى مى سويله يوردك ؟ اويله ايسه چوق ممنون اولدم .
ئە ، پك اعلا ، شيمدى ده دانس ايت . نه دورويورسك ؟ ... !
ديدى . قارينجا بو مرحمتسز و قلبسزجه سوزلىرى سويله دكدن
صوكرافايسى ، آغستوس بوجكنك يوزينه ، شىدته قاپادى و
زاواللى بى سرت و شىدلى شمال روزكارلرينك آجى صوئوقلرينه ترك
ايتدى .

۹۸ لاوتون حكايتى
 او حالده خوشكزه كيدەن قوشلارك يانە كېمەلىسكە !
 دېدى و غىرورلى ، حريص حيوانك آزالىدىن اوزاقلاشماسىنى
 ايستەدى . آرقاداشلىرى دە بوغىرى دوليدىلر و اوانى ايجارلىدىن
 قوغدىلر .

۴۲ قاپلومباغا ايله ايكى اوردهك

وقتيله ، آدانا طر قازىندە ياشايان ، آبدال بر قاپلومباغا واردى .
 بو حيوان حياندىن هيچ نمنون دە كېلدى . اوزاق بولمە سياحت ايتك
 و يكي يكي مەلكتلر كوردەك جان صيقتىسى كيدەرك ايستەدى .
 فقط يورويىشنىك پك ياراش اولدۇغى دە بېلىدىكى ايجىن آرقاداشى
 اولان ايكى اوردهك مراحىت ايتدى . و كىندىنى اوزاق مەلكتلر
 كوتورمەلر بى و جا ايستىدى . اوردهكلر اولك بو تەكلىفى نمنونيله
 قارشىلايدىلر . حقى ايسترسە آمەرقايە قادار كوتورمەكلرى دە وعد
 ايتدىلر . قاپلومباغا آمەرقايەك بىر مەلكت اولدۇغى ايستىمىشى .
 آمەرقايەك بويوك شەھرى بى ، تورلو تورلو انسانلار بى و بر جوق
 حكومتلر بى كورمك ايجىن صېرسىزلا نايە ياشىلايدى . بر ان اول
 سياحتە چىقىمق ايجىن حاضرلايدى . اوردهكلر اوزون بر دە كىنك
 آلدىلر و قاپلومباغا دە كىنكك اور تاسىدىن آغزىلە طوماسنى سويلەيدىلر .

۹۹ لاوتون حكايتى
 عىنى زماندە بولمە هيچ قوشنامى دە تېيە ايتىدىلر . صوكرامېرى
 دە كىنكك بر اوجىندىن طوتارق هولالدىلر .
 بولمە ، بر تارالانك اوستىدىن كچرلر كى ، بر جوق انسانلر هولادەكى
 بو خىزمەتە شايان منظرە باقىدىلر و ھې بردى :
 — قاپلومباغالرك قېرالى كېيىور !
 دېيە باغىرىشىدىلر و اوانى آلتىشلايدىلر . بونى ايشىدىن قاپلومباغا
 پك زىادە غىرورلايدى . ئىشكر ايتك ايجىن آغزىنى آچدى . دە كىنك
 قورتولدى . مەھش بر سىرئەلە برە دوشىدى . بىك بارچا اولدى .
 و آبداللىقنىك ، سوز دېگەن مەزگىلنىك جزاسى بولدى .

۴۳ قوروقسىز تىلىكى

وقتيله ، طاروقلرك و طاروشانلرك آمانسىز بر دوشان اولان ،
 پك قورناز و اخشار بر تىلىكى واردى . بر كون ، بو تىلىكى بر طو.
 زاغە دوشدى . قاياك كىسكىن دېشلىرى اولك سەيوىل قوروقسىز
 دېشدىن كىدى ، آندى . تىلكى نولەدېگەنە شىكر ايتدى . لا كىن
 قوروقسىز اولدۇر قارقاداشلىرىك ايجىندە ناصىل ياشايىمىغى دە درىن
 درىن دوشونمە ياشىلايدى . دوشونمەلر كىندىسى پك زىادە مايوس
 و متاثر ايتدى . بولمە ياشامەقدىسە نولك داھا آيى در . دېدى . فقط

نوپور و ایچیدن ایچیه حساب ایدییوردی . اونک سوتی ، تازہ ، قایماقلی و پک قنیں ایدی . اونک ایچین زینب سوتی چار چابوق ساهه به جگندی .

زینب سونک پاراسیله بعضی شیر آلهی دوشوندی . و بر مدت صوکراده باشیره دق : یوز دانه یومورطه آلاچم ! ، اوت اوت تام یوز دانه یومورطا آلاچم ! دیدی . زینب اوینه دوندیکی زمان کندیسنی قوجسته یوز دانه یومورطاسیله برلکده قدیم ایده جک و اونلری در حال قولوچقه قویاچقدی .

هر شی آبی کیدییوردی . یومورطالردن کوزهل جیوجیورل چیقاجق ؛ زینب اونلری پک بویوک دقت و اعتنا ایله بویوته جک و بر چوق پیلچارله ، خوروزلریشدیره جگندی .

زینبک خویلیسی بویوک ایدی . او دییوردی که : پیلچارده یومورطالیه جقلر ؛ اونلرده قولوچقه به یاهه جقلر و کوزهل رنگلی ، سوتلی جیوجیورل چقارده جقلر . بویله دوام ادوب کیده جک و بنده سورورله طاوونم اوله جق ! .

زینب هر کون کومستی تمیزله یوز ؛ طساووقلاره و جیوجیورله جوق اعتنا و دقت ایدییوردی . او ، کومسته نه قادار فضله دقت ایدرسه او قادارده جوق یومورطه و پیلیچ آلییوردی .

زینب دییوردی که :

« بن داهار جوق جیوجیورله مالک اولاجم ؛ اونلری اویملک اطرافنده بساهه ملک ، بویوتک نیم ایچین آک قولای برشیدر ! بن آیم که اونلردن بر قاج دانه سنی تیلکی قایاچقدره فقط هیسنی قاییلیسی ایچینده اونلک جوق تورناز و اوسته اولسی ایجاب ایتزی ؟ »

سوتچی قادین و سوت قابی

بر کون زینب اسخنده کینچ بر قادین و نشنه و سهوینچ ایچنده کوبنه پک یاقین اولان شهره دوزهر کیدییوردی .

باشک اوستده بویوک بر سوت قابی ده واردی . قاب باشنده کی سیمید شکنده و کوجوک بر یاسدانه کوزه لیه قونمشدی .

بویا صلیق و سوت قابنک دوشمه منه یاردم ایدییوردی .

زینب کیده جکی بره زحمتسزجه واره جفته آمین ایدی . چونکه او نقیب ایشدیکی بولی پک آبی طایبورد و مسترخ بر قلله هیچ جانی صقله سزین بوله دوام ایدییوردی .

زینب جوق چهو پک ایدی . فقط او کون ، داهار آبی یوروریلک ایچین ، کینیش و قیصه بر آکلاکله ، قیصه طوبوقلی بر اسقار پیونده کیمشدی . او بوقیاققله آدیمیری سر بیستجه آتیور و عادتاً بر قوش کچی اوچوریوردی .

بویله چه کینیش اولان سوتچی زینب سونک حاصلاتی دوشو .

سوتچی قادین

فقط نه انتخاب اچمېلى؛ هانکېستندن آلمانى؛ شېمېدى اونى

دوشونېلم:

بر کچې؛ يانده، بلکه، برده تکه؟

ځايېر، بر اينک آلسم داهانې اولور ظن ايدرم. اوت،

اوهت اوزه زنده بياض لکلري بولسان کستانه رنکنده بر اينک

آلهنچم؛ بن اونى دېکرلرېه ترجيح ايدېورم؛ او، تمېز و داهان

کوزدهلر. بانا بول بول سوت وير؛ هم بو اينک بو زاعيسى ده

اولور...

زيږ خولاسنه دوام ايدېور؛ حسابلرې و بلانلرې پايېوردي.

زيږ حيوان صايلان عجلان، صاينې آلفې کستانه رنگلې و بياض

لکلې اينکې اېله بر لکده اونه کورديکې دوشوندى و کوزدل اينکې

کوستمک اچېن قوجاسې آرامته قوشدى. قوجاسنه ديدې که:

بو صاينې آلفېم اينکه نه درسک؟

قوجاسې اينک اطرافنده دولاشيېور؛ نمونيله تدقيق و معاينه

ايدېور و قاريسنه دېورکه:

»نم کوجوک زيږم، سن او قدار کوزدل بر اينش پاش سک که

نمون اولماق قابلى؟

زيږ پک زياته نمون ايدى. اکر او، بو قدار اېنې چالېشماش

و دقتل حرکت اېتمه مش اولسېدى بو کوزدل اينشل ميدانه

کېله چکدى.

اکر او، سوځي صايتامش اولسېدى، پومورطلرې صاينې

آلهمېچندى؛ اکر کومس حيوانلرېه دقت و اعتنا اېله باقاسېدى،

پيلچلرې صامېچنې و قوږون آلهمېچندى. زيږ قوږونې آييه

»نانا صايتې اچېن، دائما کافی مقدارده پيلچ قالاچې؛ بن

اونلرې کوزه له صاهنچم و پاراسندن ده اولانچې کار اېده چک...!

زيږ درېن درېن دوشوندى؛ بن بو پارا اېله نه آلهم؟ ديدى.

صوکرې بردېره سهوېنچله هاشقردى:

»قوږون آلاچم؛ قوږون...!

زيږ يېنه خولالريبه دالدى؛ او نهل دوشونېوردي؟

دېوردي که:

»قوږون آلاچم. بونى کوزه له سمېزه له چک و تکرار هالې به

صايتې اچېن چوق اېنې باقنچم و هم بو او قدار کوج بر اينش ده

ده کل...!

هم قوږونې آلوکړنک سېچېچک. بو سمېز قوږونې

موطابقدن آرتان شېرله بسله به چک؛ تازه اونلر بيدېره چک و اونى

هېچ بر طرفه صايلوړيمېچک...!

مادهم که هر شېنې اوکا وړېورم. نچېن بر آوده پک وړيمېم...!

هم پک هالې بر شېده ده کل که...!

سوځې زيږ پک خولالري کينده کچه آرديوردي:

بن بو قوږونې بر طاقم مصرف اېده رک بسله به چک؛ اما صايندم

زمانده پک چوق کار اېده چک!

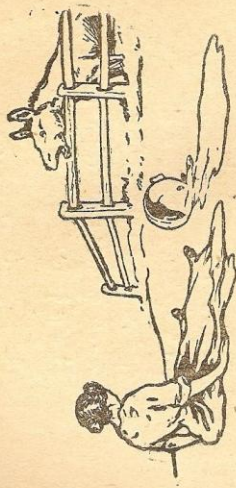
بو ياغلى، سمېز قوږونم بانا پک بوپوک کار کتېره چک، اووخ

بو نرله نهل صاينې آلتاز...!

هم بو پارالره بن نچېن آغلى کينده تېمه؛ نچېن داهان

چوق حيوانلر آلمانم؛ بونک اچېن بانا کيم مانع اوله بېله چک...!

موازه سنی عماما قایب ایدن سوت قایده صیچرادی وده ورلدی.
قیریلان سوت ده ستیندن آقان سوتلر بره یایلدی !!

سوغی قادینک باشندن سوت قایده سوتلر بره دور کلدی

آلداع کوچوک وسه ویلی بوزاغی ؛ آلداع قایناقلی سوت ورمین
اینگ وقویون ؛ آلداع کوچوک یاصدیق وقولچقده دوران کوزل
یومورطلار !! زینب سوتی صامامادی و طبعیه بولردن هیچ
بریسیده آلمادی !! اوک ایچین اوییه دویمکدن وچیرکتر لککندن
دولایده قوجاندن عفو دیلمکدن باشقا بر جاره قالمایوردی .

بو یله لکله قوجه سینه یالاراجق ، یاقاراجق و پک چوق دالاق
چمکدن قور بولمچقدی .
ایشته شیمدی ، زینه ، بونی دوشونمک صبرامی کلمشدی !

بسلمه ممش و سیمه ممش اولسهیدی ، اونی او قادار بهالی به
صامه چقدی .

آکر قویوتی او قادار بهالی به صامه ممش اولسهیدی ؛ کوزل
بر اینک صانین آلهمه چقدی .

نهایت ، اینکی او قادار اصابتل و آبی انتخاب ایتمه ممش اولسهیدی ،
بو اینکک او قادار کوزمل و سه ویلی بر بوزاغیسی اولمه چقدی .
چونکه بوزاغی پک شیرین ، قوتلی و چوپوک ایدی .

زینب بوزاغیسی بر چو چوق کیچی سوپورده اوقشایورد و اونکله
پک چوق مشغول اولوبوردی .

او اکثراً کوزمل بوزاغیسنک بونیتی قاشیپیوردی . او وقت
کوجوک بوزاغی باشنی اوزانیورد و سه ویلی کوزلرله نمون نمون
باپیوردی . زینبده اونک نمون اولدینتی کوره رک بر قات داها نمون
اولیور و سه ویپیوردی .

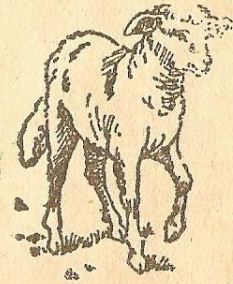
زینب سوروسنی تارلايه کتوره چکنی دوشوندکجه بیلسه کز
نه قادار نمون اولوبور ؛ او سوروسنک چمنل اوزده نده تارلی مازلی
یوردیکنی و کوچوک بوزاغیسنکده پیشل اوتلر اوستنده آتیه سنک
پانده ، سربست سربست قوشوب اوینادینتی ، نشانی نشانی صیچرا .
دینتی کوردوبوردی . و اودوخ ؛ بو نیم ایچین نه پوپوک سعادت و نه
مختیارتلی !!

دیپوردی . تام بولنری سوبلر کن ، سه وینج و نمونیت ایچنده
زینبده صیچرادی .

اونک بوشدنتلی و قوتلی صیچرامه سندن ، باشنک اوستنده دوران

قورت ایله قوزو

وقتیه چایرلرده، کوچوک بر قوزو، آنه سنک یاننده، قوشوب
اوینا یوردی. بر کون، هوا غایت کوزه لدی. لا کین صیجا قده
بر آز فضلجه ایدی. بر مدت صو کرا نشئه لی تشئه لی قوشوب
اوینا یان، کوچوک قوزو بورولدیغی حس ایتدی.

قوزو

قوزو چنلرک اوزرینه یاندی. فقط
کونشک حرارتی ده کیتد کجه آرتیوردی.
کندیسنه دها آئی و کولکلی بر یر بولمق
ایچین اورادن قالقدی. یاواشجه و آنه سنه
کورونمکسزین، آغاچلرک بولوندیغی طرفه
دوغرو کیتمکه باشلادی. قوزو آنه سنیدن
صاقلی کیدیوردی. چونکه آنه سی اوکا

کمدیسنک مساعده سی اولمقسزین یانیدن آریلامسینی تنیه ایتمشدی.
بونک ایچین ایلک اول قالین بر میشه آغاچک، دها صو کرا ده
بر قارا آغاچک آرقاسنه صاقلانندی. بویله یاپا، یاپا و یاواش، یاواش
نه چوبانه، نه چوبان کوپکنه و نه ده آنه سنه کورونمهدن اوزا قلا-
شدی و کندی کندیته:

« بن کوچوک بر کزینتی یابه جغم. صو کرا یته دونه رم. اوخ !
هم بوراسی نه قادار کوزه لمش ! »
دیدی. قوزو بویله دیبه دیبه دها زیاده ایلرله دی و سورودن ده
تماماً اوزا قلاشدی.

قورت سارقىق دوزىقلىرى يالايدىق :
 « ايشته بولۇش ، كۆزەل بر آۋا ،
 دىدى ، فقط بىردىنبە كۈچۈك قوزۇي بارچالامىشە و چىككەدە
 جىبارت ابدەمدى . بولك ايجىن مطلقا بر سىب بولمق لازم كاپوردى .
 او ، بونى دە قولايچىق بولدى . . .
 قورت بىردىنبە و انسىزىن قورقۇچ سىسپىلە قوزۇپە باغىردى
 و دىدى ك :
 « سىن نە قىلە ؟ سىم سويى بولاندىر بىرورسك ؟ سىم بو جىسارنى
 سىن كېدىن آلك ؟ باق سىن سكا شىمدى كوستەرىم ! »
 قورت بو سوزلى سىزىلار كىن ، بك قىزغىن و عىسى اولىدىنى
 زمانلار دەكى كېي ، قاين و خەتلى بر سىسلە باغىر بىروردى .
 كۈچۈك قوزۇ ، ايجە و ئازىن آياقلىرىك اوزىرىد . تىرتىر تىرتىر .
 رك قورنە باقىور و سانكە خىرانك قىرالى او كىندە ايتش كېي او كا :
 « قىزىمايكنر اقسىم خىزىنلر ! سىم سىم زردە ارلىنىشە دقت
 بو بىروركنر . . . كوز بىرورسك كىن سىزك آلت طرەك كىزەم .
 سىز ايسە سىم اوست طرەك كىز ، شىمدى ناسىل اولور دە سىزك
 طرەك كىزىن اقوب كلن سوي بولاندىر بىرورسك ؟ »
 دىدى . قوزۇ حقىقتا خەتلى ايدى . اولك ايجىن قوزۇپە قورت
 جواب و رەمدى . فقط عىنى زماندە خەتلى چىققى دە ايشته بوردى .
 قورلك قارشىلىنىشە تىرتىر تىرتىر بو زارواللى كۈچۈك حيوانە
 شېھىز اولك هېچ بر سىمى يوقسى . اولك ايجىن قوزۇپە ياقلاشەرق
 سىنك بوتون قوتىلە باغىردى :
 « آۋەت سويى سى بولاندىر كىم سىم بىزىن باشقا ، سىنك

كۈچۈك قوزۇ ، تەبىئەت كۆزەل و كۈچۈك بر ارماغىشە راست
 كەلدى . بو ارماق چاقىل طاشلىرىك اوزىرىن ساكن ساكن
 آقپوردى .
 ارماغىشە سويى دە ، تىز و سوتوق ايدى . كۈچۈك قوزۇ ،
 بو تىز و سوتوق سويى ، بىر يولك بر آردو و اشنا ايله ، باشى
 اوزاندى . بر قاچ يردەم ايجىرى و پىنە دىلنى چىقارەرق دوداقلرى
 يالادى . چونكە سو چوق خوشە كىشىدى . بر آزا داها ابلارلەدى
 و ارلك آياقلىرى برە قوپىرق دىز چو كدى .

او انشادە اور .
 ماندىل ابرى بر
 قورت چىقىور .
 مەسىن سىم ؟
 اور قاچ كۈندىن
 برىشە يەيدىكى
 ايجىن بك زىادە

آج ايدى . بو وىشى قورت
 قارنىك چوق آياقلىسى دو .
 لايسىلە دوزۇرچە ارماغىشە
 كاپرىتە كلىشى و مقصدى دە
 بر قاچ قوپونى آتلى و كىكىن
 دىشلىرى آراسىندە پارچالاندى .

قورت

او ، ارماقلىدىن سىم ايجىن ، كۈچۈك قوزۇي مەن كوردى
 و بو نىسادلىق دە سولك درجە ئىشون اولدى ! . .

كورمەيەرك، زواللى كۈچۈك قوزۇك اوزۇرئە آتلىدى و اوتى
اورملىك اك تىئا و ائىسىز بر يىنە كۈتۈرەرك يىدى ! ...

عبوت :

چوق قوتلى اولانلر، بك ضعیف اولانلرە قارشى دائىما بويە
حرکت ايدەرل . حتى اولنر قباحلى و حقىز اولسلەلرە يىنە حقلى
چىقارلر و غالب كلىرل !

بم حقمەدە فنا شىلر سويلەيدىكى بىليۇم . باشقا بر سبب اولاسە ،
بو ، سنى جزالاندىرمق ايچىن كايدىر ! ...

— بى سىزك حقمەدە فنا شىلر سويلەيدەم اقدم حىضرتلى !

— اودەت سويلەمشىك : هم كچىن سە سويلەمشىك !

— بو ناصىل قابل اولور ؟ بى كچىن سە دوغماشمىم يىلە ! هم
كورۇيۇرسىزىز اقدم، بى داها كۈچۈم . هنوز آتلى ايلىق يىلە دىكم .
حتى دىكر قۇيۇنلر كچى اوتدە يىمەيۇرم . آتەمك مەمەسنى اُمىيۇرم .

شىمەدى بى ناصىل اولۇردە بر ياشىدە اولۇرم !

— بك اعلا ، اولە اولسون . احتمال سىن دىكلىسك . فقط

بوتى سويلەين مطلقا سىنك قاداشكىدر ! ...

— بىم قارىداشم يوق كە ...

قورت حدتلى بر سسلە :

— او حالەدە اقربا كىن برى اولەحق ! ،

دىدى . قورت بر سبب ، بر بەلە بولەمايچە داها فضله قىزىنە و

حدتلىن كۈيۈرمەكە باشلادى .

كۈچۈك قوزۇ آرتىق جواب وىرمەيۇردى . چۈنكە جواب

ويىرمەيلىمى ايچىن اولنكەدە قورت قادار قوتلى اولسى لازم ايدى .

قورت دوام ايدەرك :

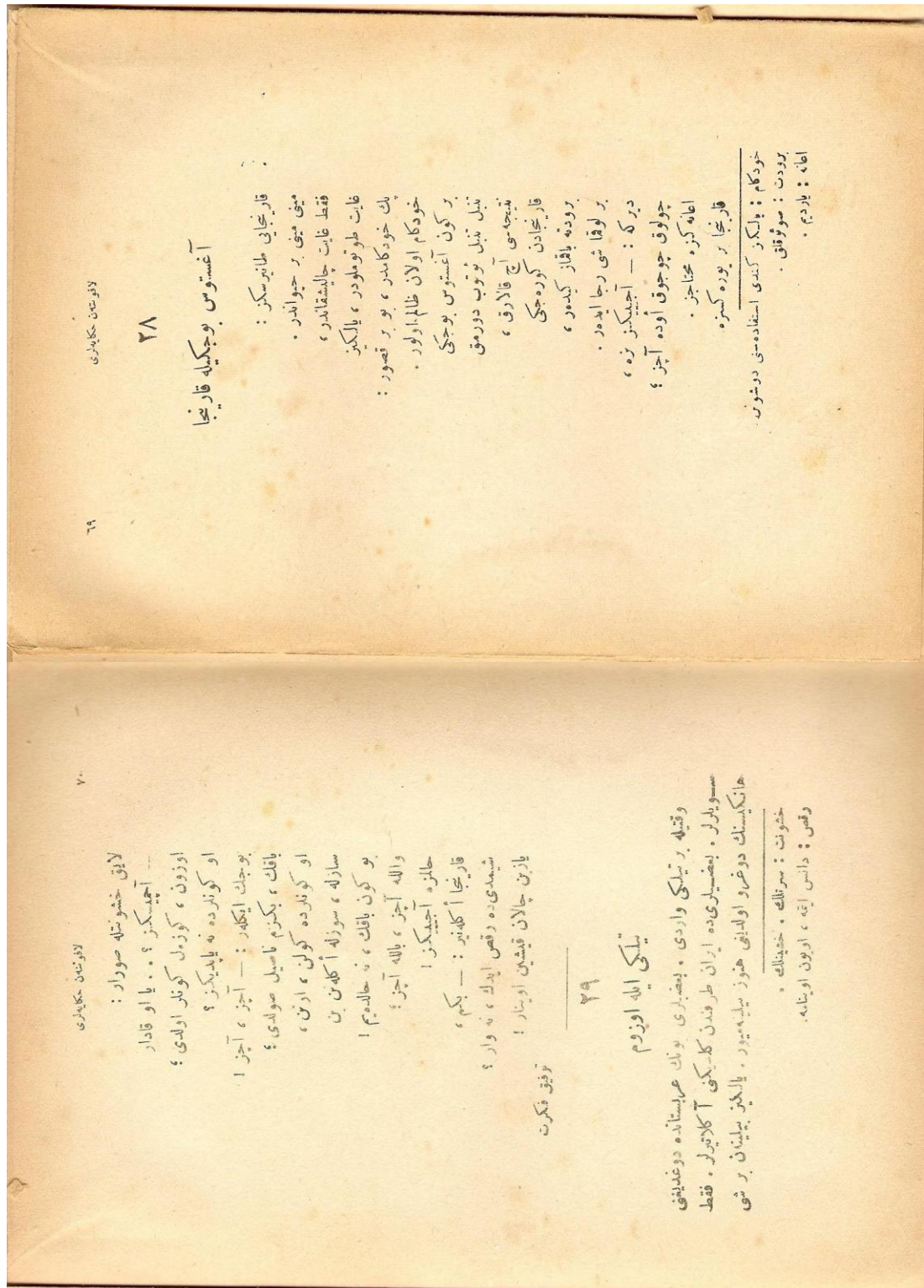
« اوت ، بك اتى بىليۇم كە سىز بى سەمەيدىكىز كچى ؛ دىكر

قۇيۇنلر ، آرقا داشلىرىكىز ، چوانلارنىكىز و كۈيىكىزىكەدە ھىچ سەو .

منار . ايشتە بولك ايچىن سىز دائىما بىم حقمەدە فنا شىلر سويلەيدۇرسىز .

اوتى بىكا و قىتلە خبر وىردىلر . ايشتە بىدە شىمەدى انتقامى آليۇم ! ،

دىدى . بولك اوزۇرئە قورت ، داها فضله مناقشە يە لۇوم

لاؤوق خوشونته صورار :

— آچيکيز ؟ . . يا او قادار

اوزون ، کوزهل کونل اولدي ؟

او کونلرده نه يالديکيز ؟

بوجک ايکلر : — آچيز ، آچيز !

باقک ، بکترم ناسيل سولدي ؟

او کونلرده کونل ، ارن ،

سارله ، سوزله اکلن بن

بو کون باقک ، نه حالديم !

والله آچيز ، بالله آچيز !

خالزه آچيکيز !

قاريجا اکلنيز : — بکم ،

شيديد ده رقص ايدک ، نه وار ؟

يازين چالان قيشين اوينار !

توفيق فکرت

تيلکي ايله اوزوم

وقتيله بر تيلکي واردی . بضمباری بونک مرستانده دوعنديني
سسويلر . بضميليرده ايران طرفدن کلاکي آکلاکيرلر . فقط
هانکيسنک دوشرو اولدني هنوز بيلمه يور . يالکيز بيليندن بر شي

خشونت : سرتلک . خچينلک .

رقص : دانس ايتمه ، ارون اوينامه .

۲۸

آغستوس بوجکيله قارينجا

قارينجايي ملانيسکيز :

مييني ميني بر حيواندر .

فقط غاييت چاليشقاندر ،

غاييت طوتوملودر ، يالکيز

يک خودکاکندر ، بو بر قصور :

خودکام اولان ظالم اولور .

بر کون آغستوس بوجکي

تيل تيل توتوب دورمق

نتيجه سي آج قلارق ،

قارينجادن کورده جي

برودنه باقار کيدور ،

بر لوقا شي رجا ايدور .

ديرکه : — آچيکيز نه ،

چولوق چوجوق اوده آچيز ؟

اياه کيزه محتاجيز .

قارينجا بر يوره کيسزه

خودکام : يالکيز کندی استفاده سي دوشون .

برودت : سوتوقاني .

اياه : يارديم .

قارغا ایله تیلکی

وقتیه ، غایت صیق بر
اورمانده ، صاریشین بر
تیلکی ، بر چالی دینه یووا
یامشیدی . عجیبا سز ، بر چالینک دینده داها
بر چوق کوچوک حیوانلرک یاشادیفنی هیچ
ایشیتدیکزمی ؟

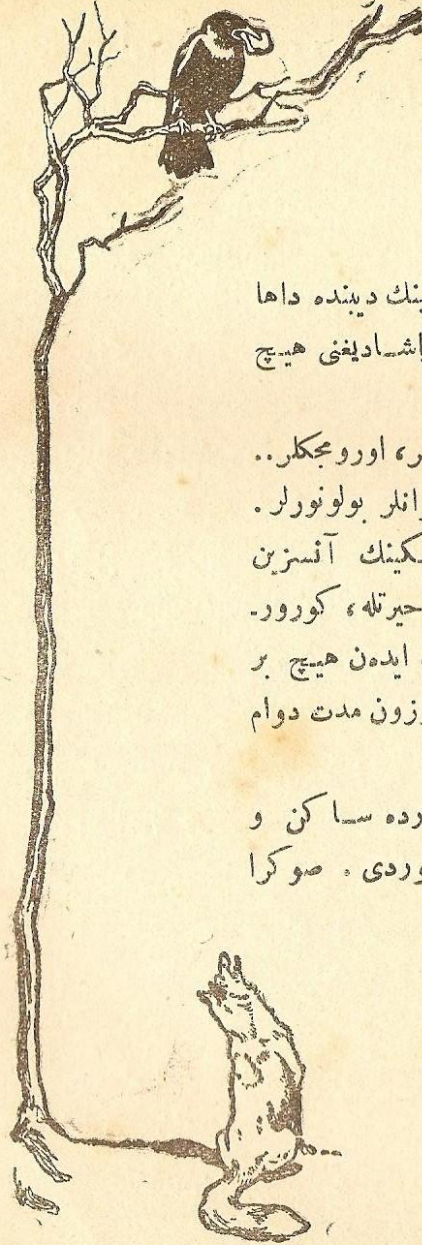
اوراده : قوشلر ، طیرطیللر ، اورومچکلر ..
وبونلر کبی داها بر چوق حیوانلر بولونورلر .
بو حیوانلر ، بعضاً تیلکینک آنسزین
یوواسنه کیردیکنی ، بویوک بر حیرتله ، کورور-
لردی . فقط کندیلرینی تهدید ایدن هیچ بر
تهلکده یوقدی . نو ، بویله اوزون مدت دوام
ایتدی کیتدی .

بر کون ، تیلکی او جوارده ساکن و
مستریح کزینور ؛ دولاشیوردی . صوکر
بردنبره ، قوروغنی صاللا-

مغه باشلادی . بونکله او ،
صبر سزلغنی آکلاتیوردی .
تیلکینک بوحرکتی کورن
بر سرچه قوشی قومشوسنه
کوزیله اشارت ایدیور . و
خفیف بر سسله :

» نزم تیلکی یتنه اوراده در ؛

قارغا ایله تیلکی

— اونی بك اعلا بيلورم . فقط بو حیوانلر بی چوق قیز .
 دیریلورلر . هر برده ، غاق ، غاق ، آرتیق بن بوغان غاقلره
 تحمل ایده میورم . بوچرکین سسلر نیم قولانغی طیرمالا یور . آه !
 سن بیلمزسك ، بوسلر نه قازدا . چیرکین ومنفور ایسه کندیلری ده
 اویله چیرکین و منفوردلر . ذاتا بونی ده هر کس بیلور آه...
 — سن چوق مباله ایده میورسك ؟
 — خایر ، هیچ ده اویله ده کیل آه... اونلرک اوچیرکین سسلر
 ایشتیکدن ایسه طوبراغك آتته کیرمك یاخورد اویله التجا ایچك
 داها خیرلیدر .
 تیکینك قارلسی قولانغی آياغله قاتیدی . و سوکرا قوجهسنه
 دیدی که :
 « قارغال هم مغرور و هم ده آبدالدرلر . اونلردن قاچاجق یرده
 اونلرک آحققلرندن استفاده ایتسهك داها آبی اولمازی ؟
 تیککی دانی :
 — ناصیل ؟
 قارلسی برمدت دوشوند کدن سوکرا :
 — طبیعی بعضی فرصتلر ظهور ایله جکدر . بوتون بوفر صتلی
 قاچیرمق فکریه کوره دوشور د کیلدر . اویله دکیلی ؟ هم سن ده
 دوشون برکه آه !
 دیدی . طیرطیل بونلرک هینسی ایقتیشدی . فقط او ، بونلرک
 هینسی بیلنکله برابر کیسه به ده سوله میوردی . طیرطیل بالهیز
 تیکینك قارلسنك قوجهسنه ویره چکی نصیحتی دیکله مک و تیکینك
 مراقلر حرکاتی اوکره مک ایسته میوردی . اوده بوکا موفق اولمشدی .

شیمدی اُیرنه کیره چك آه !
 دیوردی . تیککی ، بر قاج دقیقه صو کرا ، بونلرک بر سرعت
 و شدتله یوواسنه کیردی . او ، بونلرک بر سهوینچ ایچنده اولدینغی
 قومشولرینه کوستریوردی . هر کس کندی کندیله :
 « عییا بو نوحاف و غریب سهوینچک سینی ندر دیبور ؟ لاکین
 هیچ بری اونی بر تورلو آکلا میوردی .
 بونکله برابر ، بر کون ، بر طیرطیل بو سری ، بو نوحاف حال
 آ کلامنه قرار ویردی . و بر جالی پاراغك بر طرفنه صافلا ندی
 تیکینك کجسی بکله دی . تیککی یینه بوتون سرعتله یوواسنه دوشور
 کلیوردی . تیککی ، طیرطیل صافلانغی بره کلا دیکی زمان طیرطیل
 کندیسنی برده بره بیر اقیوردی و در حال تیکینك قوروغنه یایشدی .
 طیرطیل ، تیکینك قوروق توپلرینك آراسنه صافلانغدن سوکرا
 تیککی دانی ایله قارلسنك قونوشه یارنی بک قولانغله ایشتیده بیله جکدی
 و اویله ده اولدی .
 تیکینك قارلسی دیدی که :
 « والهی حیرت ایتدم ؟ سن نه چابوق کلاک . حال بوکه بن
 سنک اوزون بر سیاحته حقیقی طن ایده میوردم .
 — خایر ، بن اورماده بعضی شیرلر کشف ایتک ایچین دولا .
 شدم و سوکرا یینه عودت ایتدم .
 — یچین ؟
 — آه ! بو قارغا بوتقی ؟.. اینته هب اونک ایچین آه !..
 قارلسی باغیره رق :
 — حالا سن بویله کولونج اولغدن قورتولما جهیمسك ؟

«اوو! مەرجا، اقدم، مەرجا!... ماشاالله سز بو صىباح نە قادار كۈزەلسەن. والھى اقدم، آغاچك يىشىل ياپراقلىرى آراستە ذات ھالەتكە او قادار كۈزەل، او قادار ظريف كۈرۈپۈر. سەن كە تەرىف ايدەمە! آكر اقدم، سەن كۈزەل تۈپلەرنى كېي كۈزەلسە او زمان آرتىق سز بو اورمانك قېرالى اولمە لايھىسە!» دېدى. تېلىكى بو سوزلىرى سۈيلىكنىڭ اوڭ ياقلىرىنى يوقارىغا قالدۇرۇش ۋە خەتەنكار رېتۇر طاقىتارنى قارغاي سېرىق تاشاۋەلەشەن. فقط سۈيلىدىكى بو، بۈيۈك يالاندىن دولاندىدە اېشىدىن كۈلەرك قاتلىپۈردى!

قارغا بو مەدھىلىرى ۋە دالقاۋۇقلىرى اېشىدىر اېشىمىز ئوقۇلمايدە ئىمۇن اولدى. او قادار كە آزار قالدى سەۋىيىچىدىن چىلدېرەتقىدى. قارغا، كۈزەل سىنى تېلىكى بە اېشىدىر مەك اېستەدى ۋە ئاغىلىنىدىكى بەنەننى اۋۇتۇرۇق آغىزى آچايدىكى قادار آچىدى؛ چىركىن چىركىن ئۈتەككە باشلايدى. رەت ۋە رەت تېلىكى قارغانك اۋۇتۇرۇر ۋە چىركىن سىنى چوق دېگەندە چىچۇر اولادى. چۈنكى بەنەن يە دۈشەر ۋە دۈشەر تېلىكى اۋۇنى ھەمەن قالىدى. قارغانە ئاغىزى آچىق باقا قالىدى. اۋۇزىمان قارغا بۈيۈك راجھەتلىك ياپىشەنكە قەتۋاۋىدى. فقط اولان دە اولمايدى. تېلىكى يەنە اوڭا، سىكىسى كېي، قاندىلى بىر سەلام داھا ۋىردى ۋە دېدى كە:

«مەنم اقدم، شايد بىلىسى سەكا دالقاۋۇقلىق ايدەر؛ مەدھ ۋە ئىنادە بولۇنۇرسە اوڭ سەندىن بىشى قانچى اېستەدىكىنى آڭلا!... ناسىل كە اۋۇنى ن شىمدى ساكا يادىم. شۇنى ئېنى بىل ۋاۋۇرەن كە بۈتۈن دالقاۋۇقلىق كەندىنى دېگەن كېمەلەك بارا سەلە ياشار!...»

اېشەنە اولدىن سۈكر! اولان بېتىن شىلەر: بىر كۈن قارغا اۋۇسە بىر آغاچك دالە قوغىشىدى. ئاغىلىنىدە بىر يردىن چالدىنى بىر پارچا بەنەننى تۈتۈپۈردى. بو بەنەن غايەت ئېقىس ايدى. بۈيۈن باشقا پەك خۇش ۋە چوق كۈزەل قوغۇرە نەشەر ايدىپۈردى. ھال بو كە ئېم قورناز تېلىكى پەك اچىقىشىدى. بەنەنكە قوغۇسى آلبىر آلماس دۇرھال آراغىمە قۇيۇلدى ۋە خېلى خېلى بەنەن قوغۇسىنىڭ كادىكىگە طرفە دۈشەر كېتەنە باشلايدى. تېلىكى چوق كېتەندەن قارغا يە راست كەلدى. فقط او كۈزەل ۋە ئېقىس بەنەننى قارغانك آغىزىدىن ناسىل آلاچقىدى؟... قارغا آغاچك اۋۇستەندە ايدى!.. اوڭا اچىن بەنەننى ئالە كېرەمك پەك قۇلاي دېگەلدى.

تېلىكى كەندى كەندىدە:
«آه! آكر او، قىزارا بەنەننى آغىزىدىن بىر دۈشۈرسە!...»

اېشەنە او زمان ھەشنى اولۇپ يەتەك! «
دېيۈردى. تېلىكى قارىسىنىڭ اۋۇدە سۈيلىدىكى خەلپەلەردى.

قارىسى اوڭا:
«قارغا ھەم مەن ۋە ھەمدە ابدالدىر!... دېمەشەدى. اېشەنە بو سوز اۋۇنى اچىچە دۈشۈندۈردى. ذاتا بو تېلىكى دۈشەر كەندە غايەت قانچى اچىن، بىر پلان ھەشەر لادى! ۋە كەندى كەندىدە: ن اوڭا پەك چوق دالقاۋۇقلىق ياپاچىم؛ او زمان بەنەننى ئاغىلىنىدىن قۇلاققا دۈشۈرمەك قابىل اولەتقەن ئىدىم!... دېيۈردى. تېلىكى بو خەش مەقسەدە اېلەلەدى. ۋە قاندىلى، رەكا رەكە بىر سەلام ۋىرەرك:

ایشته ساکا کوچوک فقط چوق قیمتی بر درس ... شهه سز
 اوسنک ایشکه یار یا جق . بوکا مقابل شو پهینر ده بنم مکافاتم اولورسه
 چوق دکیلدر ظن ایده رم ! ... »
 قارغا پک زیاده متأثر و محجوب اولدی و بو آجی درسی آلدقن
 سوکرا بر دها آحقلق ایتمه یه جکنه یمین ایتدی . لا کین پک کچ
 قالمشدی . چونکه ایش ایشدن کچمشدی . پهینری یاقالایان حیل کار
 و قورناز تیلکی ده ، او کون اوینه فوق العاده ممنون اوله رق دوندی ...

۴۹

قارغا ایله تیلکی

آغاچ اوستنده قارغا وار : تونه مش ،
 چالینی پهینری آتیشدیر ییور . .
 بیاضی پک سهوهر ؛ باقوب ده نه مش :
 پهینری رنگنه یاقیشدیر ییور . .
 قوجه تیلکی ، شو صافلغک خانی
 قوقویی ، چوقدن آلمش ؛ ایشه باقیک ،
 آغاچ آلتنده بکله یور پایی . .
 — مرجبا ألماسم ! . نیچین شو یاقین
 قومشویی اوزدیکز ایچه زمان ؟
 بکمه وارلغم فدا اولنه :
 اوزله دم . اوزله رم یا . . ایشه الآن

— نه می چیقار، بر بکا صور ای شاشقین؛
سنک اولسون ییکلرک، راحتک!
خزینهلر دولدورسه قوینومه
قاصما طاقام حر آیشمش بوینومه!
ابراهیم علاءالدین

آرسلان ایله فاره

۲۵

وقتیه برفاره واردی. برفاره نه چوق بویوک، نه چوق شیشمان
و نه ده پک جوجه ایدی. ذاتاً برفاره نك نه فوق العاده لکی اولاییلیر؟
ایشته بوده بوتون فاره لر کیی علی العاده برفاره ایدی. اونک اوزون
قوروغی قومشولرینک کسندن هیچ فرقلی اولمادیفی ایچین او، بونکله
غورولانه میوردی. لا کین دیکر فاره لر کیی اونک ده فوق العاده
کسکین، سیوری اوجلی و اینجی کیی کوچوک دیشلری واردی.
ایشته بنده سره، بو کوچوک و کسکین دیشلردن بحث ایتمک ایسته یورم.
فاره من برچوق آرقاداشلریله برلکده، طوپراق ایچنه اویولمش،
بردلیکده یاشایوردی. بوراسی اونک یوواسی ایدی. بویووا برطاقیم
تونلارله — یر آلتی یوللریله — دیکر قووقلره بیتیشیوردی.
بورالری آنبار وظیفه سی کور یوردی. فاره آرزاقی بو آنبارلره
دولدور یوردی.

آلت سادە و آلت بېسپ پاشايان دره او تر هېچ بروقت، حيوانلر جمعيتده يوكسك بر مقام، بر موقع اشتغال ايدە مزلر . حتى قيراللى اولان ارسلان طرقدن بيله قبول اولوغا نزلر. اونك سربيله آديم بيله آتما نزلر. لاكېن بوه اونلر ك مسعود اوله ليرنه بر مانع تشكيل ايتير. نه كېم اونلر ك ايچنده يك زياده مسعود و بخيار اولانلر ده واردهر.

بركون هوا ثابت كوزمل ايدى. بو كوزمل كونده، حكايمه مزك قهرمانى اولان، فاره من خارق الماده برسر كشت و برماجرا كيتيدى. او بر آرز ديشادى به چيتوب هوا الحق ايست يوردى . اولور دېنى دليكن بر طاقم تونلرى كېرك قاي به كلدى. بوراسى صيق آغاچلى براورماندى . فاره چوقدنرى هېچ ادمان پايان شدى . ايسته بونك ايجين آياقلى ده يك چوق او يوشمشدى .

او، اورمانده آياقلىر نه بر آرز ادمان پايدى برقى دوشونجه سيله يواسندن چيقدى. ذاتا هوا ده كوزملدى. فاره من بو كوزمل هوا دن يك زياده نمون اولدى و اطرافه هېچ باقمند، بويوك بر سهو بيله وادانا برده لى كېي قوشايه باشلا دى . چونكه خارجه كندىسى شيمدى به قادار تهديد ايدن و قورقونان هېچ بر تهلكه ظهور ايتا مشدى. اوه، بوتون سهو نيچ و نشه سيله كندىسى بول كونشلى، تيز هوا لى و خوش منظره لى بر بره آندى. صو كرا زرده اولدينه دقت ايستى. آمان يارنى ؛ فاره من نه كورسه بگه بوسكز ؟...

او، حقيقتا يك قورقونج و يك دهشتلى بر ارسلانله قارشىلاشا . سېن مى ؟ زاواللى فاره كندىسى بر ارسلانك بيجلرى آراسنده بولشدى. هم ارسلان ديبوب كېمە بېكزا بونك بوتون حيوانلر ك قيرالى اولدينى اونونماز سكر ظن ايدرم . آرتيق بونك صو كرا فاره مزك شاشقېن بر حالده نه يايانجنى بيله مديكى و زده قاچانجنى ده دوشونه مديكى

مرط فده بويوك برساده لك و بسطلاك واردى . سوس نامنه همن برشى بوقدى. بونك باشقا بورالى هم قارائاق و همده رطوبتلى ايدى . فقط سز ناصيل ايست يوسكز ؟! ذاتا بر فاره ، بالخاصه بركارلا فاره سى يك آرز مسعود و بخيار دره ا حيوانلر آراسنده

آرسلان ايله فاره

قوروغنی آقارینک اطرافه دولاشدیرورق اُکلینوردی . ایشنه تام بو صیراده دهشتلی بر ایکاتی ایشیتدی . بو سس بر آز اول کندیسه جاتی باشلایان آرسلاک سسی ایدی . او درحال اونی طاشیتدی . فاره بوندن قورقاجق برده کورولونک کسکینی طرفه دوزغرو قوشا کیشمه باشلادی .

اورمالک قیسنه کلدیکی زمان حیوانلر قیرالک بردوزغانه دوشمش اولدینگی کوردی .

زاوالی آرسلاک باغیربور ؛ تینبور ؛ فقط بوتون غیرتلی ده هیچ بر فایدا ویرمه یوردی . چونکه او آدم عقلی یاقالامشدی . فاره مز ، آرسلاک کندیسه فارشی یالینگی عالی جنابلی دوشونمک همین ایلری آتیلدی و بر شی سویلمه مدن ، کوچوک و کسکین دیشلرله ، آغاک ایلرینی کسمه به باشلادی .

فاره ای هیچ دورماند و اوصاعادن کیربور ، کیربور دی . حق او قادار که بو ایشی یالز کن ، باشک اوستنده دوزان آرسلاک یوزینه نیله باقماه وقت بوله یوردی . بو تکلر برابر اونی کورمه ده لروم یوقدی . چونکه او کندیسه آیلک ایدمن آرسلاک بوپوک بطیردیله ، ایکاتیلر ، صبرسنقلر و تلاشی ، تلاشل حرکتلر یالینگی ایشیتشدی .

فاره ، همین هیچ قییلدایمور کچی ایدی . فقط نهاسنر بر غیرتله ده دانا ای کیرمکه دوام ایدیوردی ... او ، اوقادار کیردی ؛ او قادار کیردی که نهایت ایپ تماماً کسکیدلی . آغاک بر خالقاسی جوزولونجه اونی دیکرلری تعقیب ایتدی . آرتیق آرسلاکده تماماً قورولمشدی !

درحال آکلارسکنر ! فقط اوک اچین ، اوقتهده ، یاجتی بالکیز برشی واردی : آرسلاک کیدوب یالوارمق . بر فاره مکده بونی یاجاسی توحاف و صیب اولمازدی ؛ چونکه آرسلاک اونی برسیله ده تولدودور و برلوقادهده بیسیلیدی . فاره بونی آکلایمق اچین آرسلاک یانه مساعده آلمان و دستور دیمدن کیتدی !

لاکین او کون ، حیوانلر قیرالک پک آقندیکی و آیلکی اوستنده ایدی . بوندن باشقا او ، فاره عالی جنابلی و بوپوک قلبیلکندی کوسترمک ایتهدی . آرسلاک بونی نیمه مندن هیچ برسنه فالقی یاجایی آرزو ایتهدیکی اچون یاجامشدی و بالحاصه فاره کچی قیست و اهییتی اولمالان بر حیوانه فارشی اوله جاوارجه حرکت ایتهدی برتورلو و جدانه و شرفه یاقیشد برمه ماشدی .

آرسلاک اونی سربست یراقدی . فاره اونی دوندیکی زمان یانغه یالیدی و اوراده دوشوردی ، دوشوندی .

فاره آرسلاک کندیست فارشی اولان فوق العاده آیلکینی کوزینک اوکله کیتیدی . بوندن دولای اوکا فارشی حرکتی آرتدی و نهایت ، مشربی اعلان ایتدی .

حقیقتاً آرسلاک بو عالی جنابلی اوتودولادی . سز بر آرسلاک بر فاره محتاج اوله جفتی تخمین ایدمه یورسکنر ده کیلی ؛ هم بو ، عاجز و زاوالی بر تارلا فارمسی اولورسه اوندن هیچ بر وقت آیسلاک یاردیم بکلر سز سکر ظن ایدرم . حال بوکله هیچ ده اوله ده کیلدر . ایشنه شیمدی اونی سز کورده جک و اوکرده نه جکسکنر .

فاره دانی اوققه مدن بر آز صوکر بر صیرالک اوسته اوطوردی .

بو ایشده آرسلا نك مشهور اولان قوت و حدتی هیچ بر شیئه
یارامامشدی . فقط فاره نك صبری ، توکنمه‌ین غیرتی ، حیوانلرک
قیرالی اولان ، عظمتی و قوتلی آرسلا نی بویوک بر فلا کتیدن
قورتارمشدی ! ...

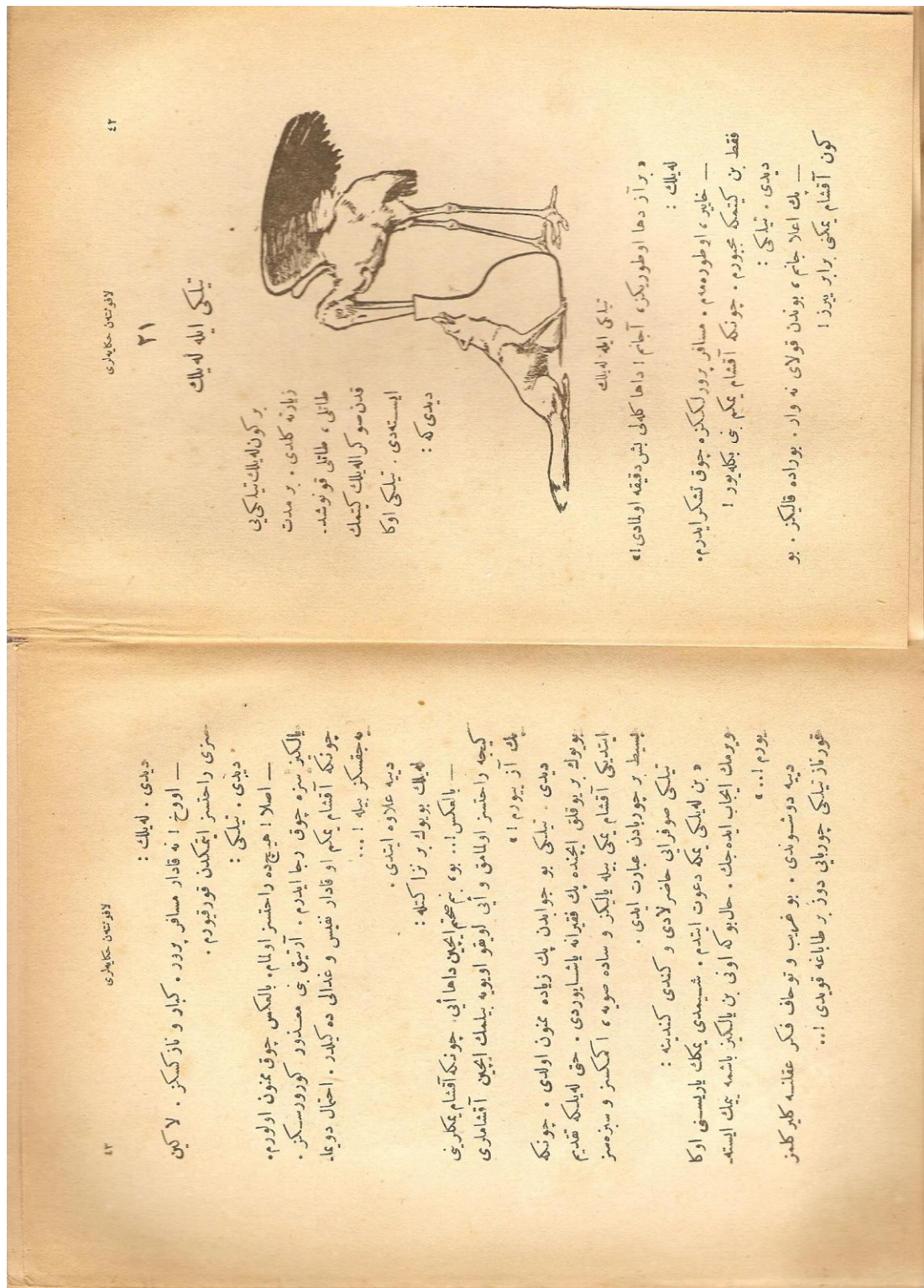
عبرت :

هر کسه ، هر وقت و حق هر فرصتده ، دائماً خدمت و ایملک
ایتمک لازمدر ! بو خدمت و ایملکه بعضاً بویوکلرک و اکثریاده
کوچوکلرک احتیاجی واردر .

۲۶

مایمونله کدی

یاراماز بر کدیله بر مایمون
اویناپورلردی چوق ضررلی بر او یون .
مایمونک اسخی جاق ، مضر مخلوق
أوده حاکم ؛ قیرار ، چالار ، چارپار
کدی اوندن بتر ، آدیله پاموق
فاره طوتمازده ات بولونجه قاپار .
بر بکک مالی ، برأوک دردلی ،
قومشولر الآمان دیمشردی .
ینه بر کون پاموقله قورناز جاق
یانینور ، باقیدیلر ، سالونده اوجاق

تيلكى الله لهليك

بركون الله تيلكىنى
زبانى كلى . بر مدت
طاني ، طاني فونشده .
قند سوكر الله تيلكى كىمك
ايستندى . تيلكى اوكا
ديدى كه :

« براز دها اولور كى ، آجام ! دهاا كلى بش دقيقه اولادى !
لهليك :
— خايير ، اولوردهم . مسافر برور لككزه چوق تشكر ايدرم .
فقط بن كىمكه مجبورم . چونكه آقشام يكى بن بگلابور !
ديدى . تيلكى :
— لك اعلا جانم ، بوندن قولاي نه وار . بوراده قالكيز . بو
كون آقشام يكى برابر ييز !

ديدى . لهليك :

— اووخ ! نه قادار مسافر برور . كيار . نازككيز . لاكين
سزى راحتر اينكندن قورقوردم .
ديدى . تيلكى :

— اصلا ! هيچده راحتر اولام . بالهكس چوق نمون اولورم .
يالكيز سزه چوق رجا ايدرم . آزيق بن معذور كورورسكيز .
چونكه آقشام يكى او قادار نفيس و غدالي مه كيلدر . احتمال دويعا
مه جشكيز بيله ! ...
ديده علاوه ايندى .

لهليك بويوك بر نزاكتله :

— بالهكس !.. بو ، نهم ايچين دهاا اي . چونكه آقشام يككيز
كيجه راحتر اولامق و اي لوبو اوبو بيلهك ايچين آقشاملى
يك از بيورم !

ديدى . تيلكى يو چوايدن يك زياته نمون اولدى . چونكه
بويوك بر بوقاق ايچنده يك قتيواه ياشا بوردى . حق لهليك قديم
ايتديكي آقشام يكى بيله يالكيز و ساده سويه ، اككيز و سزمنز
هيسط بر چورايدين عبادت ايدى .

تيلكى صوفراي حاضر لادى و كندى كندينه :

« بن لهليك نكه دعوت ايتدم . شيميدى نكلك ياريسنى اوكا
ورمك ايچاب ايدم . حال بو كه اوني بن يالكيز باشم يك ايتدم
بورم !.. »

ديده دوشوردى . بو ضرب و توحاف فكر عقلمه كلكيز
شورناز تيلكى چورايي دوز بر طاباغه قويدى !..

اوداسنک ایچمه بر آشاغی بر یوقاری قوشیورور و تلاش ایله آبی برشی
یایتمده موفق اولموردی. چونکه ضایقه بر آن اول یتشمک ایچین
ایچی هوپ هوپ ایدیوردی.

نهایت و تیلکی عجب، بروبک بر دقت و اعتنا سوسلندی.

او، نادان بر دمت چیچک کچی کوزمل و ظریف اولمادی.

تیلکینک چوق شیق اولمده کی مقصدی باشا ایدی. چونکه

او کندیشی لایسکه بویه شیق و ظریف قدیم ایدمده داهای فقه

منفعت و اعتبار قازانمه موفق اولمده چی طعن ایدیوردی.

تیلکی صاحبالین لایسکه ویره چی پارلاق و محنتم قهوه آتی

ضایق دوشورک، عادی خلاقه، هیچ برشی ییهدی.

نهایت حرکت ایتک زمانی کلدی. شایقه منی و ایدمده نلری

آهدی و عزیز آرقاداشی لایسکه اویسه دوشور یوردی. فقط

و از کیند کدن صوکر، بر دنبه، عجب ایله کری به دوندی. تکرار

اویسه کیردک فونصوک کوزی آجیدی. بونی کورمن بر سرچه

قوشی یاواشجه آرقاداشنه:

«قالا لایسکه بر هدیه کونورده جک!»

دیدي و تیلکینک تربیلی و آبی قلبی اولوب اولمادی چی آکلامق

ایچین اولک یخیر منه صیچراوب قوندی.

سرچه قوشی نه کورسه بکیرسکز؟ تیلکی قویروغنه اوقاق بر

قیوجا ایله و صوک درجه دقت و اعتنا ایدمده پارلاچی یاغلر سورمه

یورمی!...

صوکر، تیلکینک داهای نلر یایق ایستهمه کنی مراقله اوکره نلک

ایستین سرچه، اولک آنباه باقدی چی کوردی.

تیلکی ایله لایسکه صوفرا به اولمور دیر و بیگه باشلادیر. تیلکی
ایچین چورباچی طاباقدن ایچیک پک قولاچی اولمور دیر. فقط اوزون
و سبوری فاقالی لایسکه ایچین چورباقدن بر دامله بیله ایچیک قابل

اولمور دیر!

بر آن صوکر، لایسکه مسافر رودکنه تشکر ایدی

و درحال اویسه دوندی. لایسکه بولده تیلکینک بو مودلکته پک

چوق جانی سیقیدی و اوندن انتقام آلمه یچن ایدی.

لایسکه کیدم کینزه قورناز تیلکی قیس قیس کولهرک و نشانی،

نشانی اویسایوردی طاباقدن فالان چورباچی ده ایچوب یتیردی. بر قاج

کون صوکر، لایسکه تیلکی قهوه آتی به چایوردی. تیلکی بو

دعوه قارش:

«عمونله کلیم. بن آرقاداش به، قارش، دانا، غایت صمیمی

و آلیق کولکل اولق ایستدم. ایسته بولک ایچین هیچ تشریفانه

بیله نروم کورمه!...

دیدي. تیلکی هیچ بکلهمدی بو ضایقه پک چوق سونخشدی

و خیالده دانا محنتم و بول ییچکی صوفرا ل تصور ایدیوردی.

زیرا لایسکه صوفرا حاضر لامقده مهاری ایله بیگ تدارک ایتکده کی

موفیق پک مشهور ایدی.

ضایقندن بر کون اول تیلکی حاضر لاندی: دقت و اعتنا ایله

چاکتی و یلکچی فیوجالادی. بیگ پانالوتی ده توتوله دی.

صوکر، ایرتسی صباح داهای ارکن قانمش و تورالت: داهای

اعتنا ایدمده کوزلشمک ایچین ارکنجه اوقویه یادی.

تیلکی، ایرتسی صبح، کونش دوشمادن اول اولمادی چی زمان

لهلك غافاني بو قابلك ايجه غايت قولايقله صوقه بيلوردى .
لاكن تيلكى بك قالين بوروتى بو دار قابله تورلو صوقه بيلوردى!
اونك ايچين بو قابلدن بر لوقا برشى آلتى و بر دامله برشى
ايچك اكلان بوقدى ...!

لهلك بك مكل بر صورتده قهوه آلتينى يالدى . بونى يالار-
كن ده هيچ ايشك فرقده و اراماش و تيلكليك آجناجق حالى
كورممش كچي داوانايوردى . حال بوكه مسافرى قورناز تيلكى
بو قوقولى و ميس كچي آتدن بر لوقاچق ييله يه مەمشدى و اويته ده
قارنى آچ دوغكه جيور اولدى ...!

زاواللى تيلكىنى بر كورملى ايدى : كيركن طاقيندى ضرور
و عظمى آرتيق كيدەكن اونومشدى !

بزم قورناز تيلكى، كيدەكن پيرل پيرل يالان كوزمل قوروغنى
آرقا آقلىرى آراسه امشدى . او ، طيقى بر بيليج ياقالاوب قاجان
و قاجاركن اوزاقدهكى آرقا داشلىرى طرفندن كوردلرك اونلرك
آلالىرى وقهقهلىرى آراسنده قولاقلىرى دوشمش؛ ديوار ديلبردن
صيريلورق قاجان بر تيلكى كچي كيديبوردى .

قورناز تيلكليك بو شيع و كولونج حالى آرتيق ديكىر حيوانلر
اونونامديلر و اوده اونلرك يانه بر تورلو چيقامادى ...!

عبوت :
عزيز جوجوقلر ، چيله كار تيلكى كچي ، هيچ بر وقت ديكىرلىرى
الما تايكير . چونكه باشقا بر كون سزده ، اونك كچي ، داهال فئا
آدا تايكيسكر ...!

تيلكى آتاده كنديسى جوق بكنمشدى . بونك ايچين بو بوك
بر بزم و ممنونيله ينه اوندن چيقوب كيدى .

تيلكى لهلكك اويته كلدىكى زمان ، طيقى لهلك كچي، كنديسى
ضيافته دعوت اينديكندن دولاي تىكرلر ايندى .

جوق شيق و ظريف كيدن تيلكى، لهلكك اوني جوق كوزمل
و سهويل بولدى . قهوه آلتى ده تام وقتده حاضر لانيوردى . تيلكى

صاحلاين برشى يهدىكى ايچين اونك اشتهاسى بك جوق ايدى .
فقط كوزمل يلك قوقولرى دويدقن سوكرا اشتهاسى بر قات داهال

آردى . ذاتا بوتون تيلكلك اشتهاريك اكسيك اولدىنى زمان
بوقدريا ...!

لهلك غايت اوسته بر آنجي ايدى و يىكلرى ده بالذات كندى
آبله حاضر لانيوردى . تيلكى بر قاج كون اول بيله داهال ايكى ساعت

اوزاقده اكن، بو ضياقك پارلاق و عتتم اولمىجنى تاسارلامشدى .
قزاريلمش و اوقاق اوقاق پارجاره آيرلش اولان ات ميس

كچي قوقور ساجيور؛ تيلكى ده داهال شيديدن دوداقلىرى يلا بوردى .
تيلكليك حقى وادى . چسونكه او ، بووك و عتتم بر ضياقت

ايچين حاضر لانمشدى . اشتهاسى ده بك جوق و مكملدى ...
تيلكليك صبر سز لانديقى كورن لهلك اوكا قيص قيص كولوبور

ردى . هيات ماسالك باشه او طور وولدى ... ، فقط لهلك اشتهاقى
آلتى ايچين هر تورلو تدبيرلى آتش و پلانلرخى ده حاضر لانمشدى .

اولا ، يلك غايت كوزمل ، لذتى و قوقولى ايدى . ليمونا طلاء سر-
يلاك و بره جك و بك زاده خوشه كيدە جك قادار كوزملدى . بالكر

لهلك بونلرى بوقازى دار و ايجه اوزون بر قاب ايجه قويمشدى .

مادى و رنگلى سازان بالىقارى ، كوجوك سىنگىر ، بوسفىچىلار ،
سىبورى سىنگىر و كوزەل موسىملار دە چىقان صو اورۇنچىلىرى
واردى . بونلارنى باشقا اوزون قارا يىلانلار دە بولۇپ يوردى . بويىلانلار
اولا كۆنلەندە ايسىنيورلار ؛ صو كرا ، چىكەن باشلىرى صودن دىيىلە
زىيە چىقارمەن يوزەرك كولاك ايجەنە دالوپ كىدىيورلار دى . بونلارنى
ماعدا قورباغالار دە واردى . مەم بونلار كىچىكلىرى و مقدارلىرى پەك
چوققىدى . اورادە ، مادى قورباغالار ، قارا قورباغالار ، يىشىل قورباغالار
و نەپائەت بونلار كى سايىلەما باجىق درجەدە چوق ، سورۇرلار ، يادورلىرى
واردى .

آه ! بو قورباغالار بوقى ؟ ايشىتە كولى شلەن ، اوكا حيات و يەن
هەب بونلار دى . بونلار ، اكثرا ، كۆندوزىن آھىلىكى موسىقىلىرى
كۆزەل بوقونسىر و رىپيورلار دى . اونلار بوقونسىرى وىركەن ، كولاك
اوزانساندەكى ، نىلوفر چىچىكلىرىنىك اوزەرىيە چىقيورلار ؛ ياخود سا-
دەجە سازلار كى قامبىشلار كودەلىرى ، پاراقلىرى آراسىنە بىلشەرك
هەب بىردەن ئوتۇشپورلار دى .

قورباغالار كى عددى پەك چوق اولدۇق ايجەن سويلەدىكى شىرقىردىن
چىقان كورۇلتورلار ، قولاقلىرى صاغىر ايدەجك قادار ، شىتلى ايدى .
مەم بوسسىلار پەك اوزاقلىرىدە ايشىدەلە بىليور دى !

فقط آقسام اولۇنچە ، ھېسى بىر مدت صوبور دى . صو كرا ،
آپك ايلەك ايشىقى كورۇندىكى وقت ، صىرا قارا قورباغالار كايىيور دى .
ايشىتە اوزمان بونلار ، طاسلى بىر فلۇد كىچى پەك آھلىك سىلىرىنى
ايشىتدە رىپيورلار دى .

بىر كۈن قورباغالار وار قوتلىلە ئوتۇشور كىن بوبوك بىر كورۇلتور

قورباغا ۋە اوكۇز

وقتىلە ، دۇنيانىك بىر يەندە ، سوكود آفاچىلار چەورەلىش ؛
قامبىشلار و سازلار سولەشش كۈچۈك بىر كۈل واردى .

بوكول آفاچىلار
و سازلارلە اورۇنلش
اولدۇقندىن كىمىسە
كولۇبا وناك ايسىزلىق
وتەلەننى يوزە يوردى .

اونەك ايجەن اورادە
بولۇن چىوانلار ھىچ
راحتسىز اولماپورلار
و بوبوك بىر سىكون

قورباغا ۋە اوكۇز

ايجەنە باشا بوب كىدىيورلار دى . بو چىوانلار كىچىكلىرى و مقدارلىرى
پەك چوق ايدى . بونلار كى ايجەنە چوق مقدار دە باقىق و باخلاصە

او قار قورقونج بر طوری ده بوقدی . ایچارندن اك جیسور بر قور-
باغا ، خنز آلاق ، باری شیشك اوستنه صیچرادی و آرقاداشلارینه
باغیرمراق :

« آرقاداشلار ، بو بر اودون پارچاسیدر ! بو شهبسز ، بر سو-
کود آغاخندن قویمش و بویابه دوشمشدر ! »

دیددی . درحال اسکی حیات ، اسکی نشئه جانلاندی . فقط
قورو دالک اوزده رینه ایلك چیقان قورباغده ، بوجسورانه حرکتندن
دولانی ، يك جوق غرورلاندی . چونکه آرقاداشلاری کندیسنی
يك جوق آلتیشلامشلاردی .

بوندن صو کر ا ، بو قورباغا ، صو اوستنده دوران سوکود
دالنگ اوزده زنده او طورمنه حق قازاندی .

او ، آرقاداشلارینه ، اورادن امرار وریپوردی و کندیسینکده
غایت بویوک و مهم بر آدم اولدنی ظن ایدیپوردی .

برکون ، او طوردنی دالک اوزمندن ، او جواردن کچن غایت
بویوک و ایری بر حیوان کوردی . بو ، اونک ایچین يك قیمتی بر
فرصت اولدی . ذاتا بو حیوانده کولدن اوزاقلده دکیلدی .

بو ، بر او کوز ایدی . فقط قورباغاس عمرنده بو قادار بویوک
و جسم رشی کورمهشدی ! . . .

کندیسنی کندینه !

« عجبا بنده اونک قادار اوله سیلیریم ؟ »

دیددی . بر از دوشوندکن صو کراده :

« نهدن اولیاییم ؟ يك اعلا اولورم ! »

قراوی ویردی . او ، کندیسینک دیکر لزدن آیرد ایدلسنی

ایشیدلدی . بوندن صو کراده بر : « سیلوفف ! » صداسی اطرافنی
چنلاندی .

بونی ایشیدن قورباغالر بردنره صوصدیلر و قورقوندن كولك
ایچنه قاجیشهرق کوزدن قایب اولوب کیندیلر .

بونلری دیکر حیوانلر تعقیب ایتدی . بو حیوانلرک هیسنی فوق-
العاده قورقسیدی . چونکه ششیدی په قادار بو درجه قورقونج و
مدھش بر شی ایشینه مشلردی !

اونلر بر مدت کولک دیننده سس سز ، صداسز دوردیلر .
ایچلرندن هیچ بری قافلسنی صوندن دیشاری په چقارمه بور و خارجه
اولان بیتن شیرای ده اوکر نمکه حسارت ایدمه موردی .

نهایت سکونت یاولاش ، یاولاش عودت اچمه باشلادی . اولا بر
بالیق قافلسنی صوندن دیشاری په چقاردی . صو کر ا ، اونلن حسارت
آلان ، ایکی بالیق ده ا میدانه چقسدی . بونلری بر قارا قورباغا ،
اونی ده اوج قورباغا تعقیب ایتدی . بونلر ، قورقو ایچنده ، آلیق
آلیق اطرافه باقمه باشلادیلر . و صویک اوستنده بویوک و سیاه بر
« شی » کوردیلر .

بو سیاه « شی » هیچ حرکت اچمه بور کچی ایدی . بالکنز دالغا.
لرک اوزده زنده و اونلرله برلکده خفیف ، خفیف سالایپوردی .
بر قارا قورباغا آرقاداشنه خفیف بر سسله :

« بو نه دور ؟ »

دیهه صوردی . لاکین آرقاداشی اوکا جواب ویرمهدی . چونکه
اونی کیسه بیلمه پوردی . حیوانلر یاولاش ، یاولاش اونک یانه یاقلا-
شیدیلر . بو عظمتی و ایری (شی) هیچ قییدلما پوردی . فقط

— يافلاشمه مېك بيله !
فقط كېرلي و مغرور قورباغا هيچ چسارتي قايب ايتمه پور و
او كوز قادار اوله بيلمك ايچين ده كندليسي متاديا شيشه پيوردى .
— آخى قورباغا لك بوني و جشمى نه اوقادار چوق تضيقه متحملدى
و نه ده بوبوك اولمغه مساعد ايدى . فقط او ، ينه متاديا و بوتون
قوتيله كندليسي شيشه پيوردى ؛ شيشه پيوردى . بويه يالا ، يالده نهايت
چاللا دى كندى !...
عبرت :

دونياده ، بو قورباغا كچي ، حديتي بيلمين بر چوق الفسانلر
واردور . اولنلردن بهضيسي كومس قادار بر او بولمه ماركن كوشكلر ،
سرايلر ياديرمق ايستور ؛ بهضيلري ده بر لوفا آككه محتاج ايكن
مسرف وسيله ادا ملر كچي ذوق وصفنا ايچنده ياشامق آرزو ايدهرلر !

۵۲

قورباغا ايله او كوز

- كوچوك قورباغا كوروب بر او كوز
ولق ايستر او لك قادار كوروبوز .

مسرف : اسراف ايدهن . لزومز يره صرف ايدهن .
مغيه : سفاقت يابان .

شدله ايتمه پوردى . بونك ايچين ده هيچ بويه ، جشمه ياقا پور ؛
يالكنز او كوز قادار شيشان و بوبوك اولمسي آرزو ايدسيوردى !
حال بوك زاراللى قورباغا ، او كوزك ياننده بر طابوق يومور .

طاسي قادار بيله يوقدى !
حاصل او ، او كوز قادار اولق ايچين كندليسي شيشه پيوردى ،
شيشه پيوردى . عتي زمامده آرقاداشلر لنن برستي ده يانه چاغيردى .
او كا ديدى كه :

« شوطر فنه باق ! ياماجك صاغطر فنده قوجامان برشي دور پور ؛
اونى كورديور ميسك ؟
— آومت ، كورديورم . فقط او ندر ؟

مغرور قورباغا :
— بيلمه پورم آما ، او بيم چوق خوشه كندى ؛ بنده اونك
قادار بوبوك و عظمتلى اولمغه قرار وېردم .

قورباغا كندليسي تكرار شيشه پيوردى . و آرقاداشنه ديدى كه ؛
« آنى باق آرقاداش ، بن شيمدى اونك قادار اولم ديكلى ؟
آرقاداشي تسم ايتدى و جواب وېرمه بيله لزوم كورمه دى .
چونكه اونك بو ادعاسي چوق كولونج بولوپوردى .

مغرور قورباغا اصرار ايدهرلك :
« بكي شيمدى سويله ! بن داهدا اونك قادار اوله مادمى ؟

— خاير ، اولامادك !
— بك اعلا ، يا شيمدى ؟
— اصلا !
— يا بوسفر ؟

فقط بوندن اوزولمە يىك آ بكم !
 ايشتە سزە بن تسلى وىرەيم .
 « نه فىرطينا ، نه قاصيرغا ، نه دە سيل
 سزك كىيى بنى دىخى قورقوتماز .
 ا كىلمەكلە ، بو كۆلمەكلە هم براز
 هىچ قىر يىلماز كوردىكەنر اينجە بل
 سز پك صاغلانم آغاچسەنر پك دوشەو ،
 فنا اولماز بر بىكەسەك سوكى . »
 بويە دىر كىن باش كوستردى قارا يىل
 ساز ا كىلدى ، آغاچ كردى كوودەيى ،
 لا كىن بورا يو كىلىنچە پردەيى
 مېشە دوشوب يووارلاندى ا ك اول
 او باشى كە تا كوكلرە ىرەمشدى ،
 ايشتە روز كار بر كون ىرە سىرەمشدى .

على علوى

۵۷

آلتون يومورطلايان طاووق

خسىس اولان انسانلر دائىما فضله قازانمق اىستىرلر وچوق قازانايىم
 دىر كىن دە ، ا كىثرا ، آللر نەدە كىنى بوسىبوتون قايب ايدەرلر . بونى
 اثبات ايتىك ايچىن سزە بر حكاية آكلاتە جىم . بو ، آلتون يومورطا
 يومورطلايان بر طاوونىك حكاية سىدر !

دیوردی. او کوندن اعتباراً، بو زاوللی طاروق صاحبک
کوزدن دوشدی.
بر کون، تصادفاً، چیفتلکک بر زیارتچی کلدی. چیفتی به
دیدى که:

«لوخ! بو سیاه طاروق نه قدار کوزمل!»

چیفتی طوبی بوزمایردی:

«آووت، کوزمل؛ فقط بر قصوری وار: بومورطایموراه

دیدى. اوندن سوکراه آرتیق بو طاروقدن هیچ بحث ایلمه دی.

بر کون، اورمانه اویانمنه کیمن چیفتینک اوغلو تالاشلی،

تالاشلی قوشه رقی باباسنه دوشور کلیوردی. بو چوجونک آندمه

بارلایان یووارلاق بر شی ده واردی ...

چیفتی اوغلو نه:

«او آندمه کی بارلایان شی نهدر؟ ...»

دیدى. چوجوق هیچان ایتمه ایدی. او قدار مسیق نفس

آلیوردی که اونی کورنلر عادتا بوغوله جق صانیردی. چوجوق

هیچ بر جواب ویرمه دن آلتون بومورطای باباسنه اوزاندی!

چیفتی حیرتلر ایتمه:

«بو بومورطای نرهده بولدک؟

دیدى. چوجوق:

— اورمانده!

جوانی ویردی. چیفتی درحال چوجونله برکده اورمانه

کیتدی. ایلك بومورطایک بولونمینی یزه واردیلر. اوراده و او

جوارده اوزون مدت بومورطای آردیلر. نهایت، ایلك بومورطایک

۱۰

بو طاروق کورونوشده طبیقی دیکر طاروقلر کچی ایدی. اونک

توبلری سیاه، ایکی ده قیرمیزی ایدی. چیفتی اونی، هنوز بومور-

رطلامنه باشلامادیغی بر زمانه و کوچوک بر پیلچیک یکن، دیکر لرله

برلکده، صاتیق آلمشدی. او، اولئری اولاکومسه قویدی. بر

قاج کون صوکراده، چیفتلکک آلولسنده، بيم آراملری ایچین

سریست بیراقدی.

چیفتی، اکوتیا، خوروزک بر بوجک یاخود بر قورد بولدلی

زمان طاروقلری: غید غید دیهرک چاغیردینه باقار؛ اولرکده

قوشوشورق خوروزک پانه کیمکلری سیر ایدیه ردی. بوندن باشقا

پیلچارک طیش طیش کیدیشلری و نشلی، نشلی قوشوشه-

لری ده یکن چوق خوشه کیده ردی.

چیفتی اولرک بوبوکلری کورمکله مئون و غنیشار ایدی.

بالخاسه سیاه توبلی، قیرمیزی ایکی پیلچی یکن کوزمل یشیوردی.

او، اکوتیا، بو سیاه طارووعه دهرین دهرین باقیور و اولک یکن

چوق بومورطای بومورطایه چیفتی امید ایدیوردی ...

فقط چیفتی امیدی خلافتنه و اوکا یکن آبی باقاسنه رغماً، بو

طاروق اصلا بومورطایا یوردی. او، بوکا شاشدی قالدی. چونکه

بو سیاه طارونک آوقا شاشلری براییک حاقانلر بری منتظماً بومورطای-

یورلردی. حال بوکه اوایسه هنوز بومورطلامنه بيله باشلامامشدی! ...

چیفتی:

«بن بو طاروق حقدنه چوق یا کلیم. اونک توبلری بارلاق

و چوق کوزمل آما بومورطایا قدن صوکرای نهیه یارار؟ هم بومور-

رطلامایان بر طاروق، بيم نظرمدنه اون پارا ایتیر!»

سیاه طاووق هر کون آتون بومورطلامه، دام ایندی. چیفتی ده
آز بر زمان ایچنده، بک مهم بر توت و سرمایه صاحب اولدی.
چیفتی اوند در حال بوبوک د کیشکلکلر یادی. بوند باشقاده
بک بوبوک و کیش بر بنا انشا اییدیدی، آخوړل یایدیدی. او
مندیاب اسکلر، بیکیرل صاتین آلیور؛ آرابار، قوشوم طاقملری
ایصار لایور؛ خدشجیلر طوتوبور؛ بکی بکی تار لال صاتین آلیور
و بوبلکلکده مالی و ملکینی داتما جوتالیوردی.
چیفتی، سیاه طاووغه کوه نه بک بوتون پارالینی صرف ایندی.
بوند سون کراده بیکیکی وارداتلر حسابلامه باشادی. کندی کندیه؛
«اگر سیاه طاووغم، هر کون بر آتون بومورطا بومورطلامه
بن، اوج آئی ایچنده، بوملکسک الگ نکین بر ادای اولورم،»
دیوردی. فقط چیفتی، کون کچکجه، طساووغک او قادار
چابوق بومورطلاما دینه حکم ایندی. کندی کندیه:
«هر کون، بالکنز بر بومورطا آتی بو باکا بک آز کلیور؛
یکون اعتبارلده کونده بر بومورطا همین هیچ کچی بر شی! هر نه
قادار دیگر طاووقلرم بو کوجوک سیاه طاووق قادار بومورطلاما بور.
لارسه ده، ماده که اومر خصوصده غارق الماده برطاووقدره، اوحالده
هاتفاده اون ایکی بومورطلامه بومورطلامه سیلیر!»
دیدى. بوفکر چیفتینک ذهنی بک چوق اشغال اییدوردی.
هاتفاده دیدى بومورطا برینه اون ایکی بومورطا آتی شهباسر اولک
ایچین بک چوق کارلی اوله جقدی. ركون کندی کندیه:
«بو طاووغک قارنده مطلقا بر خزینه وار!»

بولونلغی یرک راز اوته سنده بر فولق، برطاووق یواسی کوردیلر.
بو یووانک ایچنده، برنجی بومورطامچی، اون تاه آتون بومورطا
داها واردی.
چیفتی ايله اوغلو بو قیمتلی خزینه لرینی صاقلاهورق اولرینه
دوندیلر. بوند صوکرا، چیفتینک کوجوک اوغلو، حیرتله شالان
اولان بو صریب و تحاف حالی کورمک ایچین هر کون اورایه کیدیبور؛
هر دقه سنده ده بر آتون بومورطا ايله عودت اییدوردی.
بر کون پنه آتون بومورطانی آتی ایچین اورمانه کینشدی.
سهویجه قوشارق و باغراق کلدی. دیدی که:
«بن آتون بومورطانی بومورطایان طاووغی اوکره ندیم...»
بو کوزدل بومورطالی هانکسی بومورطلامور بیلورمسکز؟
— سیاه تولو، قیرمزی ایکی کوزدل طاووق بوقی؛ ایسته
او!.. بن اونی ده مین یووانسده یاتار کن کوردم!»
بو دققدن اعتباراً سیاه طاووغک اعتباری در حال آردی.
او، بیلج ایکن نه قادار چوق سهویلورسه بوسفر اوند بوزده
داها فضله سهویلوردی. آرتیق اوکا صوک درجه دقت و اعتنا ايله
باقیلور؛ اک کوزدل، اک اعلا بوغندای، مصر و آریا تاهلری
ویریلوردی.
اونک یانه اسکسی کچی تخفیرله ده کید؛ بالمکس کندی نمون
یده جک طانی سوزلر و اوقشایی طورله کیدیلوردی. بوند
صوکرا، سیاه طاووق هیچ بر زمان آزار و تکدیر ایستیمدی!
حتی اؤک ایچینه بيله کیرسه، اونک بوچیرکین حرکتی، پنه خوش
کورولیلوردی.

عبرت
::

يوه خيسس و طعمكار اولانلاره طابت كوزل و درسدلر بوندن باشقا بده يو كجي لريك بردينه فقيره اشكلاري كوروليور . بده هپ و نلرك ، حاو حاقق زنگن اوق ايستملرندن ايدير كليور !

«خسپس» لك طاووغى

خمس، و کویلوئیک واردی بر طاووغی؛

صاپ صازی توپیری، قویروغی سیم سیاه؛
او مطلق هر صباح

قوچمان و آتون يومور طلار دوروردی

که بلبانک بود کی سهو نخله و ووردی ...

موتکون خستک مک عقلا دولاشدی؛

منه بطاوقده وارمطلة: خ: منه!

قاری دہ لہ لہ

آلٲونلٲى آلسم ! ءبهرك صاواشءى ؟

سهو بخندن فرلادی باشندن قاووغی...

ss

آز طعم جوق زبان کثیر ، محقق ...

طاووقده هیچ رشی بومادی بواحق!

محمد ف

محقق : بللی ، قطمی .

طبع : حريصانه ايستك ، حرس .

مايمون ايله پەينير

ايكى كدى بر پارچا پەينير بولمىلاردى . ھى ايكىسى دە بو پەينيرك
ھېسنى يېمك ايستەيورلر ؟ فقط بر تورلۇدە اويوشامايورلردى . نہايت
بر مايمونە كيتدىلر و اوکا دعوالرىنى آكلاندىلر . مايمون اونلرە
ديدى كە :

« بوندن قولاي نہ وار ؟ بن پەينيرى ايكى مساوى قىسمە آيرىرم
و ھى برىكزەدە يارىسنى ويرىرم . »

كدىلر بوکا راضى اولدىلر . بونك اوزرىنە مايمون بر ترازى
آلدى ؛ پەينيرى ايكى يە بولدى و پارچالرى طارتدى . سوكر ا بويوك
پارچايى كوسترەرك :

« بو پارچا آغىر كلدى . »

ديدى و دىشلرينك بوتون قوتىلە ايصىراق بويوك پارچايى
كوجولتدى .

سوكرە ، دىكر پارچايى كوسترەرك :

« توحاف شى ، بو سفردە بو آغىر كلدى . »

ديدى و آغىر كلن پەينير پارچاسى يىنە دىشلرينك بوتون قوتىلە

اىصيردى و يىدى .

تكرار ايلك پارچا آغىر كلدى . مايمون او پارچايى دە اىصيردى

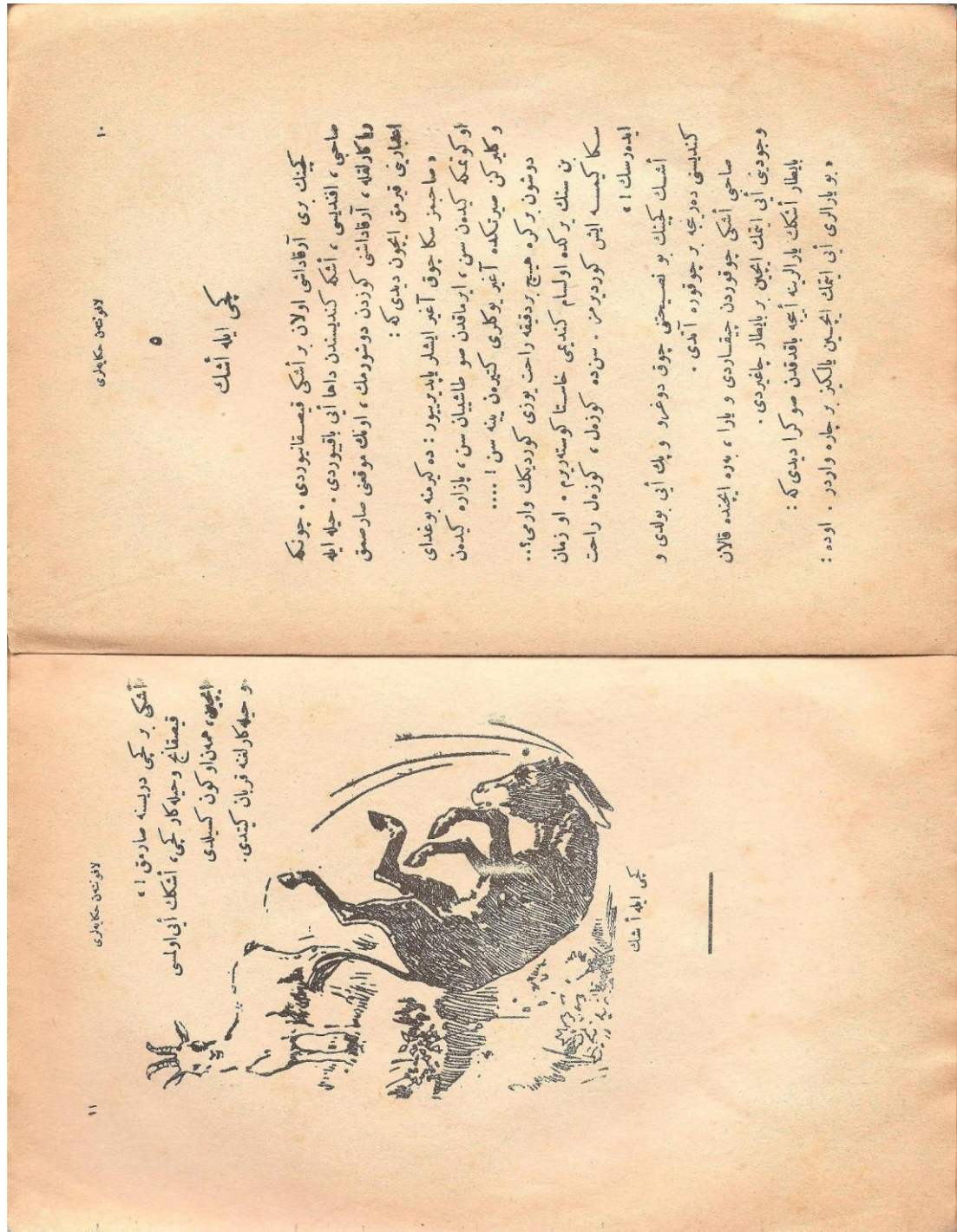
و يىدى .

بويلهجه : « بو پارچا آغير ، شو پارچا آغير ديهه ديهه پهنيړك
هپسني پيدى .
مايمون پهنيړك هپسني پتيرديكي زمان كديلر بو ايشه شاشه
قالديلر و اونك طادينه بيله باقه ماديلىر .

٢

اختيارلايان آرسلان

آرسلانك برى اختيارلامشدى . آو ياقلامق ايچين بريړه كيده .
ميوردى . زاواللى اينده طاقتسز و مجالسز او طوروب دورويوردى .
آرسلان بو كيديشله آجلقدن ټوله جگني آكلادى و ديكر حيوانلره
خاستا اولديغني بيلديردى . دسيوردى كه :
« آرقاداشلر ، بن چوق خاستايم ، سزى كورمه كله ميورم .
حال بو كه سزى چوق ټوزلدم و پك چوق كوره جكم كلدى .
بارى سز بكا كليگز . اكر بنى زيارته كليرسه كز چوق ممنون
اوله جغم . يالكيز سزدن بر رجام وار . اوده : هپ برابر كله ييك ،
برر برر كليك ! »
اويله يا ؟ بر خاستانك راحتسز اولماسني دوشونمه لى . اكر
تكرر تكرر كليرلر سه اونى پك آز راحتسز ايدم جكلردى .
بونك اوزه رينه حيوانلر ، آرسلانك ايسته ديكي و آرزو ايتديكي
كيبي ، برر برر كچمش اولسون ديمكه كلديلر .
آرسلانده اونلري برر برر پارچا لايوب پيدى .

آشكي بر چكي درسته سارمق ا ،
قيمتناج و حيله كار كي ، آشك ابي اولسي
ايچين ، مهن اوكون كسيلى
و حيله كارانه قربان كيتدى .

پچی ايله آشك

لاؤوتندن حكا يئري

کينک بری آرقاداشی اولان بر آشکی قیصقانیوردی . چونکه
صاحبی ، اندیشی ، آشک کندیسندن دها ائی باقییوردی . حيله ايله
وئاکاراقله ، آرقاداشی کوزدن دوشورمک ، اولک موقعنی صارصق
ایضاری قیرمق ایچون دیدی که :
« صاحبز سکا چوق آغیر ایشلر یابدیربور : ده کیرته بوغداي
او کوتمکه کیده سن ، ایرماقدن سو طاشیان سن ، بازاره کیدین
و کلیرکن صیرتکده آغیر یوکلری کتیره نینه سن !
دوشون بر کره هیچ بر دقیقه راحت یوزی کوردیکک وارمی .
ن سنک بر کده اولسام کندیمی خاستا کوسته یوزم . او زمان
سکا کیسه ایش کوردیرمز . سن ده کوزده ، کوزده راحت
ایده رسک ! »
آشک کینک بو نصیحتی چوق دوعرد و پک ائی بولدی و
کندیسی درجه بر چوقوره آتدی .
صاحبی آشکی چوقوردن چیقاردی و یارا ، بهره ایچنده قالان
وجودنی ائی ایشک ایچین بر ایطار چاغیردی .
ایطار آشک یارالربه ایچه باقدقدن سوکرا دیدی که :
« بو یارالری ائی ایشک ایچین یالکیز بر چاره واوردر . اوده :

ÖZGEÇMİŞ

Murat Sirkecioğlu 11 Mart 1982 tarihinde İzmir’de doğdu. Çınarlı Anadolu Meslek Lisesi Elektronik Bölümü’nü bitirdikten sonra, Dokuz Eylül Üniversitesi Kontrol Sistemleri Teknolojisi önlisans programını, ardından Kırıkkale Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü’nü bitirdi. 2006 yılından beri Yıldız Teknik Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü’nde yüksek lisans çalışmalarını sürdürmektedir.